

VU Research Portal

Jeugdcriminaliteit en Media: Een onderzoek naar de berichtgeving over jeugdcriminaliteit in een veranderd medialandschap

Ruigrok, N.; Gagestein, S; Van Atteveldt, W.; Slotboom, A.

2014

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Ruigrok, N., Gagestein, S., Van Atteveldt, W., & Slotboom, A. (2014). *Jeugdcriminaliteit en Media: Een onderzoek naar de berichtgeving over jeugdcriminaliteit in een veranderd medialandschap*. LSJ Media Research.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Jeugdcriminaliteit & Media

**Een onderzoek naar de berichtgeving over
jeugdcriminaliteit in een veranderend medialandschap**

Nel Ruigrok (LJS Media Research)
Sarah Gagestein (Taalstrategie)
Wouter van Atteveldt (VU)
Anne-Marie Slotboom (VU)
Carina Jacobi (LJS Media Research)

Amsterdam, september 2014

Voorwoord

Alhoewel de jeugdcriminaliteit sinds 2007 sterk is gedaald, is de aandacht in de media voor dit fenomeen ogenschijnlijk nagenoeg gelijk gebleven. In dit onderzoek laten we zien hoe aard en omvang van de berichtgeving over jeugdcriminaliteit is veranderd, welke processen hieraan ten grondslag liggen, en hoe hier eventueel invloed op uitgeoefend kan worden.

In dit onderzoek staan journalistieke mechanismen centraal die leiden tot de berichtgeving rondom jeugdcriminaliteit. Vragen die hierbij aan de orde komen zijn: Hoe werken media? Op welke wijze spelen cijfers rondom jeugdcriminaliteit een rol waar het gaat om de selectie van het nieuws? Wie komt aan het woord en op welke wijze wordt jeugdcriminaliteit beschreven in de verschillende media?

Deze vragen worden beantwoord met behulp van kwalitatieve en kwantitatieve analyse van de inhoud van de media, gecombineerd met diepte-interviews van betrokken journalisten en betrokkenen bij de persvoorlichting van het ministerie van Veiligheid en Justitie. Dit geeft inzicht in de journalistieke processen die in een veranderend medialandschap waar commerciële belangen een steeds grotere rol spelen. Deze inzichten gelden niet alleen voor jeugdcriminaliteit, maar zijn ook van toepassing op andere thema's.

Graag willen we onze dank uitspreken aan de leden van de begeleidingscommissie: prof. F.P.J. Wester (voorzitter, Radboud Universiteit), prof. H.J.G. Beunders (Erasmus Universiteit), drs. G.J. Terlouw (Ministerie van Veiligheid en Justitie), drs. ing. S.N. Kalidien (WODC) en drs. E. van Dijk (projectbegeleider, WODC). Zij hielpen ons om uitgaande van de opdrachtbeschrijving en conceptrapporten te signaleren waar de toegepaste methoden meer uitleg behoefden, en op welke punten de beschrijving en interpretaties van de onderzoeksresultaten aangescherpt konden worden.

Amsterdam, september 2014

Nel Ruigrok
Sarah Gagestein
Wouter van Atteveldt
Anne-Marie Slotboom
Carina Jacobi

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatie Centrum (WODC).

© 2014 WODC, ministerie van Veiligheid en Justitie. Auteursrechten voorbehouden.

Inhoudsopgave

SAMENVATTING	7
1 INLEIDING.....	13
2 HET JOURNALISTIEKE PRODUCTIEPROCES: JEUGDCRIMINALITEIT IN HET NIEUWS	17
2.1 SELECTIE VAN HET NIEUWS	17
2.2 BRONVERMELDING IN HET NIEUWS	19
2.3 PERSPECTIEF VAN HET NIEUWS: FRAMING.....	19
2.4 STEREOTYPERING VAN HET NIEUWS	21
2.5 DE ROL VAN DE POLITIEK IN DE BERICHTGEVING OVER (JEUGD)CRIMINALITEIT.....	21
3 METHODEN VAN ONDERZOEK.....	23
3.1 KWALITATIEVE INHOUDSANALYSE.....	23
3.2 KWANTITATIEVE METHODE VAN ONDERZOEK.....	26
3.3 DIEPTE-INTERVIEWS	32
4 NIEUWSSELECTIE: OMVANG EN SOORTEN JEUGDCRIMINALITEIT IN DE BERICHTGEVING	33
4.1 DE BERICHTGEVING IN RELATIE TOT DE CIJFERS.....	33
4.2 JEUGDCRIMINALITEIT IN DE BERICHTGEVING, 2007 EN 2011	34
4.3 JEUGDCRIMINALITEIT IN DE PAPIEREN VERSIES VAN DE KRANT EN DE WEBSITES	36
4.4 DE ROL VAN DE POLITIEK	36
4.5 JEUGDCRIMINALITEIT IN DE BERICHTGEVING SAMENGEVAT	38
4.6 SOORTEN CRIMINALITEIT IN DE BERICHTGEVING VAN 2007 EN 2011	38
4.7 SOORTEN CRIMINALITEIT IN DE PAPIEREN VERSIES VAN DE KRANT EN DE WEBSITES	40
4.8 SOORTEN CRIMINALITEIT IN DE BERICHTGEVING SAMENGEVAT	41
4.9 DE JOURNALISTIEKE PRAKTIJK: IS JEUGDCRIMINALITEIT NIEUWSWAARDIG?.....	41
4.10 CONCLUSIE NIEUWSSELECTIE	43
5 BRONVERMELDING IN DE BERICHTGEVING	45
5.1 BRONVERMELDING IN DE BERICHTGEVING VAN 2007 EN 2011	45
5.2 BRONVERMELDING IN PAPIEREN VERSIES EN DE WEBSITES VAN DE KRANTEN	46
5.3 SAMENVATTING BRONVERMELDING	47
5.4 BRONVERMELDING IN DE BERICHTGEVING: VERSCHILLEN TUSSEN 2007 EN 2011.....	47
5.5 BRONVERMELDING IN DE BERICHTGEVING: VERSCHILLEN TUSSEN MEDIA-GROEPEN	48
5.6 BRONNEN IN DE BERICHTGEVING: VERSCHILLEN TUSSEN KRANTEN EN HUN WEBSITES.....	49
5.7 BRONVERMELDING IN DE BERICHTGEVING: DE ROL VAN DE POLITIEK.....	50
5.8 SAMENVATTING BRONVERMELDING IN DE BERICHTGEVING.....	52
5.9 DE JOURNALISTIEKE PRAKTIJK: BRONVERMELDING	52
5.10 CONCLUSIE BRONVERMELDING	54
6 FRAMING VAN DE BERICHTGEVING	57
6.1 EPISODISCHE VERSUS THEMATISCHE FRAMING IN 2007 EN 2011.....	57
6.2 EPISODISCHE VERSUS THEMATISCHE FRAMING IN KRANTEN EN HUN WEBSITES.....	59
6.3 SAMENVATTING EPISODISCH VERSUS THEMATISCHE FRAMING.....	59
6.4 PREVENTIEVE VERSUS REPRESSIEVE FRAMING IN 2007 EN 2011.....	59
6.5 PREVENTIEVE VERSUS REPRESSIEVE FRAMING IN DE KRANTEN EN HUN WEBSITES.....	61
6.6 PREVENTIEVE VERSUS REPRESSIEVE FRAMING DOOR BRONNEN.....	61
6.7 EPISODISCH EN THEMATISCH VERSUS PREVENTIE EN REPRESSIE IN DE BERICHTGEVING	63
6.8 SAMENVATTING PREVENTIE VERSUS REPRESSIEFRAMES IN DE BERICHTGEVING	63

6.9	DE JOURNALISTIEKE PRAKTIJK: FRAMING VAN HET NIEUWS	64
6.10	CONCLUSIE FRAMEGEBRUIK	65
7	STEREOTYPERING IN HET NIEUWS	67
7.1	HERKOMST IN DE BERICHTGEVING VAN 2007 EN 2011.....	67
7.2	HERKOMST IN DE BERICHTGEVING VAN KRANTEN EN HUN WEBSITES.....	68
7.3	SPECIFIEKE HERKOMST IN DE KAMERVragen	69
7.4	SAMENVATTING HERKOMST IN DE BERICHTGEVING	70
7.5	STEREOTYPERING IN DE KAMERVragen EN DE BERICHTGEVING.....	70
7.6	SAMENVATTING STEREOTYPERING IN DE BERICHTGEVING EN KAMERVragen	73
7.7	DE JOURNALISTIEKE PRAKTIJK: STEREOTYPERING	73
7.8	CONCLUSIE STEREOTYPERING	74
8	CONCLUSIE	77
	LITERATUUR	83
	BIJLAGEN	87

Samenvatting

De geregistreerde jeugdcriminaliteit neemt na een stijging in de periode 2000-2007 de afgelopen jaren af. De vraag is of deze positieve ontwikkeling wordt opgepikt door samenleving en politiek. Een graadmeter daarvoor is de aandacht die media besteden aan jeugdcriminaliteit en de wijze waarop zij hierover berichten. In deze rapportage wordt dit onderzocht aan de hand van de volgende vraagstelling:

1. Hoe berichten de media over jeugdcriminaliteit en over de ontwikkeling daarvan?

De totstandkoming van nieuws is een complex proces, waarbij de beschikbaarheid van informatie, soorten bronnen en de keuzes van journalisten samen leiden tot het journalistieke eindproduct. Hierdoor kan het nieuws een bepaalde bias vertonen: een vertekening ten opzichte van feitelijke ontwikkelingen. In het onderhavige onderzoek wordt bias vastgesteld door de ontwikkeling in de cijfers over jeugdcriminaliteit te vergelijken met de berichtgeving over tijd. Drie manieren waarop bias kan voorkomen in de mediaberichtgeving over jeugdcriminaliteit worden geanalyseerd: bij de selectie van het nieuws, bij het gebruik van bronnen en bij het gekozen perspectief, oftewel de framing van het nieuws. Naast deze vormen van bias is gekeken naar stereotypering, waarbij sprake is van associaties die worden gelegd tussen jeugdcriminaliteit in termen van straatterrorisme en de specifieke herkomst van de betrokkenen. Het politieke debat over jeugdcriminaliteit vormt ook een belangrijke bron van informatie voor media. Om deze reden kijken we bij alle hierboven genoemde punten ook expliciet naar de rol van de politiek.

Door vervolgens te analyseren hoe de berichtgeving over dit thema is ontstaan, kan een eventuele discrepantie worden verklaard. Deze analyses worden uitgevoerd aan de hand van de volgende vraagstellingen:

Indien de berichtgeving feitelijk onjuist en/of biased is:

2. Welke oorzaken liggen hieraan ten grondslag?

3. Met welke aanpak kan de berichtgeving het beste in lijn met de feitelijke situatie worden gebracht?

Om antwoord te geven op deze vraagstellingen worden de uitkomsten van de inhoudsanalyse geduid door middel van een analyse van een aantal diepte-interviews die zijn gehouden met journalisten en betrokkenen bij de persvoorlichting van het ministerie van Veiligheid en Justitie.

Gegevensverzameling

Om een beeld te krijgen van de ontwikkelingen in de berichtgeving over tijd, kijken we allereerst naar de periode 2000 tot en met 2012. Daarna volgt een specifieke vergelijking tussen de berichtgeving in het jaar 2007 en die in het jaar 2011. Omdat in 2007 de jeugdcriminaliteit hoger was dan in 2011 is voor deze periodisering gekozen. Ten slotte is voor 2011 een analyse gemaakt van de verschillen tussen de papieren versies van dagbladen en hun digitale edities.

In het onderzoek is onderscheid gemaakt tussen de volgende mediagroepen: kwaliteitskranten (*de Volkskrant*, *NRC Handelsblad*, en *Trouw*), populaire kranten (*Algemeen Dagblad* en *De Telegraaf*) gratis kranten (*Spits* en *Metro*), journaaluitzendingen (*NOS 20:00h*), actualiteitenprogramma's

(Knevel en Van den Brink, Pauw en Witteman, *De Wereld Draait Door*, *Netwerk*, *Nova/Nieuwsuur*, *EenVandaag* en *Buitenhof*), nieuwe media (*Fok.nl* en *GeenStijl.nl*) en digitale edities van de volgende dagbladen: *Algemeen Dagblad*, *de Volkskrant*, *NRC Handelsblad* en *Trouw*. Naast deze mediagegevens zijn ook de Kamervragen over jeugdcriminaliteit in het onderzoek meegenomen. Een vergelijking met de feitelijke ontwikkelingen wordt gemaakt op basis van de cijfers zoals gepubliceerd in *Criminaliteit en rechtshandhaving 2012* (Kalidien & De Heer-de Lange 2013).

Methoden van onderzoek

Om de vraagstellingen te beantwoorden is gebruik gemaakt van een kwalitatieve- en kwantitatieve inhoudsanalyse. Daarnaast zijn semi-gestructureerde, diepte-interviews gehouden.

Kwalitatieve inhoudsanalyse De kwalitatieve inhoudsanalyse is uitgevoerd op een corpus van 263 artikelen en heeft een bijdrage geleverd aan het begrippenkader voor de kwantitatieve inhoudsanalyse. Tevens heeft deze analyse geleid tot de operationalisatie van episodische-, thematische-, repressieve- en preventieve frames zoals die in de kwantitatieve inhoudsanalyse worden gemeten.

Kwantitatieve inhoudsanalyse In de kwantitatieve inhoudsanalyse zijn alle documenten over jeugdcriminaliteit uit de jaren 2000 en 2012 (N=7824) en de Kamervragen (N=211) geanalyseerd met behulp van automatische inhoudsanalyse. De documenten uit 2007 en 2011 (N=1529) zijn tevens handmatig gecodeerd volgens een in samenspraak met de begeleidingscommissie vastgesteld codeboek. Deze codering betreft de volgende kenmerken: soort misdrijf, bronvermelding, episodische versus thematische framing, preventieve versus repressieve framing en de vermelding van herkomst van de betrokkenen.

Diepte-interviews Om het productieproces van nieuws over jeugdcriminaliteit te analyseren zijn semi-gestructureerde diepte-interviews afgenomen. In totaal zijn twaalf journalisten en twee betrokkenen bij de persvoorlichting van het ministerie van Veiligheid en Justitie geïnterviewd. De interviews zijn systematisch geanalyseerd op de volgende punten: nieuwsselectie, bronvermelding, framegebruik, stereotypering en de rol van de politiek.

Uitkomsten

De uitkomsten bespreken we aan de hand van de drie vraagstellingen.

1. Hoe berichten de media over (de ontwikkeling in) jeugdcriminaliteit en is hier sprake van bias?

Deze vraag wordt op vier onderdelen beantwoord: nieuwsselectie, bronvermelding, framegebruik en stereotypering.

Nieuwsselectie: Jeugdcriminaliteit in de berichtgeving

Media vertonen een bias in de berichtgeving over jeugdcriminaliteit. Waar de jeugdcriminaliteit daalt met 44% in 2011 ten opzichte van 2007, daalt de berichtgeving met 13%. De berichtgeving in de kwaliteitskranten, in het *NOS-journaal*, in de actualiteitenprogramma's en de gratis kranten neemt af in deze periode, in overeenstemming met de feitelijke ontwikkelingen en vertoont daarmee geen bias ten opzichte van de feitelijke ontwikkelingen. Wel is dit het geval in de in de populaire kranten, waar de hoeveelheid berichtgeving gelijk blijft en sterker nog bij de nieuwe media waar de berichtgeving toeneemt in 2011 ten opzichte van 2007. Ook de websites van de landelijke dagbladen besteden

relatief meer aandacht aan jeugdcriminaliteit dan de papieren versies van de krant. Naast deze bias is er sprake van een bias ten aanzien van vermogensmisdrijven zoals diefstal en straatroof. Op de kwaliteitskranten na wordt er in alle mediagroepen meer over deze vorm van jeugdcriminaliteit bericht in 2011 dan in 2007, wat niet overeenkomt met de feitelijke ontwikkelingen.

Bronvermelding: omvang en soorten bronnen in de berichtgeving

Bij de bronvermelding is gekeken naar het benoemen van een bron in de berichtgeving. In andere woorden, wie komt expliciet er aan het woord?

In het merendeel van de berichtgeving is geen expliciete bron vermeld, of wordt er slechts één bron expliciet genoemd. Dit is in tegenstelling tot de waarde die journalisten hechten aan het idee van hoor en wederhoor. Kwaliteitskranten, actualiteitenprogramma's en in mindere mate het *NOS-journaal* baseren hun berichtgeving vaker op geciteerde bronnen dan de andere mediagroepen. Toch zien we ook bij de kwaliteitsmedia dat op de websites minder vaak sprake is van het vermelden van bronnen dan in de papieren versies van de krant.

Welke bronnen het meest geciteerd worden verschilt per mediumgroep. Een voorkeur voor 'autoriteiten' op het gebied van jeugdcriminaliteit, zoals hoogleraren, is vooral te zien bij actualiteitenprogramma's en kwaliteitskranten. De gratis kranten en populaire kranten vertonen een voorkeur voor van 'maatschappelijke actoren' zoals belangengroepen en burgers.

In alle mediagroepen is een sterke voorkeur voor 'machtige' bronnen te zien. Hierbij valt op dat er sprake is van een verschuiving in de aandacht naar het ministerie van Veiligheid en Justitie als bron van het nieuws. In alle media vinden we het ministerie vaker terug als bron van het nieuws in 2011 dan in 2007. De oppositiepartijen daarentegen krijgen in 2011 minder aandacht dan in 2007.

Framing van de berichtgeving

De berichtgeving over jeugdcriminaliteit is episodisch geframed. Dit houdt in dat er een sterke nadruk ligt op concrete incidenten en dat er niet wordt uitgezoomd naar een economische, politieke of sociale context. Hoewel thematische framing, waarbij wel wordt uitgezoomd, relatief meer wordt gebruikt in de berichtgeving van kwaliteitskranten en actualiteitenrubrieken, besteden deze media tegelijkertijd minder aandacht aan jeugdcriminaliteit. Juist de media die sterker episodisch framen, berichten in gelijke mate of meer over jeugdcriminaliteit. Daarnaast is op de websites van de kwaliteitskranten ook sterker sprake van episodische framing dan in de papieren versies van de krant.

Naast deze focus op episodische frames komen ook repressieve frames in de berichtgeving vaker voor. In 2007 was dit al het geval, maar deze tendens is in 2011 sterker geworden. Deze framing richt zich op een oplossing in de vorm van het hard aanpakken van jeugdcriminaliteit. Dit is vooral te zien in de berichtgeving van het *NOS-journaal* en, in mindere mate, in de andere mediagroepen. Het preventieve frame, waarbij een oplossingsrichting gezocht wordt in zaken als hulpverlening en scholing, wordt in 2011 minder vaak gebruikt in de berichtgeving dan in 2007. Alleen bij de actualiteitenprogramma's is in 2011 een sterkere focus op preventieve frames te zien.

In de berichtgeving waarin bronnen aan het woord komen, is deze focus op repressie ook terug te zien. Met uitzondering van de maatschappelijke actoren framen de bronnen in sterkere mate repressief in 2011 dan in 2007. Hierbij is de politieke rolverdeling ook verschoven. Waar de politieke partijen

in 2007, vooral bij monde van de PVV, nog de boventoon voerden in de berichtgeving, vervullen de overheidsinstanties, en vooral het ministerie van Veiligheid en Justitie, deze rol in 2011.

Stereotypering in het nieuws

Bij stereotypering in de berichtgeving over jeugdcriminaliteit gaat het in dit onderzoek om de associatie van jeugdcriminaliteit met de culturele achtergrond ofwel de ‘herkomst’ van de betrokkenen. Daarnaast is gekeken naar de mate waarin jeugdcriminaliteit wordt beschreven als straatterreur of variaties daarop. De rol van de PVV wordt hierbij expliciet bekeken. Deze partij legt in veel van haar communicatie expliciet een relatie tussen jeugdcriminaliteit en (Marokkaanse) straatterroristen.

Er is in 2011 een sterke afname te zien ten opzichte van 2007 waar het gaat om het noemen van een achtergrond. Dit geldt voor bijna alle media, alleen in de gratis kranten is een toename zichtbaar. In alle berichtgeving komt wel een sterkere focus op de Marokkaanse herkomst naar voren. Hierdoor wordt de associatie van jeugdcriminaliteit met Marokkaanse herkomst versterkt. Tevens wordt een Marokkaanse herkomst in sterkere mate geassocieerd met termen rondom ‘straatterreur’. Deze associaties zijn het sterkst in de Kamervragen van de PVV en in de berichtgeving waarin de PVV wordt genoemd, maar zien we ook terug in de berichtgeving waarin de PVV niet wordt genoemd. Hoewel de herkomst minder vaak wordt genoemd in de berichtgeving en ook de termen rondom straatterrorisme minder vaak te zien zijn in de berichtgeving van 2011 ten opzichte van de berichtgeving in 2007, is deze associatie sterker in 2011 dan in 2007. Op deze manier wordt bijgedragen aan een stereotype beeld van de jonge crimineel, namelijk een Marokkaanse Nederlander.

2. Indien de berichtgeving feitelijk onjuist/biased is, welke oorzaken liggen hieraan ten grondslag?

De oorzaken van de verschillende vormen van bias zoals vastgesteld zijn achterhaald door een analyse van de literatuur over de productie van nieuws en de diepte-interviews gehouden met een twaalfstal journalisten en twee betrokkenen bij de persvoorlichting van het ministerie van Veiligheid en Justitie. Uit deze analyse volgt dat de oorzaken te vinden zijn in de wisselwerking tussen media, politici en burgers in een gemediatiseerde samenleving waar medialogica domineert. Concreet houden de oorzaken verband met de nieuwsproductie, de druk van de commercie en de focus op politieke bronnen.

Nieuwsproductie: jeugdcriminaliteit als nieuwswaardig fenomeen

De bias die media vertonen ten aanzien van jeugdcriminaliteit valt te verklaren door hun selectie van het nieuws. Voor de journalistiek zijn gebeurtenissen rond jeugdcriminaliteit nieuwswaardig omdat een ervaring met jeugdcriminaliteit ‘iedereen kan overkomen’. Daar komt bij dat een focus op vermogensmisdrijven, zoals diefstal en straatroof, dit nog eens versterken. Deze ‘high impact crimes’ voor mensen zorgen ervoor dat de lezers zich sterk kunnen identificeren met de slachtoffers, hetgeen een belangrijke nieuwswaarde is. In berichtgeving over jeugdcriminaliteit zijn om deze reden geweldsmisdrijven ook oververtegenwoordigd. Daar komt bij dat wanneer er in de samenleving een gevoel van onveiligheid heerst, onderzoek waaruit blijkt dat jeugdcriminaliteit daalt minder snel nieuwswaardig is omdat het lastig rijmt met de overheersende opinie. Ook is de werkelijkheid vaak genuanceerd en dit past niet in een gesimplificeerde verhaalstructuur, in tegenstelling tot een politiebericht over een (gewelddadig) incident. Nu wordt er wel bericht over ontwikkelingen en cijfers, en ook is er wel aandacht voor rapporten die aantonen dat jeugdcriminaliteit daalt, maar daar

staan veel meer berichten tegenover met verhalen over gewelddadige incidenten. Hierdoor blijft het bestaande beeld in stand, ook al komt dat niet (meer) overeen met de veranderende realiteit.

De commercie: de marktlogica van het nieuws

De mediamarkt is de afgelopen jaren sterk vercommercialiseerd. Door de komst van een groot aantal (digitale) media is de concurrentie toegenomen en het aanbod voor de nieuwsconsument groter. Tegelijkertijd zijn er minder financiële middelen beschikbaar om kwalitatief hoogstaande berichtgeving te verzorgen. Verhalen over incidenten rond jeugdcriminaliteit zijn eenvoudig te vertellen tegen lage kosten. Deze commerciële druk op journalisten zorgt er ook voor dat zij hun berichtgeving vaak baseren op persberichten, zeker wanneer deze van justitiële bronnen of onderzoeksinstanties afkomstig zijn. Deze organisaties gelden als betrouwbaar onder journalisten.

Het publiek heeft een sterke behoefte aan nieuws over (jeugd)criminaliteit en media spelen hierop in. Met bovendien een sterkere focus op incidenten en weinig context zal dergelijke berichtgeving eerder leiden tot een bestendiging van het onveiligheidsgevoel in de samenleving dan dat deze meer inzicht verschaft in de oorzaken van de jeugdcriminaliteit en daarmee inzicht in mogelijke oplossingen. Deze tendens wordt nog eens versterkt door de invloed van media op elkaar. Andere media vormen een belangrijke bron van informatie voor journalisten.

Focus op politieke bronnen

De huidige bewindslieden op het ministerie van Veiligheid en Justitie maken gebruik van het feit dat journalisten graag ‘machtige’ bronnen citeren. De oppositiepartijen en ook de PVV zijn in 2011 veel minder vaak als bron van het nieuws te zien dan in 2007 ten tijde van het Kabinet Balkenende IV. De huidige minister en staatsecretaris, beiden van VVD-huize, staan voor een harde lijn die ook in de berichtgeving naar voren komt. Met de PVV als gedoogpartner in 2011, die pleiten voor een keiharde aanpak van jeugdcriminaliteit, prevaleren hierbij de politieke belangen boven de feiten en wordt in de berichtgeving vooral gesproken vanuit een repressief frame. Journalisten zouden hier vanuit hun functie als waakhond kritischer kunnen zijn, maar door hun afhankelijkheid van bronnen en vaak precaire professionele situatie is dit in de praktijk niet eenvoudig. Te kritische journalisten krijgen geen primeurs.

Naast de bewindslieden is er een speciale rol weggelegd voor de PVV. In de Kamervragen die de partij vanaf haar komst in de Tweede Kamer in 2007 heeft gesteld over jeugdcriminaliteit wordt de problematiek van jeugdcriminaliteit *geframed* in termen van straatterrorisme door Marokkaans straattuig. Deze associatie vinden we ook in de berichtgeving terug. Hoewel de hoeveelheid berichtgeving over Marokkanen en jeugdcriminaliteit afneemt in 2011 ten opzichte van 2007, wordt de associatie tussen Marokkaanse herkomst en termen als straatterreur en straattuig wel iets sterker. Dit heeft gevolgen voor de beleving van het publiek. Als een bepaald frame dominant wordt in de perceptie van de lezer, dan worden onbesproken details (zoals herkomst) automatisch ingevuld met informatie die in het frame past.

3. Indien de berichtgeving feitelijk onjuist/biased is, met welke aanpak kan de berichtgeving het beste in lijn met de feitelijke situatie worden gebracht?

Veel van de oorzaken zoals hier zijn beschreven, liggen buiten de invloedssfeer van het ministerie van Veiligheid en Justitie. De mediatisering van de samenleving en de bijbehorende dominantie van de medialogica is dan ook een gegeven. Het is echter niet onmogelijk voor het ministerie van

Veiligheid en Justitie om invloed uit te oefenen op het journalistieke proces en de berichtgeving (beter) in lijn te brengen met de feitelijke ontwikkelingen.

Inspelen op marktlogica en nieuwsselectie

Door de relevante feiten tijdig en voorzien van een relevante en interessante interpretatie aan te bieden aan de juiste contacten, wordt de kans groter dat aandacht gegeven wordt aan de achtergronden en cijfers die, zoals blijkt uit dit onderzoek, steeds vaker ontbreken in berichtgeving over jeugdcriminaliteit. Het politieke discours kan hieraan ook debet zijn. De bewindslieden en de ambtelijke top hebben een grote nieuws waarde als journalistieke bron, en daarmee de mogelijkheid om hun interpretatie en relevante cijfers aan de journalisten te verstrekken.

Veel nieuws is gericht op incidenten waarbij het ministerie veelal niet in staat is om een reactie te geven uit privacy-overwegingen of omdat een onderzoek nog gaande is. Wel vraagt een incident om een reactie. De televisie heeft 'talking heads' nodig en bovendien zal een minister of staatssecretaris sneller de gelegenheid krijgen om geïnterviewd te worden dan andere betrokkenen. In deze positie kan context worden gegeven aan het incident. Dit kan niet alleen het gevoel van onveiligheid of urgentie temperen, ook kan het steeds herhalen van de context ervoor zorgen dat de nieuws waarde van een dergelijke inhoudelijke boodschap toeneemt.

Afweging algemene en politieke belang

Een ander belangrijk punt is het onderkennen van de politieke logica binnen het ministerie. Het is van algemeen belang een waarheidsgetrouw beeld over jeugdcriminaliteit te scheppen, maar dit kan op gespannen voet staan met de politieke belangen van de bewindslieden. Als het persbeleid bepaald wordt door de persvoorlichters van bewindslieden die zelf politiek baat hebben bij een harde opstelling ten aanzien van jeugdcriminaliteit, is het te verwachten dat positief nieuws over jeugdcriminaliteit alleen wordt benadrukt op die momenten dat het politiek opportuun is.

Het is daarom van belang dat de bewindslieden en hun persvoorlichting zich bewust zijn van de langeretermijneffecten van de boodschappen die zij uitzenden. Oppositiepolitici, met name de PVV, dragen ook sterk bij aan de repressieve framing van jeugdcriminaliteit, en zij staan uiteraard niet onder controle van het ministerie van Veiligheid en Justitie. Als andere politici en vooral de bewindslieden echter meegaan in deze harde framing, dan wordt het moeilijker voor journalisten om een goed tegengeluid te laten horen. Om de berichtgeving beter in lijn met de werkelijkheid te brengen is het daarom van groot belang aandacht te besteden aan de doelen en strategie van een actief persbeleid.

I Inleiding

Tussen 2000 en 2007 nam het aantal jongeren van 12 tot 25 jaar dat in aanraking kwam met politie of justitie jaarlijks toe. Daarna trad een kentering op: de geregistreerde jeugdcriminaliteit nam af. Tussen 2005 en 2010 daalde het aantal geregistreerde minderjarige verdachten met ruim 38%, van 99.000 naar 61.000 (Van der Laan et al. 2011; Kalidien & De Heer-de Lange 2013). De vraag is of deze positieve ontwikkeling wordt opgepikt door samenleving en politiek. Een graadmeter daarvoor is de mate waarin en de wijze waarop de media aandacht besteden aan jeugdcriminaliteit. We zullen deze vraag onderzoeken aan de hand van de volgende vraagstelling:

1. Hoe berichten de media over jeugdcriminaliteit en over de ontwikkeling daarvan?

Door de berichtgeving systematisch en over een langere periode in kaart te brengen, kunnen trends en patronen in de media-aandacht voor jeugdcriminaliteit in kaart worden gebracht. Op deze manier kunnen we vaststellen in hoeverre de berichtgeving afwijkt van de hierboven genoemde cijfers, met andere woorden, in hoeverre en op welke punten de berichtgeving een *bias* vertoont. We zullen dit doen aan de hand van een aantal specifiekere onderzoeksvragen:

1a. Hoe vaak berichten media over de omvang en aard van jeugdcriminaliteit (feitelijke ontwikkelingen), jeugdcriminaliteit in het algemeen (issuenieuws) en strafrechtelijke incidenten met minderjarige daders/verdachten?

1b. Welke aspecten komen in de berichtgeving over jeugdcriminaliteit aan de orde?

1c. Komt de berichtgeving overeen met de feiten? Zo nee, in welke zin wijkt de berichtgeving af?

1d. Worden in de berichtgeving positieve of negatieve kwalificaties toegekend of associaties gelegd? Zo ja, in welke zin? Is sprake van media-bias? In welke zin?

1e. Hoe verhoudt de recente berichtgeving over jeugdcriminaliteit zich tot de berichtgeving over jeugdcriminaliteit van vóór 2008 (van 2000 tot 2008) (toen er meer jeugdcriminaliteit was)?

De totstandkoming van nieuws is een complex proces, waarbij de beschikbaarheid van informatie, soorten bronnen en de keuzes van journalisten samen leiden tot het journalistieke eindproduct. Om te begrijpen welke rol de overheidsinstanties spelen in dat proces, is het belangrijk dit proces in kaart te brengen. Hierbij bespreken we de journalistieke keuzes, de dynamiek van het medialandschap en de rol van stakeholders en bronnen. Dit doen we aan de hand van de volgende vraagstellingen:

Indien de berichtgeving feitelijk onjuist en/of biased is:

2. Welke oorzaken liggen hieraan ten grondslag?

3. Met welke aanpak kan de berichtgeving het beste in lijn met de feitelijke situatie worden gebracht?

Uit internationaal onderzoek blijkt dat media onevenredig veel aandacht besteden aan jongerengeweld, zowel in vergelijking met criminaliteitscijfers als in vergelijking met andere thema's over jongeren (Clark et al. 2008; Wayne et al. 2010; Surette 2007). Eerder onderzoek toont aan dat er een direct verband bestaat tussen de berichtgeving in de media en de publieke agenda, dat wil

zeggen de onderwerpen die het publiek belangrijk vindt (McCombs 2004). Tevens blijkt dat de wijze waarop over onderwerpen wordt bericht (de framing van de berichtgeving) van invloed is op de perceptie van het publiek wat betreft issues in de samenleving (De Vreese et al. 2012; Goodall et al. 2013). Kortom, media vormen een graadmeter van het publieke debat over een onderwerp. Dit geldt ook voor de berichtgeving over jeugdcriminaliteit (Gilliam & Iyengar 2000; Goidel et al. 2006).

De berichtgeving over jeugdcriminaliteit is niet een directe afspiegeling van de werkelijkheid, maar de uitkomst van een journalistiek productieproces. Dit productieproces is ingebed in een gemediatiseerde samenleving (Strömbäck 2008; Strömbäck & Esser 2014), een samenleving waarin de media het publieke debat niet alleen faciliteren, maar er ook een dominante rol in spelen. Deze mediatisering kent vier kenmerken, die ook als fases kunnen worden beschouwd (Strömbäck 2008; Strömbäck & Esser 2014). Allereerst vormen massamedia voor burgers de belangrijkste bron van informatie over wat er in de samenleving gebeurt. Het tweede kenmerk heeft betrekking op de relatie tussen media en politiek. In een gemediatiseerde samenleving zijn media onafhankelijke instituten met eigen regels en gebruiken en functioneren los van de politieke partijen. Het derde kenmerk heeft betrekking op de sterke commercialisering van media. De toename van het aantal (digitale) media heeft geleid tot een klimaat dat meer marktgeoriënteerd is dan politiek en maatschappelijk georiënteerd (Harcourt 2005). Het laatste kenmerk richt zich op de politiek. De politici zijn in een gemediatiseerde samenleving afhankelijk van media-aandacht in hun jacht om de gunst van de kiezer en volgen daarom sterker de 'logica' van de media dan dat zij zich laten leiden door de politieke logica. Zij passen hun gedrag aan om media-aandacht te genereren, desnoods ten koste van de inhoud van de politieke boodschap (RMO 2003; ROB 2003).

Deze gemediatiseerde samenleving heeft gevolgen voor de inhoud van de berichtgeving. Deze is aan verschillende invloeden onderhevig: journalistieke logica, invloeden van bronnen, de bedrijfslogica en het format van het medium. Hierdoor kan het nieuws een bepaalde vertekening vertonen ten opzichte van feitelijke ontwikkelingen, ook wel bias genoemd. Deze bias wordt onderzocht door middel van een vergelijking tussen de ontwikkeling van jeugdcriminaliteit in de cijfers en de berichtgeving over jeugdcriminaliteit. Door vervolgens te analyseren hoe de berichtgeving over dit thema tot stand is gekomen, kan een eventuele discrepantie worden verklaard. Deze kennis is zinvol om vast te stellen hoe deze berichtgeving kan worden beïnvloed.

In dit onderzoek komen drie manieren van bias aan bod. Bij de selectie van het nieuws, bij bronvermelding en bij de framing van het nieuws kan sprake zijn van bias. Daarnaast onderzoeken we stereotypering in het nieuws. Hierbij gaat het om associaties die worden gelegd tussen jeugdcriminaliteit en de herkomst van de betrokkenen. Tevens kijken we hierbij naar de mate waarin jeugdcriminaliteit wordt weergegeven in termen van straatterror of vergelijkbare bewoordingen.

Hoofdstuk 2 gaat over de journalistiek in Nederland, de wijze waarop media in andere landen en in Nederland berichten over (jeugd)criminaliteit en in hoeverre onderzoek laat zien of hierbij sprake is van bias. Op basis van deze bevindingen definiëren we de verschillende begrippen uit de deelvragen. Het gaat hierbij om verschillende vormen van bias, aspecten van het nieuws, positieve en negatieve kwalificaties in de berichtgeving en associaties die kunnen worden gelegd. Ook kijken we naar onderzoek over de manier waarop nieuws, en dan vooral nieuws over (jeugd)criminaliteit tot stand komt. Een eventuele bias in de berichtgeving kan op basis van deze literatuurstudie worden (deels) worden verklaard.

Hoofdstuk 3 gaat over de wijze waarop de deelvragen zullen worden beantwoord. De verschillende methoden van onderzoek worden besproken evenals de manier waarop de eerder gedefinieerde concepten zullen worden gemeten.

De resultaten van het onderzoek worden besproken in de hoofdstukken 4 tot en met 7. De resultaten worden opgedeeld in een aantal onderdelen, overeenkomstig de eerder genoemde vormen van bias. De stereotypering van het nieuws wordt in een apart resultatenhoofdstuk besproken. Ieder resultatenhoofdstuk bestaat uit een kwantitatieve inhoudsanalyse van de berichtgeving en een kwalitatieve analyse van de interviews die zijn gehouden met journalisten en persvoorlichters. De kwantitatieve analyses stellen vast of er sprake is van een bias in de berichtgeving ten aanzien van de nieuwselectie, het gebruik van expliciete bronnen en de framing van het nieuws, alsmede of er sprake is van stereotypering in het nieuws. De interviews met de betrokkenen in het nieuwsproces geven vervolgens duiding aan deze gegevens door te kijken naar de oorzaken die ten grondslag liggen aan de gevonden bias en stereotypering in het nieuws.

In het laatste hoofdstuk zullen we deze conclusies kort samenvatten en terugkomen op de hierboven geformuleerde vraagstellingen.

2 Het journalistieke productieproces: jeugdcriminaliteit in het nieuws

In dit hoofdstuk schetsen we een beeld van wat er in de literatuur bekend is over het journalistieke productieproces wanneer het gaat om jeugdcriminaliteit. Het doel hiervan is om de concepten zoals genoemd in de onderzoeksvragen 1a t/m 1e uit de inleiding uit te werken. Tevens biedt dit kader met een overzicht van wat er reeds bekend is over deze concepten houvast bij de duiding van de uitkomsten van het onderzoek. Deze kennis kan worden gebruikt om eventuele discrepanties tussen de feitelijke ontwikkelingen omtrent jeugdcriminaliteit en de berichtgeving hierover te verklaren.

We bespreken de eerder genoemde vormen van bias die voor kunnen komen bij de productie van het nieuws. We beginnen met de selectie van het nieuws, gevolgd door het vermelden van bronnen in het nieuws en framegebruik. Tenslotte kijken we naar de literatuur rond stereotypering in het nieuws over (jeugd)criminaliteit en bespreken we de rol van de politiek.

2.1 Selectie van het nieuws

Journalisten selecteren gebeurtenissen op nieuwswaarde. Uit onderzoek naar deze selectie van nieuws komt een aantal factoren naar voren die de nieuwswaarde van gebeurtenissen kunnen verhogen (Galtung & Ruge 1965; Harcup & O'Neill 2001):

- *conflict en negativiteit* Conflicten tussen actoren en slecht nieuws zijn nieuwswaardiger dan overeenstemming tussen actoren en goed nieuws.
- *onverwacht en niet-ambigu* Onverwacht, helder nieuws is eerder nieuwswaardig dan een complexe gebeurtenis die al op de agenda stond.
- *macht en personalisering* Gebeurtenissen, vooral als die machtige landen en bekende, invloedrijke personen betreffen, worden eerder als nieuws gebracht dan abstracte ontwikkelingen.
- *nabijheid* Hoe herkenbaarder het nieuws is door de geografische- of culturele nabijheid ervan, des te groter de kans dat de gebeurtenis voor een medium nieuwswaardig wordt.
- *continuïteit en compositie* Is een gebeurtenis eenmaal nieuws, dan neemt de kans toe dat deze nieuws blijft, wanneer er (kleine) ontwikkelingen zijn te vermelden.

Hoe hoger een verhaal scoort op één of meer van deze criteria, des te hoger de nieuwswaarde die het medium eraan toekent en des te groter de kans dat een gebeurtenis nieuws wordt. Combinaties van deze factoren zorgen daarom voor een nog hogere nieuwswaarde.

Het proces van nieuwsselectie wordt eveneens gestuurd door het profiel van een medium. De samenstelling en presentatie van het nieuws in *De Telegraaf* wijken af van die van *NRC Handelsblad*. In Nederland is dan ook sprake van pluriformiteit van berichtgeving. Zo laat onderzoek van Ruigrok et al (2013b) naar het nieuws op de voorpagina's in een periode van twee maanden zien dat er veel verschillende onderwerpen worden belicht. "Het grootste deel van de onderwerpen komt slechts in één of twee media terug, waaruit we kunnen concluderen dat het daadwerkelijk verschil maakt welk medium men leest." Aan de andere kant laat dit onderzoek zien dat dominante onderwerpen bijna de helft van het nieuws beheersen en er sprake is van een papegaaiencircuit in Nederland: "Ieder medium spreekt erover. Het journaal rent *en masse* van het ene onderwerp naar het andere" (Ruigrok et al. 2013b: 12). Voor een journalist is het vaak onzeker welke gebeurtenissen al of niet nieuwswaardig

zijn, maar als andere media ergens over berichten (of als het eigen medium er eerder over heeft bericht) dan wordt een gebeurtenis vanzelf nieuwswaardiger (Cook 2005). In de woorden van Gans (1979: 147) moet een ideaal nieuwsverhaal zowel ‘belangrijk’ (politiek of maatschappelijk relevant) zijn, als ‘interessant’ voor het publiek van het medium. Media zijn hierbij meer dan voorheen geneigd te kiezen voor ‘interessante’ onderwerpen. Onderzoek naar het klikgedrag van het publiek op internetsites laat zien dat het publiek zich vooral richt op nieuwswaarden als entertainment, celebrity's en verrassing. Deze keuzes bepalen vervolgens ook de inhoud, niet alleen van de nieuwssites, maar ook de papieren versies van de krant (Welbers et al. in review).

2.1.1 Bias in de nieuwsselectie over jeugdcriminaliteit

Van bias bij de selectie van nieuws door journalisten kunnen we spreken wanneer er sprake is van een discrepantie tussen de hoeveelheid aandacht voor (jeugd)criminaliteit en de feitelijke gebeurtenissen. In België constateerden onderzoekers een stijging in de criminaliteitsberichtgeving in kranten en op televisie van 5% in 1991 naar 8,3% in 2000. Tussen 2003 en 2010 werd 17,8% van het Vlaamse nieuws besteed aan criminaliteit (Adriaenssen & De Cock 2011). Ook onderzoek van de RMO (2006) naar berichtgeving over TBS laat zien dat die in de jaren 2001 tot en met 2005 is verdrievoudigd in 2005 ten opzichte van 2001 terwijl er niet meer incidenten hebben plaatsgevonden. Wat de jeugdcriminaliteit betreft, laat onderzoek zien dat media ook een vertekend, onrealistisch beeld geven van jongerengeweld, zowel in vergelijking met officiële criminaliteitscijfers als met andere thema's waarin jongeren aan bod komen in het nieuws (Clark et al. 2008; Wayne et al. 2010; McManus & Dorfman 2002).

Een bias zien we ook waar het deelaspecten van (jeugd)criminaliteit betreft; er is een focus op specifieke vormen van jeugdcriminaliteit. Uit Belgisch onderzoek blijkt dat kranten het aandeel geweldsmisdrijven door jongeren significant overrepreresenteren: 85% van alle artikelen over jeugdcriminaliteit gaat over geweldsmisdrijven. De cijfers daarentegen tonen aan dat slechts 17,8% van de jeugdcriminaliteit geweldsmisdrijven betreft (Detry & Goedseels 2008). Een studie naar de inhoud van nieuws over jeugdcriminaliteit in dagbladen in de VS tussen 1893 en 1988 maakt twee patronen zichtbaar (Marsh 1989: 511): de meerderheid van de berichten over criminaliteit gaat over sensationele misdrijven en het nieuws toont een overrepresentatie van gewelddadige misdrijven. Ook onderzoek in Nederland naar de berichtgeving over strafzaken laat een bias zien ten aanzien van ernstige delicten, zij het dat er een verschil is tussen de dagbladen. Vooral de gratis dagbladen *Metro* en *Spits* en *De Telegraaf* focussen daarop; *de Volkskrant*, *NRC Handelsblad* en *Trouw* doen dat minder (Ruigrok e.a. 2011).

Op basis van deze theoretische inzichten onderscheiden we de volgende nieuwskenmerken:

- Omvang van de berichtgeving over jeugdcriminaliteit: hoe verloopt de berichtgeving door de tijd en in hoeverre volgt de berichtgeving de feitelijke ontwikkeling van jeugdcriminaliteit?
- Vormen van jeugdcriminaliteit: over welke vormen van jeugdcriminaliteit wordt vooral bericht? Zijn hierbij verschillen waar te nemen over tijd en tussen de media?

Een analyse van deze nieuwskenmerken geeft deels antwoord op de onderzoeksvragen 1a, 1b, 1c, 1e en vraagstelling 2 zoals geformuleerd in de inleiding.

2.2 Bronvermelding in het nieuws

Journalisten maken veelal gebruik van bronnen, en de keuze van bronnen bepaalt dan ook voor een deel de berichtgeving. Uit Amerikaans onderzoek blijkt dat de politieke elite als bron leidend is (Bennett et al. 2006). Ook in Nederland is deze voorkeur voor politieke partijen die de macht op dat moment in handen hebben terug te zien (Scholten & Ruigrok 2006). Naast de politieke elite zijn er vanuit het publiek diverse belangengroepen die invloed proberen uit te oefenen op de media (Meijer 2004; Vliegthart & Roggeband 2007) door persberichten te sturen en/of interviews te geven. Dergelijke Public Relations-strategieën worden steeds vaker ingezet (Lahav & Avraham 2008) en blijken succesvol (Wackowski et al. 2013). De sterke concurrentie en smaller wordende financiële basis betekenen dat media met steeds kleinere redacties werken, die wel hetzelfde aantal pagina's of programma's moeten vullen. Dat versterkt de neiging berichtgeving te baseren op persberichten, soms afkomstig van persbureaus maar steeds vaker ook van belanghebbende organisaties (Davies 2008; Hijmans, Buijs & Schaafraad 2009).

2.2.1 Bias in de bronvermelding

Bij een bias in de bronvermelding gaat het om een focus op bepaalde bronnen, waardoor een bepaald perspectief op de gebeurtenis gaat overheersen (Bennett et al. 2006). Ook waar het berichtgeving over jeugdcriminaliteit betreft, zien we deze *citation bias* terug in het nieuws. Zo blijkt uit onderzoek van Stevens (2001) dat Amerikaans nieuws over jeugdcriminaliteit veelal gebaseerd is op bronnen vanuit politie en justitie, terwijl experts op het gebied van jeugdzorg veel minder aan het woord worden gelaten. Verschillende studies over de Nederlandse situatie concluderen ditzelfde (Beunders en Muller 2005; Van Gestel 2006). Dit is vooral het geval bij de populaire en gratis kranten, terwijl de kwaliteitskranten meer diverse bronnen gebruiken in hun berichtgeving (Scholten & Ruigrok 2009).

Op basis van deze theoretische inzichten onderscheiden we het volgende nieuwskenmerk:

- Bronnen in het nieuws: in hoeverre wordt in het nieuws over jeugdcriminaliteit expliciet gebruik gemaakt van bronnen en is er een verschil waar te nemen over tijd en tussen media?
- Bronnen in het nieuws: welke bronnen worden vermeld in de media en is er een verschil in bronvermelding waar te nemen over tijd en tussen media?

Een analyse van deze nieuwskenmerken geeft deels antwoord op vraagstelling 2 zoals geformuleerd in de inleiding.

2.3 Perspectief van het nieuws: framing

Net als bij de selectie van het nieuws, zal de journalist ook keuzes maken over de manier waarop het onderwerp wordt weergegeven, oftewel het frame van waaruit het nieuws wordt gepresenteerd. In de woorden van Entman (1993:52) is framing: "het selecteren van bepaalde aspecten uit een waargenomen realiteit en die benadrukken, om zo een specifiek probleem, een causale interpretatie en een morele evaluatie en/of handelingsperspectief saillant te maken." Door bepaalde aspecten te benadrukken en andere niet, blijft er een gereduceerd beeld over. Zo kan een bericht met dezelfde inhoud zodanig verschillend geformuleerd zijn, dat hetzelfde probleem anders geïnterpreteerd wordt, wat ook van invloed is op de keuzes van lezers en/of kijkers (Thaler en Sunstein 2008: 40). Het gezegde of het glas halfvol of halfleeg is, is hiervan een voorbeeld. Er zit evenveel water in het glas, maar de zegswijze impliceert een pessimistisch of optimistisch perspectief.

Een van de invloeden op framing is de eerder besproken bronselectie. Voor stakeholders is het van belang dat ‘hun’ frame wordt overgenomen in de berichtgeving. Op deze wijze kunnen zij de *primary definers* van het probleem worden en daarmee de publieke perceptie beïnvloeden. Zo laat Entman (2004) in zijn onderzoek zien dat de politieke elite de framing van gebeurtenissen beïnvloedt, wat consequenties heeft voor de berichtgeving en vervolgens voor de publieke opinie. Tijdens de ‘Mexicaanse griep’ selecteerden Nederlandse media voor hun berichtgeving nauwelijks bronnen die de gevaren op een pandemie relativeren en verscheen een stroom aan verontrustende berichten over de op handen zijnde pandemie (Vasterman & Ruigrok 2013).

In dit onderzoek richten we ons op episodische versus thematische frames en repressieve versus preventieve frames. Bij een episodisch frame wordt het nieuws gebracht als een geïsoleerde gebeurtenis met nadruk op drama en emoties. Een saillant voorbeeld in de vorm van een persoonlijk verhaal of concrete voorbeelden met concrete mensen in de hoofdrol vormt bij episodische framing de hoofdmoot van een tekst. Dit maakt episodische framing veel concreter en beeldender dan thematische framing. Bij deze thematische manier van framen worden gebeurtenissen juist in een bredere – sociale, economische of politieke – context geplaatst. Er wordt als het ware uitgezoomd van een persoonlijk, naar een maatschappelijk perspectief op de zaak.

Een focus op episodische framing leidt volgens experimenteel onderzoek van Iyengar (1991) veelal tot meer draagvlak voor repressieve maatregelen, terwijl berichtgeving met veel aandacht voor sociaal-economische oorzaken van criminaliteit de aandacht veelal verlegt naar het inzetten van preventieve maatregelen zoals scholing en reïntegratie als oplossing. In het eerste geval wordt de verantwoordelijkheid voor het probleem en de oplossingsrichting gelegd bij de individuele crimineel, terwijl in het tweede geval de oorzaak wordt gezocht bij de samenleving als geheel (Iyengar 1991). Wanneer deze boodschap vooral nieuws bevat dat de mensen ‘bang maakt’, ontstaat het beeld dat incidenteel geweld ook gevaarlijk kan zijn voor hen. Cijfers die het tegendeel bewijzen zijn vervolgens minder effectief om die angst weg te nemen. Spannende verhalen zijn immers beter voorstelbaar dan droge cijfers.

2.3.1 Bias in framing

Bias in de framing van het nieuws over jeugdcriminaliteit kenmerkt zich veelal door een sterke focus op een episodisch frame en weinig op een thematisch frame (Iyengar 1991; Budzilowicz 2002). In het onderhavige onderzoek gaat het specifiek om een focus op strafrechtelijke incidenten, waarbij geen context wordt gegeven. Thematische framing in het onderhavige onderzoek betekent dat media aandacht schenken aan trends in (jeugd)criminaliteit, zoals de geconstateerde daadwerkelijke daling of andere cijfers die met het onderwerp te maken hebben. Ook aandacht voor beleid beschouwen we hier als thematisch framen.

De focus op episodische frames gaat vaak gepaard met een dramatisering van de berichtgeving, waardoor incidenten niet alleen veel aandacht krijgen, maar tevens een vorm van entertainment vormen. Duits onderzoek naar de berichtgeving over jeugdcriminaliteit toont deze toename van sensatie, al zijn er grote verschillen tussen de kranten. De populaire krant *Bild* brengt het nieuws veel meer vanuit een episodisch frame met een sterke focus op het persoonlijke drama, terwijl de ‘kwaliteitskrant’ *Süddeutsche Zeitung* meer aandacht besteedt aan de context en de complexiteit van jeugdcriminaliteit (Reichert 2013).

Op basis van deze theoretische inzichten onderscheiden we de volgende nieuwskennmerken:

- Episodisch versus thematisch framen: welke frames overheersen in de berichtgeving, is er een verschil waar te nemen over tijd en tussen de media?
- Een repressief frame versus een preventief frame: welke frames overheersen in de berichtgeving, is er een verschil waar te nemen over tijd en tussen de media?

Een analyse van deze nieuwskennmerken geeft deels antwoord op de onderzoeksvragen 1a, 1b, 1c, 1e en vraagstelling 2 zoals geformuleerd in de inleiding.

2.4 Stereotypering van het nieuws

Stereotypering kan gezien worden als een specifieke vorm van framing: het creëren en voortdurend herhalen van gestandaardiseerde ideeën over het culturele onderscheid tussen groepen (Eriksen 2002, 23-24). Hoewel deze typeringen niet altijd terecht zijn, stellen ze mensen in staat een onderscheid te maken tussen verschillende soorten mensen (ibid. 25) tussen de ‘eigen groep’ en de ‘ander’.

Het eerder besproken journalistieke proces kent eigenschappen die ervoor zorgen dat stereotypering in stand wordt gehouden. Om het grote publiek te bereiken, wordt het vaak versimpeld om het nieuws begrijpelijk te maken (Haynes 2007). Onderzoek laat zien dat na 9/11 de media een belangrijke rol hebben gespeeld bij de stereotypering van moslims als terroristen (Morey & Yaqin 2011). Een dergelijk patroon van associatie is ook te zien in de berichtgeving over jeugdcriminaliteit in Duitse media. De onderzoekers concluderen dat *Bild* een stereotype beeld schetst van jeugdige immigranten als de “criminal other” (Reichert 2013). In de berichtgeving in Nederland worden deze stereotypen veelvuldig gebruikt in de berichtgeving over Marokkanen. Zo laat onderzoek naar de berichtgeving in Nederlandse dagbladen van 2000-2004 zien dat Marokkanen vaker dan de cijfers rechtvaardigen worden geassocieerd met criminaliteit (Sibon 2004). In een vergelijking tussen het discours in media en politiek in Nederland concludeert Koemans (2010: 215) dat de aandacht voor ‘Marokkaanse straatschoffies’ in de schrijvende pers en onder landelijke politici recent enorm is gegroeid. Tevens concludeert zij dat jeugdcriminaliteit in de media veelal wordt geframed in termen van ‘straatterreur’ (Koemans 2010: 210).

Op basis van deze theoretische inzichten onderscheiden we de volgende nieuwskennmerken:

- Stereotypering van het nieuws: is er sprake van een associatie tussen jongeren met een (Marokkaanse) herkomst en jeugdcriminaliteit en in hoeverre wordt jeugdcriminaliteit weergegeven als straatterreur en verschillen deze associaties over tijd?

Een analyse van deze nieuwskennmerken geeft deels antwoord op de onderzoeksvragen 1a, 1b, 1c, 1e en vraagstelling 2 zoals geformuleerd in de inleiding.

2.5 De rol van de politiek in de berichtgeving over (jeugd)criminaliteit

Het politieke debat over jeugdcriminaliteit vormt een belangrijk deel van het publieke debat over dit onderwerp, en journalisten doen hier dan ook uitvoerig verslag van. Daarnaast zijn politici en beleidsmakers vaak bron van de berichtgeving over jeugdcriminaliteit. Daardoor klinkt het politieke debat in de berichtgeving door.

De overheid als uitvoerende macht is een van de stakeholders die proberen invloed uit te oefenen op de omvang en de aard van de berichtgeving. Zo stelt Van Gestel (2006: 209) dat media met een sterke focus op overheidsactoren een spreekbuis vormen voor de overheid: ‘zij kanaliseren de ideologie en visie van de staat’. Toch ligt de relatie complexer waar het gaat om het ministerie van Veiligheid en

Justitie. Dit heeft in veel aan justitie gerelateerde zaken een informatiemonopolie, maar anderzijds moet het ministerie ook de belangen van verdachten, slachtoffers en de rechtsgang meewegen in het communicatiebeleid. Woordvoerders kunnen niet altijd zo vrij communiceren als anderen. Met een explosief toenemend aantal (burger)journalisten en 'reageerders' is er, zeker bij geruchtmakende zaken, snel sprake van een *trial by social media* (Ruigrok et al. 2011), zonder dat de overheidsinstantie kan reageren. Andere politieke actoren daarentegen, vooral de oppositiepartijen, kunnen veel vrijer praten met de pers, omdat zij niet verantwoordelijk zijn voor rechtsgang, verdachten en slachtoffers. Bovendien zijn zij, in tegenstelling tot de betrokken ministers, niet gebonden aan een regeerakkoord. Zij kunnen daardoor een andere agenda hebben en op een andere wijze communiceren. Hierbij is het relevant om na te gaan wat de 'politieke logica' is die in deze invloed tot uiting zou kunnen komen. Deze politieke logica bestaat eruit dat politici op zoek zijn naar stemmen (*vote seeking*), ambt (*office seeking*) en/of beleidsinvloed (*policy seeking*) (Strøm 1990). Voor dit onderzoek zijn vooral de eerste en laatste overweging van belang. 'Policy seeking' gedrag betekent dat een politieke actor probeert via de berichtgeving het beleid te beïnvloeden. Onderzoek toont aan dat bewindspersonen en andere politici via de media het publiek kunnen beïnvloeden en zo draagvlak kunnen scheppen voor beleid (Zaller 1992). Zij gebruiken deze communicatiestrategie dan ook. Zo laat Jewkes (2011: 62) zien dat episodisch nieuws over jeugdcriminaliteit gepaard gaat met een roep van politici met een conservatieve ideologie om harde maatregelen van repressie en afschrikking tegen de overtredders. Beckett (1997) toont aan dat de publieke opinie over repressieve maatregelen tegen criminelen wordt beïnvloed door de boodschap van de politici die het probleem van de criminaliteit groter maken dan de cijfers. Deze framing is met name effectief wanneer er een raciale component wordt toegevoegd. Murakawa (2005) laat zien hoe 'black criminals' worden geassocieerd met criminaliteit en disrespect voor de wet. Deze stereotypering in het nieuws leidde tot meer draagvlak voor harde maatregelen.

'Vote seeking' gedrag leidt ertoe dat politici het nieuws op zo'n manier willen framen dat het gunstig is voor zichzelf of hun partij. Een partij die sterk inzet op een streng immigratiebeleid zal proberen incidenten te koppelen aan herkomst van verdachten, zodat deze dimensie zwaarder weegt (Pan & Kosicki 1993). Ook voor de regering is het van belang om via communicatie te zorgen voor een electoraal gunstige uitkomst. Zeker als zij bepaalde maatregelen beoogt, is het gunstig om aan het begin van een regeringsperiode te communiceren hoe groot het probleem is en hoe belangrijk het is dat het wordt opgelost (ambitiecommunicatie). Op het moment dat de verkiezingen naderen, gaan de politici op zoek naar stemmen. Dit is het moment voor de regeringspartijen om te communiceren dat de eerder aangekondigde en uitgevoerde maatregelen effect hebben gesorteerd. Er is voortgang geboekt (resultaatcommunicatie) (Kleinnijenhuis & Van Hoof 2009).

Op basis van deze theoretische inzichten onderscheiden we de volgende nieuwskennmerken:

- Rol van de politiek: in hoeverre worden verschillende politieke actoren vermeld als bron van het nieuws en is hier een verschil te zien over tijd en tussen media?
- Framing door politieke actoren: op welke wijze framen verschillende politieke actoren jeugdcriminaliteit, en is hierin verschil te zien in de verschillende media en over tijd?

Een analyse van deze nieuwskennmerken geeft deels antwoord op de onderzoeksvragen 1a, 1b, 1c, 1e en vraagstelling 2 zoals geformuleerd in de inleiding.

3 Methoden van onderzoek

In het onderzoek maken we gebruik van twee vormen van inhoudsanalyse, een kwalitatieve en een kwantitatieve inhoudsanalyse. Daarnaast hebben we gebruikgemaakt van diepte-interviews met journalisten van diverse landelijke dagbladen die schrijven over jeugdcriminaliteit. Ook hebben we gesproken met betrokkenen bij de persvoorlichting van het ministerie van Veiligheid en Justitie.

In dit hoofdstuk bespreken we deze methoden van onderzoek. We beginnen met de kwalitatieve inhoudsanalyse, die is uitgevoerd om richting te geven aan de kwantitatieve inhoudsanalyse op het gebied van de framing van het nieuws. Daarna volgt een bespreking van de kwantitatieve inhoudsanalyse en we sluiten af met de bespreking van de diepte-interviews.

3.1 Kwalitatieve inhoudsanalyse

De kwalitatieve inhoudsanalyse is uitgevoerd om een bijdrage te leveren aan het begrippenkader voor de kwantitatieve inhoudsanalyse zoals we in § 3.2 zullen bespreken. Tevens heeft deze analyse geleid tot de operationalisatie van episodische-, thematische-, repressieve- en preventieve frames zoals we die in de kwantitatieve inhoudsanalyse zullen meten. Om deze reden worden in dit hoofdstuk ook de uitkomsten van deze kwalitatieve inhoudsanalyse vermeld. Zie bijlage 2 voor een volledige beschrijving van de kwalitatieve analyse.

3.1.1 Gegevensverzameling

De kwalitatieve inhoudsanalyse is uitgevoerd op twee maal 60 artikelen uit de dataverzameling zoals samengesteld voor de kwantitatieve inhoudsanalyse van respectievelijk 2007 en 2011 en de artikelen behorend bij drie casussen:

- Top-600 (61 artikelen geanalyseerd): Om overvallen en straatercriminaliteit te verminderen heeft Amsterdam in 2011 de zogenoemde ‘Top-600’ samengesteld. Deze lijst bestaat uit jongeren die eerder in aanraking zijn gekomen met politie. Voor elke jongere in de Top-600 wordt een dossier bijgehouden, waarmee de aanpak en behandeling vanuit dertig verschillende instanties effectiever en efficiënter moet worden.
- Facebookmoord (33 artikelen geanalyseerd): In januari 2012 wordt de vijftienjarige Chinees-Nederlandse Winsie Hau in de gang van haar ouderlijk huis in Arnhem vermoord. De dader is de veertienjarige Jinhua uit Capelle aan de IJssel. Er wordt gesproken over de zogenoemde Facebookmoord, omdat de plannen om haar te vermoorden zijn ontstaan en vooraf zijn besproken op social-mediaplatform Facebook.
- Sehriban Akpınar (49 artikelen geanalyseerd): In augustus 2013 wordt het lichaam van de zeventienjarige Rotterdams-Turkse Sehriban Akpınar gevonden in een afgelegen gebied in haar woonplaats. Drie minderjarige jongens blijken de daders van de moord, de Rotterdams-Turkse Ismail (vijftien jaar), Gaffar en Ertan (beiden veertien jaar).

Bij de selectie van de artikelen voor de kwalitatieve inhoudsanalyse is rekening gehouden met een aantal zaken:

- evenwichtige spreiding over alle dagbladen
- artikelen waarin opvallende frames aanwezig zijn
- evenwichtige spreiding van de aanleidingen voor de artikelen.

3.1.2 Methode van onderzoek

Op inductieve wijze is vastgesteld op welke manier de berichtgeving over jeugdcriminaliteit is geframed. Dit houdt in dat de onderzoeker niet op zoek gaat naar bestaande frames, op basis van de literatuur, maar zelf het frame identificeert dat in de artikelen gebruikt wordt.

In de eerste analyseronde zijn allelei saillante aspecten gemarkeerd zonder hier direct een label aan te geven. Er werd gelet op *reasoning devices*, dat wil zeggen de verhalende elementen in een tekst, zoals wie krijgt de hoofdrol toebedeeld, hoe wordt het probleem geformuleerd en in welke hoek wordt er een oplossing gezocht. Ook werden de zogenaamde *framing devices* gemarkeerd. Dit zijn opvallende woorden en beelden die worden gebruikt om uitdrukking te geven aan de reasoning devices. Hierbij valt te denken aan metaforen, oneliners, stereotyperingen, opvallende bijvoeglijk naamwoorden of bijwoorden en nieuwe termen of combinaties van termen (zoals straatterreur).

In de tweede analyseronde zijn alle aangemerkte devices nogmaals doorgenomen, en is gekeken naar samenhang tussen de teksten. Zo ontstond er een ruw kader waarmee de framing devices konden worden gelabeld. Dit label is niet definitief en nog niet volledig ingevuld. Met deze output kon een eerste interpretatiekader van de diverse frames worden opgesteld, dat telkens kon worden aangevuld met nieuwe inzichten en details.

3.1.3 De gevonden frames rond jeugdcriminaliteit

Uit de analyse van de data kwam een aantal dominante frames naar voren. Deze presenteren we in dit methodehoofdstuk omdat het de input vormt voor de kwantitatieve analyse die is uitgevoerd om de onderzoeksvragen te beantwoorden en vormen zelf geen antwoord op de onderzoeksvragen. Deze frames kunnen we als volgt omschrijven:

- **Disrespect-frame:** focus op de onaangepastheid van de jongeren die criminele activiteiten ondernemen of anderszins overlast veroorzaken.
- **Kansloos-frame:** focus op de sociale, economische en maatschappelijke context waarin een jeugdcrimineel zich bevindt.
- **Voorbestemd-frame:** focus op de biologische of psychische aanleg (als oorzaak) voor crimineel gedrag.
- **Uitglijder-frame:** focus op de criminele daad van de jongere als een uitglijder, als een foutje gemaakt in een opwelling of onder groepsdruk.
- **Straattuig-frame:** focus op (het gebrek aan) de controle over criminele jongeren op straat.
- **Nieuw fenomeen-frame:** Binnen dit frame worden gepleegde misdrijven ingekaderd als een nieuw fenomeen.
- **Transformatie-frame:** Het frame kenmerkt zich door het beschrijven van een proces waarbij een jongere ‘uitgroeit’ tot een moordenaar of beroeps crimineel.
- **Te soft-frame** focust op de (volgens de gebruiker van het frame te lage) straffen die horen bij het jeugdstrafrecht.
- **Allochtonenprobleem-frame:** In dit frame wordt jeugdcriminaliteit vernauwd tot een probleem dat gedomineerd wordt door allochtone jongeren.

De hierboven beschreven frames zijn zeer gevarieerd en bieden allemaal een andere kijk op het onderwerp. Uit de analyse vallen vooral twee observaties op: een onderscheid tussen repressief en preventief framen en het overheersen van episodische frames waar thematische framing beter zou passen.

3.1.4 De frames duiden: jeugdcriminaliteit repressief versus preventief

Een aantal frames typeert jeugdcriminaliteit als iets wat zeer veel schrik aanjaagt, terwijl andere frames meer begrip en vertrouwen in een oplossing opwekken. Dit uit zich vooral in het handelingsperspectief: moet er *repressief* opgetreden worden of moeten daders (vooraf of achteraf) *geholpen* worden om hun leven te beteren? In tabel 1 hebben we de verschillende dominante frames ingedeeld naar een focus op repressie en preventie. Het Transformatie-frame is hierbij buiten beschouwing gelaten omdat dit frame in beide categorieën kan worden ingedeeld.

Tabel 1. Indeling van frames naar repressief en preventief

Angstopwekkend: repressief frame	Mild over problematiek: preventief frame
Disrespect	Kansloos
Straattuig	Voorbestemd
Nieuw fenomeen	Uitglijder
Te soft	
Allochtonenprobleem	

De indeling van de frames onder de labels repressief en preventief is te herleiden naar de formulering van het probleem en de oplossingsrichting die wordt voorgesteld door de gebruikers van het frame. De oplossing wordt door de gebruikers van het Disrespect-frame vooral gezocht in de vorm van ‘hard aanpakken’ door hogere straffen, meer controle en ze zelf laten voelen dat hun gedrag consequenties heeft. Hetzelfde geldt in nog sterkere mate voor het Straattuig-frame: gebruikers suggereren dat ‘wie niet wil horen, maar moet voelen’ door middel van bijvoorbeeld stevige controle, straf en gebiedsverboden. Bij het Nieuw-fenomeen-frame wordt als oplossing gesuggereerd dat er nieuwe specialisten en nieuwe wetgeving moet komen om de nieuwe trend de kop in te drukken. Het Te-soft-frame en Allochtonenprobleem-frame zijn het meest eenduidig in de oplossingsrichting: hard aanpakken met hogere straffen en eventueel uitzetten waar dat mogelijk is.

De preventieve frames schetsen een compleet ander beeld van de problematiek en zoeken daarom ook in een andere oplossingsrichting. Het Kansloos-frame stelt dat jongeren vooral een steuntje in de rug moeten krijgen in de vorm van scholing, een plek om te wonen en/of werken en een veilige omgeving waar iemand zich kan ontwikkelen. Het Voorbestemd-frame is minder mild, maar geeft wel aan dat straffen geen zin heeft omdat de jongere eigenlijk niet verantwoordelijk is voor de situatie waar hij of zij in is beland. Het Uitglijder-frame tot slot frame de criminele daad als een stomme fout. Het is dan ook niet zinvol om jongeren keihard aan te pakken, je kunt ze beter helpen om in het vervolg die fout te vermijden. Overigens is de indeling in repressief en preventief niet opgesteld vanuit het perspectief van de jongeren (die ervaren hulp misschien wel als straf) maar vanuit het perspectief van de gebruiker van het frame.

3.1.5 Episodische versus thematische framing

Een episodische manier van framen focust op incidenten, wat veelal gepaard gaat met persoonlijke verhalen en veel details. Thematische frames zoomen daarentegen juist uit en belichten grotere bewegingen op sociaal, economisch of politiek gebied. Wanneer thematisch wordt geframed, wordt gezocht naar het grotere verhaal achter een incident of individueel geval. Tabel 2 laat een combinatie zien van de episodische en thematische frames met de eerder genoemde repressieve versus preventieve frames.

Tabel 2. Framingeffecten op basis van twee gevonden aspecten

	Repressief	Preventief
Episodisch	Focus op incident waarbij een stereotype beeld wordt geschetst van de harde dader(s) en het onschuldige slachtoffer.	Focus op incident waarbij de persoonlijke context/ motief van dader(s) wordt toegelicht en het slachtoffer naar de achtergrond gaat.
Thematisch	Focus op een trend, inzicht of beleidsvoorstel waarbij daders en de aanpak in harde bewoordingen beschreven worden.	Focus op een trend, inzicht of beleidsvoorstel en context waarin hulpverlening de logische oplossing is.

Wanneer er episodisch en repressief wordt gecommuniceerd, wordt het probleem van jeugdcriminaliteit als groter en dreigender gepercipieerd door de luisteraar/lezer (Iyengar 1991; Lakoff 2008). Dit is veel minder het geval bij thematisch-repressieve framing en episodisch-preventieve framing. Vooral een thematisch-preventief frame vormt een verhaalstructuur die de minste negatieve associaties oproept bij de lezers. Deze verhalen zijn immers niet gericht op incidenten die direct veel angst of woede oproepen en maken de dader menselijker en minder angstaanjagend. Daarbij ligt de focus in verhalen die thematisch en preventief zijn vaker op de oplossing dan op een smeulige uiteenzetting van het probleem.

3.2 Kwantitatieve methode van onderzoek

Het kwantitatieve deel van het onderzoek is erop gericht een systematisch antwoord te verkrijgen op de vraag in hoeverre kenmerken van het nieuws voorkomen en hoe dit verandert over tijd. De in de theorie genoemde kenmerken van de berichtgeving zijn de criteria waarop verschillende periodes en diverse kranten zullen worden vergeleken. Dezelfde criteria dienen ook om de feitelijke ontwikkelingen in jeugdcriminaliteit te vergelijken met de politieke aandacht ervoor. Aangezien niet voor elke periode alle gegevens beschikbaar waren, voeren we verschillende analyses uit. Tabel 3 geeft een overzicht van deze analyses.

Tabel 3. Overzicht van de analyses

Analyse	Longitudinaal overzicht	Vergelijking 2007 & 2011	Vergelijking tussen papieren en digitale edities kranten
Methode van inhoudsanalyse	Frequentie analyse	Handmatige kwantitatieve analyse	Handmatige kwantitatieve analyse
Periode	2000-2012	2007 & 2011	2011
Media	Kwaliteitskranten Populaire kranten	Kwaliteitskranten Populaire kranten Gratis kranten NOS-journaal Actualiteitenprogramma's Nieuwe media	Kwaliteitskranten Populaire kranten Digitale edities
Overige gegevens	Kamervragen Feitelijke ontwikkelingen C&R	Kamervragen Feitelijke ontwikkelingen C&R	
Kenmerken	Nieuwsselectie	Bronvermelding Framegebruik Stereotypering	Bronvermelding Framegebruik Stereotypering
Onderzoeksvragen	1a, 1c	1a, 1b,1c, 1d,1e	1a, 1b,1c, 1d,1e

Om een beeld te krijgen van de ontwikkelingen in de berichtgeving over tijd, kijken we allereerst naar de periode 2000 t/m 2012. Daarna volgt een specifieke vergelijking tussen de berichtgeving in het jaar 2007 en die in het jaar 2011. Voor deze periodisering is gekozen omdat in 2007 de jeugdcriminaliteit hoger was dan in 2011. Bovendien zijn 2007 en 2011 geen verkiezingsjaren waarin de berichtgeving veelal verstoord is door berichtgeving over de campagne waarin veel over plannen wordt gepubliceerd, maar waarin weinig daadwerkelijk beleid wordt gemaakt. Ten slotte is een analyse gemaakt van de verschillen tussen de papieren versies van dagbladen en hun digitale edities. Deze analyse beperkt zich tot 2011, omdat er voor 2007 over de digitale edities geen gegevens beschikbaar zijn.

De uitvoering van een kwantitatieve inhoudsanalyse wordt gekenmerkt door een aantal stappen:

- De gegevensverzameling: welke teksten worden wel en niet geselecteerd en in hoeverre worden alle benodigde teksten ook daadwerkelijk gevonden?
- Bespreking van de onderzoeksmethoden en de betrouwbaarheid van deze methode.
- Operationalisatie van de te meten concepten: hoe worden de verschillende kenmerken van het nieuws, zoals in hoofdstuk 2 genoemd, daadwerkelijk gemeten?

In de volgende deelparagrafen zullen we deze stappen bespreken.

3.2.1 Gegevensverzameling

De primaire bron van gegevens voor dit onderzoek is een inhoudsanalyse van een grote hoeveelheid items van mediaberichtgeving. Deze hebben we onderverdeeld in berichten afkomstig van kwaliteitskranten, populaire kranten, gratis kranten, televisie, nieuwe media, en de digitale edities van de betaalde kranten.

Deze gegevensverzameling is gebaseerd op trefwoorden uit een uitgebreide hiërarchische lijst van te zoeken begrippen gerelateerd aan jeugdcriminaliteit (zie bijlage 1 voor de begrippenlijst). De concepten zijn vastgesteld op basis van eerder onderzoek naar berichtgeving over (jeugd)criminaliteit en aangevuld met gegevens uit de kwalitatieve inhoudsanalyse. De betrouwbaarheid van deze gegevensverzameling is gemeten met een zogenaamde precision en recall berekening. De gemeten concepten kenden een precision and recall boven de 80%. Als we deze waarden vergelijken met intercodeurbetrouwbaarheidsscores, dan is een score van .8 of hoger een 'goede' betrouwbaarheid.

Hieronder volgt een overzicht van de gegevensverzameling, artikelen of nieuwsitems waarin aandacht wordt besteed aan jeugdcriminaliteit, per mediagroep en de periodes waarin deze beschikbaar waren. Zie bijlage 1 voor een volledige beschrijving van de gegevensverzameling.

Kwaliteitskranten Voor de indeling van de dagbladen wordt vooral gekeken naar de verhouding (politieke) informatie versus amusement in een dagblad. De kwaliteitskranten zijn kranten met relatief veel (politieke) informatie en weinig amusement, in dit onderzoek *de Volkskrant*, *NRC Handelsblad*, en *Trouw* (Bakker & Scholten 2013). Deze kranten waren beschikbaar voor de gehele periode 2000-2012. In totaal gaat het om 1337 artikelen in *de Volkskrant*, 1373 artikelen in *Trouw* en 1078 artikelen in *NRC Handelsblad*.

Populaire kranten Kranten met relatief veel amusement worden beschouwd als populaire kranten (Bakker & Scholten 2013), in dit onderzoek zijn dit *Algemeen Dagblad* en *De Telegraaf*. Deze

kranten waren beschikbaar voor de gehele periode 2000-2012. Voor de hele periode gaat het om 2000 artikelen voor *De Telegraaf* en 2030 artikelen voor *Algemeen Dagblad*.

Gratis kranten Deze kranten, *Spits* en *Metro*, zijn beschikbaar vanaf 1 juli 2007, en de rapportage over gratis kranten is voor 2007 dus ook alleen op de tweede helft van het jaar gebaseerd. Waar absolute aantallen worden gepresenteerd zal hiervan apart melding van worden gemaakt. In totaal zijn 177 artikelen relevant bevonden.

Journaaluitzendingen Van het *NOS-journaal* zijn de uitzendingen van 20:00 uur gebruikt. Deze waren beschikbaar voor 2007 en 2011. In totaal gaat het om 59 uitzendingen.

Actualiteitenprogramma's Deze mediagroep bevat alle actualiteitenprogramma's van de publieke omroep die in 2007 en in 2011 werden uitgezonden. Het gaat om: *Knevel en Van den Brink*, *Pauw en Witteman*, *De Wereld Draait Door*, *Netwerk*, *Nova/Nieuwsuur*, *EenVandaag* en *Buitenhof*. In totaal gaat het om 66 uitzendingen.

Nieuwe media De nieuwssites/nieuwsblogs *GeenStijl.nl* en *Fok.nl* zijn gebruikt als indicatie voor berichtgeving door nieuwe media. Deze waren beschikbaar in 2007 en 2011. In totaal gaat het om 443 artikelen.

Digitale edities Tot slot zijn de digitale versies van de landelijke kranten betrokken. Het gaat hier om de onbetaalde versie van de sites, niet om de 'e-editie' die gelijk is aan de papieren krant. Deze gegevens zijn alleen voor 2011 beschikbaar en alleen voor *Algemeen Dagblad*, *de Volkskrant*, *NRC Handelsblad* en *Trouw*. In totaal betreft het hier 627 artikelen.

Politiek: Kamervragen

De politiek genereert zelf berichtgeving doordat en hoe ze onderwerpen aan de orde stelt. Omdat het van belang is de politiek te betrekken bij instanties die nieuws genereren, is onderzocht hoeveel en welke Kamervragen over jeugdcriminaliteit zijn gesteld in de verschillende periodes. De politieke berichtgeving bestaat in dit onderzoek dan ook uit de Kamervragen uit de periode 2000 tot en met 2012 waarin het gaat om de jeugdcriminaliteit. In totaal betreft het hier 211 Kamervragen.

Feitelijke ontwikkelingen

Om de berichtgeving te vergelijken met de feitelijke ontwikkelingen maken we gebruik van de cijfers zoals gepubliceerd in *Criminaliteit en rechtshandhaving 2012*. Dit gezamenlijke rapport van het CBS, het WODC en de Raad voor de rechtspraak bevat jaarlijkse criminaliteitscijfers van 2005 tot en met 2012. Hoewel de officieel geregistreerde criminaliteitscijfers niet per definitie alle criminaliteit betreft, omdat niet alle misdrijven worden gerapporteerd, zijn deze cijfers de meest nauwkeurige benadering van de feitelijke ontwikkelingen. Bovendien zijn dit ook de cijfers die de media tot hun beschikking hebben als het gaat om feitelijke criminaliteit.

3.2.2 Methode van onderzoek: Handmatige kwantitatieve inhoudsanalyse

Een belangrijk onderdeel van dit rapport is de vergelijking tussen 2007 en 2011. Alle documenten over jeugdcriminaliteit uit die jaren zijn hierbij geslecteerd, zoals in tabel 4 is weergegeven.

De artikelen zijn vervolgens handmatig kwantitatief gecodeerd volgens een in samenspraak met de begeleidingscommissie vastgesteld codeboek (zie bijlage 3: Codeerinstructie). Het resultaat van deze analyse is een systematische codering van de aard van de berichtgeving, voorkomende daders/verdachten en frames, en het vermelden van verschillende bronnen in de berichtgeving. De betrouwbaarheid van de gegevens is gemeten door beide codeurs een veertigtal dezelfde artikelen te

laten coderen. De overeenkomst tussen de coderingen, berekend middels een Krippendorfs Alpha, kent een gemiddelde van .91, wat als zeer goed kan worden beschouwd (Krippendorff 2012).

Tabel 4. Aantal artikelen/items over jeugdcriminaliteit per mediumgroep in 2007 en 2011

Soort medium	2007	2011
Kwaliteitskranten	228	115
Populaire kranten	221	220
Gratis kranten	89	88
Internet	192	251
Journal	40	19
Actualiteiten	41	25
Totaal	811	718

3.2.3 Kenmerken van het nieuws

Om de vraagstellingen 1 en 2 te beantwoorden hebben we een drietal vormen van bias onderscheiden: nieuwssselectie, bronvermelding en framing. Daarnaast kijken we naar de volgende twee kenmerken van het nieuws: stereotypering in de berichtgeving en de rol van de politiek. In de volgende paragrafen zullen we bespreken hoe we deze bias en kenmerken zullen onderzoeken.

Bias in nieuwssselectie

Om de bias in nieuwssselectie te onderzoeken, zullen we de omvang van de totale berichtgeving over jeugdcriminaliteit vergelijken met de feitelijke ontwikkelingen van jeugdcriminaliteit zoals weergegeven in *Criminaliteit en rechtshandhaving 2012*. We doen dit door een aantal vergelijkingen uit te voeren en Kamervragen over dit onderwerp in kaart te brengen.

Vergelijking 2005-2012 De totale omvang van berichtgeving over jeugdcriminaliteit bepalen we met een automatische inhoudsanalyse, waarbij we met trefwoorden in een uitgebreide hiërarchische lijst de relevante artikelen hebben gevonden die verschenen in de vijf landelijke dagbladen. Vervolgens vergelijken we deze gegevens met de cijfers zoals beschreven in *Criminaliteit en rechtshandhaving 2012*.

Vergelijking 2007 & 2011 Bij deze vergelijking gaan we uit van de verschillende mediagroepen zoals hierboven zijn beschreven. Met een handmatige inhoudsanalyse hebben we alle berichtgeving uit deze periodes in deze mediagroepen verzameld en gecodeerd. De omvang en de focus op verschillende vormen van jeugdcriminaliteit vergelijken we vervolgens met de cijfers uit *Criminaliteit en rechtshandhaving 2012*.

Vergelijking 2011: dagbladen versus internetsites Bij deze vergelijking gaat het om de totale berichtgeving over jeugdcriminaliteit en de focus op verschillende soorten criminaliteit in de berichtgeving van de papieren versies van *de Volkskrant*, *NRC Handelsblad*, *Trouw* en *Algemeen Dagblad* en hun internetsites. Deze gegevens zijn alleen beschikbaar voor 2011.

Rol van de politiek in de nieuwsselectie Politici kunnen het debat over jeugdcriminaliteit sturen, door Kamervragen te stellen. We onderzoeken dan ook de mate waarin de verschillende politieke partijen Kamervragen hebben gesteld over jeugdcriminaliteit.

Bias in Bronvermelding

Om de bias in de berichtgeving te kunnen onderzoeken hebben we de bronnen ingedeeld in groepen:

- **experts:** hoogleraren of deskundigen op het gebied van jeugdcriminaliteit;
- **lokaal bestuur:** gemeentelijk of provinciaal bestuur, burgemeesters;
- **maatschappelijke bronnen:** burgers, belangenorganisaties, NGO's etc.;
- **media:** journalisten, hoofdredacties of andere media;
- **politiek:** alle politieke partijen, de Tweede Kamer en individuele politici die in deze categorie vallen;
- **overheidsinstanties:** ministerie van Veiligheid en Justitie, inclusief de bewindslieden, regering en overige overheidsinstanties;
- **politie:** inclusief de hoofdcommissarissen en individuele vertegenwoordigers van de politie;
- **dader:** inclusief betrokkenen uit zijn/haar omgeving en advocaat;
- **jeugdhulpverlening:** alle instanties die zich bezig houden met jeugdzorg, jeugddetentie en reclassering;
- **justitie:** rechters, OM en individuele vertegenwoordigers van deze organen;
- **slachtoffer:** inclusief zijn/haar omgeving en advocaat.

Vergelijking 2007 & 2011 Hierbij kijken we naar de mate waarin berichtgeving in verschillende mediagroepen gebaseerd is op geen bron, één bron of meer dan één bron. Tevens kijken we naar de mate waarin de verschillende categorieën bronnen worden vermeld in de berichtgeving.

Vergelijking 2011: dagbladen versus internetsites Hier vergelijken we de bronvermelding in de berichtgeving in de papieren versies van de kranten met dat voor berichten op de internetsites. Tevens kijken we naar de mate waarin de verschillende categorieën bronnen worden gebruikt in de berichtgeving.

Rol van de politiek als bron van het nieuws De meest directe wijze om het publieke debat over jeugdcriminaliteit te sturen voor politici is als bron van het nieuws. We kijken dan ook naar de wijze waarop media politici gebruiken als bron van het nieuws. Hierbij maken we specifiek onderscheid in de volgende groepen politici: het ministerie van Veiligheid en Justitie, de coalitiepartijen, de oppositiepartijen en de overheidsinstanties.

Bias in framing

In het onderzoek naar bias door de manier van framen onderscheiden we episodisch versus thematisch framen en een preventie- versus een repressieframe.

Episodisch versus thematisch Hierbij kijken we naar de mate waarin de berichtgeving focust op strafrechtelijke incidenten (episodisch frame) dan wel aspecten van beleid, cijfers en ontwikkelingen (thematisch frame). Als een dergelijk aspect voorkomt in een artikel dan is er sprake van episodische danwel thematische framing. Beide vormen kunnen ook voorkomen in een artikel. Wanneer geen van deze aspecten wordt genoemd, is er geen sprake van dergelijke framing.

Preventief versus repressief Hierbij kijken we naar de mate waarin een bericht focust op mogelijkheden voor preventie (de oorzaken voor het misdrijf die buiten de dader zelf gezocht kunnen worden) of de nadruk legt op repressie (oorzaken gerelateerd aan de verdachte(n)/dader(s)). Als een dergelijk aspect voorkomt in een artikel dan is er sprake van preventieve danwel repressieve framing. Beide vormen kunnen ook voorkomen in een artikel. Wanneer geen van deze aspecten wordt genoemd, is er geen sprake van dergelijke framing.

Vergelijking 2007 & 2011 Bij deze vergelijking kijken we naar de mate waarin de verschillende mediagroepen gebruikmaken van deze frames in hun berichtgeving.

Vergelijking 2011: dagbladen versus internetsites We vergelijken de frames van de berichtgeving in de papieren versies de kranten met die op hun internetsites.

Rol van de politiek bij de framing van het nieuws Als bron van het nieuws kunnen politici ook het debat framen. We kijken dan ook naar de mate waarin de politici het debat framen in termen van repressie of preventie.

Stereotypering in het nieuws

Stereotypering in het nieuws over jeugdcriminaliteit kunnen we onderzoeken door in kaart te brengen in welke mate herkomst van de betrokkenen bij jeugdcriminaliteit wordt genoemd in de berichtgeving.

Om te meten in hoeverre de herkomst wordt genoemd en welke, kijken we naar de verwijzingen in de berichtgeving. We hebben, in navolging van de publicatie *Criminaliteit en rechtshandhaving 2012* de volgende landen onderscheiden: Marokko, Turkije, de Antillen en Suriname. We kijken hierbij expliciet naar de mate waarin de berichtgeving dit land of de nationaliteit noemt in de berichtgeving. Daarnaast betrekken we ook de term ‘allochtonen’ bij het onderzoek, om te traceren in hoeverre deze term wordt gebruikt in de berichtgeving, al dan niet met specificering van het land van herkomst.

Naast het noemen van de herkomst kijken we ook naar de mate waarin jeugdcriminaliteit wordt weergegeven als ‘straatterrorisme’, uitgevoerd door ‘straattuig’ (zie bijlage 4 voor de zoektermen die dit frame weergeven).

Associatiepatronen De stereotypering gaat vooral om patronen waarin jeugdcriminaliteit wordt geassocieerd met de herkomst van betrokkenen. We onderzoeken de mate waarin de meest genoemde herkomst, die van Marokkanen, wordt geassocieerd met stereotypering van jeugdcriminaliteit als straatterreur (en vergelijkbare termen).

Vergelijking 2007 & 2011 Bij deze vergelijking onderzoeken we de mate waarin herkomst wordt genoemd in de verschillende mediagroepen. Ook kijken we naar de mate van stereotypering in de berichtgeving van deze twee jaren.

Vergelijking 2011: dagbladen versus internetsites Bij deze vergelijking onderzoeken we stereotypering zoals hierboven beschreven in de berichtgeving van de papieren versies van de kranten met stereotypering op hun internetsites.

Rol van de politiek bij de stereotypering van het nieuws Als belangrijke bron van informatie voor media kunnen politici ook het debat over jeugdcriminaliteit beïnvloeden door zelf gebruik te maken van stereotypering. We kijken dan ook in hoeverre politici zelf stereotypering gebruiken in de Kamervragen en in de berichtgeving waarvan zij de bron van informatie zijn.

3.3 Diepte-interviews

Zoals gesteld in de inleiding is het van belang om het productieproces van het nieuws te begrijpen. Deze kennis kan worden gebruikt om discrepanties in de feitelijke ontwikkeling van de jeugdcriminaliteit en de berichtgeving over jeugdcriminaliteit te verklaren. Ook kan de rol van de overheidsinstanties hierin worden geduid en kunnen er uitspraken worden gedaan om deze rol eventueel bij te sturen.

Om het productieproces van nieuws over jeugdcriminaliteit te analyseren hebben we diepte-interviews afgenomen. In totaal zijn twaalf journalisten en twee betrokkenen bij de persvoorlichting van het ministerie van Veiligheid en Justitie geïnterviewd volgens een semi-gestructureerde methode. Bij de selectie van de journalisten is gekeken naar een goede spreiding van journalisten over verschillende dagbladen en redacties. De focus ligt hierbij sterk op de dagbladjournalistiek omdat bleek uit een eerste inventarisatie dat de dagbladjournalisten voor dit onderzoek de meeste expertise hadden op het gebied van jeugdcriminaliteit in vergelijking met de beschikbare journalisten die werken voor televisieprogramma's.

De onderwerpen lagen vast, maar er werd niet vastgehouden aan een vast stramien, waardoor het mogelijk werd om door te vragen op het moment dat de interviewer dit interessant achtte. De lijst van onderwerpen voor de interviews is gebaseerd op de elementen die ook naar voren komen in de inhoudsanalyses:

- **Individueel:** de rol van de betreffende journalist bij het medium?
- **Nieuwsselectie:** hoe selecteert de journalist nieuws over jeugdcriminaliteit?
- **Bronvermelding:** welke bronnen gebruikt de journalist?
- **Framegebruik:** welk frame kiest een journalist in zijn verslaggeving en waar hangt dit van af?
- **Stereotypering:** is hiervan sprake en hoe denkt de journalist over stereotypering?
- **Rol van de politiek:** hoe ligt de relatie tussen de politici en de journalist?

Zie bijlage 5 voor een lijst van de besproken onderwerpen en een beschrijving van de rollen en functies van de geïnterviewde journalisten en betrokkenen bij de persvoorlichting van het ministerie van Veiligheid en Justitie.

De interviews zijn getranscribeerd door een ander persoon dan de interviewer en vervolgens systematisch geanalyseerd op de hierboven genoemde punten van aandacht. De gebruikte citaten zijn daarna voorgelegd en goedgekeurd door de geïnterviewde journalisten en betrokkenen bij de persvoorlichting van het ministerie van Veiligheid en Justitie.

4 Nieuwsselectie: Omvang en soorten jeugdcriminaliteit in de berichtgeving

In dit resultatenhoofdstuk staat de omvang van de berichtgeving over jeugdcriminaliteit centraal. We kijken hierbij naar het verloop van de berichtgeving over jeugdcriminaliteit over tijd en in hoeverre de totale omvang van de berichtgeving overeenkomt met de feitelijke ontwikkeling. Naast de totale omvang van het nieuws, onderzoeken we in hoeverre de berichtgeving over specifieke vormen van jeugdcriminaliteit overeenkomstig de cijfers is. Op deze wijze kunnen we deels een antwoord geven op de volgende deelvragen:

1a. Hoe vaak berichten media over de omvang en aard van jeugdcriminaliteit (feitelijke ontwikkelingen), jeugdcriminaliteit in het algemeen (issuenieuws) en strafrechtelijke incidenten met minderjarige daders/verdachten?

1b. Welke aspecten komen in de berichtgeving over jeugdcriminaliteit aan de orde?

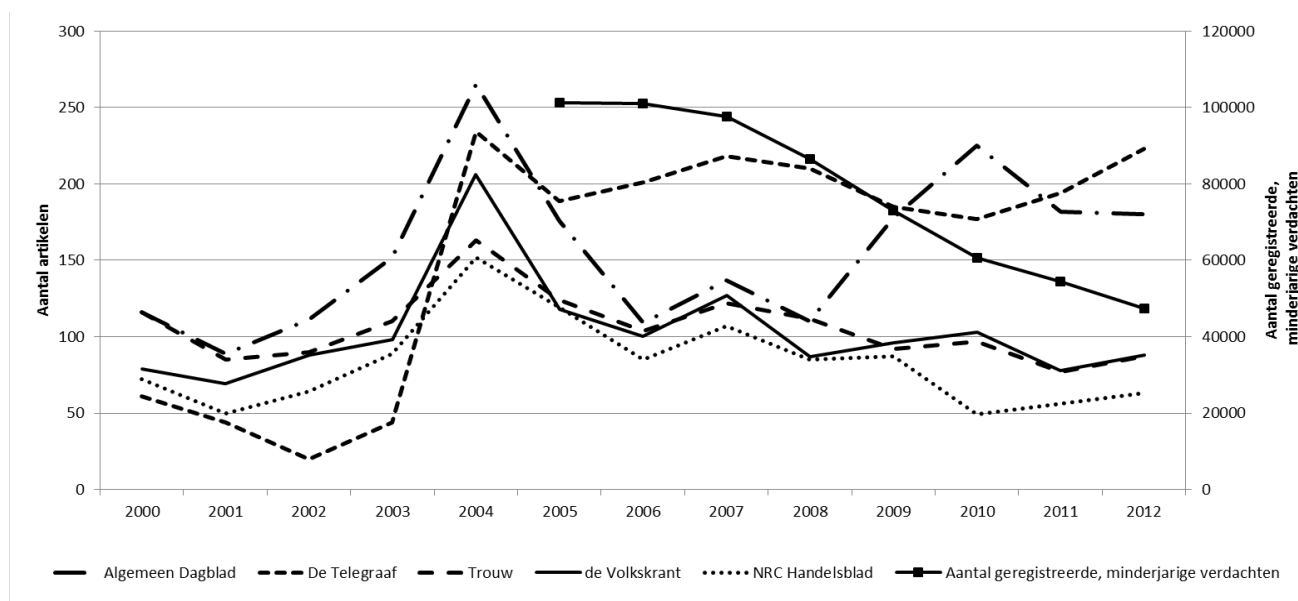
1c. Komt de berichtgeving overeen met de feiten? Zo nee, in welke zin wijkt de berichtgeving af?

1e. Hoe verhoudt de recente berichtgeving over jeugdcriminaliteit zich tot de berichtgeving over jeugdcriminaliteit van vóór 2008 (van 2000 tot 2008) (toen er meer jeugdcriminaliteit was)?

Na deze analyse komt de journalistieke praktijk aan de orde waarbij we de vraag beantwoorden hoe journalisten het nieuws rond jeugdcriminaliteit selecteren. Op basis van deze interviews komen we deels tot de beantwoording van vraagstelling 2: *Indien de berichtgeving feitelijk onjuist en/of biased is: Welke oorzaken liggen hieraan ten grondslag?*

4.1 De berichtgeving in relatie tot de cijfers

Deze eerste analyse betreft de kwantiteit van de berichtgeving. Niet alle media zijn over de hele periode beschikbaar. De berichtgeving uit landelijke dagbladen *de Volkskrant*, *NRC Handelsblad*, *Trouw*, *Algemeen Dagblad* en *De Telegraaf* is beschikbaar vanaf 2000. Om deze reden beperken we ons in deze eerste analyse tot deze dagbladen. Om te bepalen in hoeverre sprake is van een bias in de nieuwsselectie zetten we de omvang van de berichtgeving af tegen de geregistreerde jeugdcriminaliteit. Figuur 1 geeft dit weer.

Figuur 1. Aantal geregistreerde minderjarige verdachten versus berichtgeving in dagbladen per jaar

We zien een gedifferentieerd beeld van de hoeveelheid berichtgeving over jeugdcriminaliteit. Waar in de eerste jaren van deze eeuw *De Telegraaf* nog het minste aantal artikelen publiceert over jeugdcriminaliteit, zien we dat deze krant de laatste jaren de meeste artikelen publiceert over dit onderwerp. Ook het *Algemeen Dagblad* publiceert de laatste jaren veel meer artikelen over jeugdcriminaliteit dan *de Volkskrant*, *Trouw* en *NRC Handelsblad*. In vergelijking met het jaar 2000 is in zowel *De Telegraaf* als *Algemeen Dagblad* de berichtgeving over jeugdcriminaliteit sterk toegenomen. In de overige kranten vinden we in het jaar 2000 ongeveer evenveel berichten over jeugdcriminaliteit als in 2012.

Een cruciaal jaar wat betreft de berichtgeving is 2004. In januari van dat jaar wordt docent Van Wieren op het Terra College doodgeschoten door een leerling van de school, de Marokkaans-Nederlandse Murat D. Hij was op het moment van de daad 16 jaar. Deze gebeurtenis zorgde voor een enorme golf van berichtgeving in de media. In december 2004 werd Theo van Gogh vermoord. Net als de dader van het Terra College had ook hier de dader een Marokkaanse herkomst. Hoewel hij 26 jaar was ten tijde van de moord, zorgde dit ook voor een golf van berichtgeving over jeugdcriminaliteit.

Vergelijken we de berichtgeving met de feitelijke ontwikkelingen, dan zien we verschillende beelden in de dagbladen. Het *Algemeen Dagblad* vertoont het meest grillige patroon over tijd. Na een daling in de aandacht voor jeugdcriminaliteit van 2006 tot en met 2008, daarna zien we een stijging in de omvang van de berichtgeving. In 2010 publiceert de krant de meeste artikelen over jeugdcriminaliteit in vergelijking met de andere kranten. In de jaren erna daalt de omvang en vinden we meer artikelen terug in *De Telegraaf*. Dit patroon vertoont geen samenhang met het aantal geregistreerde, minderjarige verdachten. Dat daalt namelijk vanaf 2007. Ook de berichtgeving in *De Telegraaf* is niet in lijn met het verloop van het aantal geregistreerde, minderjarige verdachten. De berichtgeving in *De Telegraaf* stijgt in de jaren 2006 en 2007, om daarna te dalen tot 2010 en vervolgens weer te stijgen. De berichtgeving in zowel *Trouw*, *de Volkskrant* als *NRC Handelsblad* volgt de feitelijke ontwikkelingen wel grotendeels. Alleen in 2010 zien we in zowel *Trouw* als *de Volkskrant* een lichte stijging in de omvang van de berichtgeving ten opzichte van het jaar ervoor. In 2011 is dit ook te zien in *NRC Handelsblad* en in 2012 vertonen alle kwaliteitskranten weer een kleine stijging in de omvang van de berichtgeving in vergelijking met het jaar ervoor.

4.2 Jeugdcriminaliteit in de berichtgeving, 2007 en 2011

Om de vraag naar de hoeveelheid berichtgeving nauwkeuriger te beantwoorden, maken we gebruik van een kwantitatieve, handmatige inhoudsanalyse van alle berichtgeving in 2007 en 2011 over jeugdcriminaliteit.

Zoals in hoofdstuk 3 is vermeld, maken we onderscheid tussen ‘kwaliteitskranten’ en ‘populaire kranten’. Hierbij rekenen we *de Volkskrant*, *NRC Handelsblad*, *NRC Next* en *Trouw* onder kwaliteitskranten en *De Telegraaf* en *Algemeen Dagblad* als populaire kranten. Naast de dagbladen besteden we aandacht aan de nieuwe media, *Fok.nl* en *GeenStijl.nl*. Ook hebben we hier de berichtgeving van het *NOS-journaal* van 20 uur geanalyseerd en de actualiteitenprogramma’s van de publieke omroep, waarbij we ons hebben beperkt tot die programma’s die zowel in 2007 als in 2011 werden uitgezonden. Het gaat om: *Knevel en Van den Brink*, *Pauw en Witteman*, *De Wereld Draait Door*, *Netwerk*, *Nova/Nieuwsuur*, *EenVandaag* en *Buitenhof*.

Voor de gratis kranten *Metro* en *Spits* geldt dat deze data pas vanaf 1 juli 2007 beschikbaar zijn, zodat alleen de artikelen van het tweede deel van 2007 in de analyse betrokken zijn. Veelal gaat het in de analyses om percentages die een vergelijking met andere mediatypen mogelijk maken. Waar het gaat om aantallen, zullen we hier steeds melding van maken.

In tabel 5 geven we een overzicht van het aantal artikelen/items dat we hebben gecodeerd voor de vergelijking tussen de twee jaren. Daarnaast vergelijken we de berichtgeving met het aantal geregistreerde, minderjarige verdachten. In de laatste kolom geven we weer in hoeverre het aantal verdachten/artikelen/items is gedaald dan wel gestegen in 2011 ten opzichte van 2007.

Tabel 5. Totale aandacht voor jeugdcriminaliteit in de jaren 2007 en 2011

	2007		2011		Toe- of afname in % t.o.v. 2007
Aantal geregistreerde, minderjarige verdachten	97,659		54,433		-44%
	Aantal	In %	aantal	In %	
Kwaliteitskranten	228	28%	115	17%	-50%
Populaire kranten	221	27%	220	33%	0%
Nieuwe media	192	24%	251	38%	31%
NOS-journaal	40	5%	19	3%	-53%
Actualiteiten	41	5%	25	4%	-39%
Totaal	811	100%	667	100%	-13%
Gratis kranten ¹	89	11%	37	5%	-58%

Leeswijzer: In de kwaliteitskranten van 2007 zijn 228 artikelen gepubliceerd over jeugdcriminaliteit. Dit bedraagt 28% van de totale aandacht voor jeugdcriminaliteit in de onderzochte media van dat jaar. In 2011 bedraagt het aantal artikelen 115, oftewel 16% van de totale berichtgeving. Ten opzichte van 2007 is de hoeveelheid berichtgeving in kwaliteitskranten gedaald met 50%.

Als we naar de percentages kijken, zien we dat in 2007 een substantieel deel van de berichtgeving terug te vinden was in de traditionele media, de kwaliteitskranten en de televisieprogramma's. In totaal vinden we in 2007 38% van de totale berichtgeving in deze mediagroepen. In 2011 is dit percentage gedaald naar 24%. Vooral veel nieuws vinden we in dit jaar op *Fok.nl* en *GeenStijl.nl*. Zij publiceren samen 38% van de berichtgeving over jeugdcriminaliteit in 2011. In 2007 was dit percentage nog 24%. De populaire kranten vertegenwoordigen in 2011 33% van de berichtgeving, terwijl dit percentage in 2007 nog 27% bedroeg.

De cijfers laten zien dat het aantal geregistreerde minderjarige verdachten in 2011 is gedaald met 44% ten opzichte van 2007. De hoeveelheid berichtgeving is ook gedaald, zij het minder sterk (13%) en met onderling grote verschillen. De berichtgeving in de kwaliteitskranten is gehalveerd, evenals die in het *NOS-journaal*; de berichtgeving in actualiteitenprogramma's is eveneens gedaald. De populaire kranten daarentegen vertonen een gelijkblijvende hoeveelheid berichtgeving, terwijl de berichtgeving op de nieuwe media is toegenomen met 31% ten opzichte van 2007.

De vergelijking tussen de gratis kranten hebben we in deze tabel apart onderaan weergegeven, omdat we slechts voor een half jaar artikelen uit 2007 tot onze beschikking hebben. Hier baseren we deze vergelijking ook op de zelfde periode in 2011, namelijk juli tot en met december. Ook dan zien we

¹ Deze vergelijking is gebaseerd op slechts een half jaar nieuws zoals verschenen in de gratis kranten van 2007.

dat het nieuws over jeugdcriminaliteit in de gratis kranten daalt, nog sterker zelfs dan in de kwaliteitskranten en het *NOS-journaal* (-58%).

De aandacht voor jeugdcriminaliteit in de kwaliteitsmedia neemt af in 2011 ten opzichte van 2007, maar berichtgeving blijft gelijk in de populaire kranten en neemt zelfs toe in de nieuwe media. We kunnen hieruit concluderen dat er een verschuiving te zien is in de berichtgeving over jeugdcriminaliteit. De focus op het onderwerp is verschoven van de traditionele media naar de nieuwe media.

4.3 Jeugdcriminaliteit in de papieren versies van de krant en de websites

Voor het jaar 2011 is ook de berichtgeving op websites van de landelijke dagbladen onderzocht en de uitkomst is vergeleken met de berichtgeving uit de papieren versie van de kranten. Het gaat hierbij om een vergelijking van de kwaliteitskranten *de Volkskrant*, *NRC Handelsblad* en *Trouw*. De populaire kranten worden vertegenwoordigd door *Algemeen Dagblad*.² In tabel 6 vergelijken we de berichtgeving van de sites met het aantal artikelen zoals gevonden in de papieren versies. Naast het aantal artikelen geven we ook weer hoe veel procent van het totale nieuws dat is.

Tabel 6. Aandacht voor jeugdcriminaliteit in dagbladen en hun websites in 2011

	Papieren versie krant	% van totale nieuws	Website	% van totale nieuws
Kwaliteitskranten	97	0,10%	417	0,20%
Populaire krant	105	0,20%	210	0,35%
Totaal	202	0,13%	627	0,23%

Leeswijzer: in de papieren versies van de kwaliteitskranten van 2011 vinden we 97 artikelen terug over jeugdcriminaliteit. Dit bedraagt 0,1% van het totale nieuwsaanbod in die kranten dat jaar. Op de website vinden we 417 artikelen terug. Zij vertegenwoordigen 0,2% van het totale nieuws op de internetsites van de kwaliteitskranten.

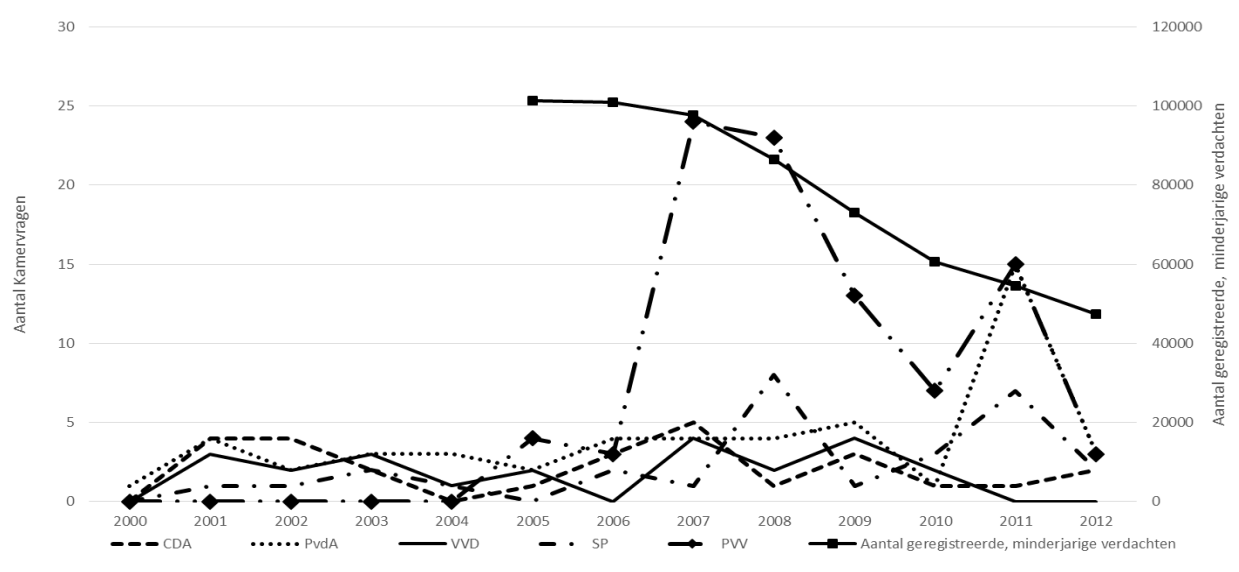
We zien dat in de dagbladen minder artikelen verschijnen over jeugdcriminaliteit dan op de websites. Dit is bij de kwaliteitskranten nog sterker dan bij de populaire krant. Kijken we naar de percentages die de artikelen over jeugdcriminaliteit vertegenwoordigen ten opzichte van het totale nieuws, dan zien we dat deze voor de websites hoger zijn dan voor de papieren versies. Dit geldt voor zowel de kwaliteitskranten als de populaire krant. Relatief vinden we twee keer zo veel artikelen over jeugdcriminaliteit terug op de websites van de kwaliteitskranten dan in de papieren versies. Dit verschil is iets minder groot in de populaire krant, maar ook hier geldt dat er meer jeugdcriminaliteit te vinden is op de internetsite dan in de papieren krant. Deze analyse bevestigt de voorgaande bevinding dat er een verschuiving lijkt op te treden van de traditionele media naar de nieuwe media en de internetsites van de traditionele media.

4.4 De rol van de politiek

Het politieke debat over jeugdcriminaliteit is ook een belangrijke bron van informatie voor de media. Daarom onderzoeken we ook de mate waarin de politiek aandacht besteedt aan jeugdcriminaliteit. We doen dit door de Kamervragen over het onderwerp te analyseren. In figuur 2 geven we het aantal Kamervragen van de partijen die de meeste Kamervragen hebben gesteld weer. Daarnaast zetten we het aantal Kamervragen af tegen het aantal geregistreerde minderjarige verdachten, zoals

² De berichtgeving van *De Telegraaf* website was niet meer beschikbaar voor 2011.

gepresenteerd in *Criminaliteit en rechtshandhaving 2012* (Kalidien & de Heer-de Lange 2013). De linker y-as staat voor het aantal Kamervragen, de rechter y-as geeft het aantal geregistreerde minderjarige verdachten weer.

Figuur 2. Aantal Kamervragen per partij en aantal geregistreerde, minderjarige verdachten

We zien dat, terwijl de jeugdcriminaliteit daalt over tijd, het aantal Kamervragen per partij verschillende patronen laat zien. Deze ontwikkelingen lijken eerder politiek gedreven dan een gevolg van de feitelijke ontwikkelingen. Zo zien we dat Wilders en zijn PVV vanaf 2007 veel Kamervragen gaan stellen, terwijl de andere partijen ongeveer even veel vragen blijven stellen als de jaren ervoor. De PVV profileert zich sterk op het onderwerp in de jaren 2007 en 2008. In 2009 en 2010 daalt het aantal Kamervragen, ook van de PVV, zij het dat deze partij nog steeds de meeste vragen stelt. Deze ontwikkeling is in lijn met de feitelijke ontwikkeling, maar ook hier speelt de politieke rol van de PVV een belangrijke rol. In 2010 is de partij gedoogpartner van het Kabinet Rutte I geworden. In het regeerakkoord van het kabinet is een sterke focus op veiligheid. “Het moet veiliger worden op straten, in wijken en de openbare ruimte. Het daadkrachtig aanpakken van straatterreur, overlast, intimidatie, agressie, geweld en criminaliteit vraagt om een zichtbaar, gezaghebbend en doortastend optreden van politie en justitie.” (VVD CDA, 2010). In het regeerakkoord wordt vervolgens een aantal voornemens beschreven voor strengere straffen ten aanzien van (jeugdige) criminelen en het invoeren van het adolescentenstrafrecht. Vanuit deze gedoogpositie en met deze voornemens van het kabinet ligt het minder voor de hand om veel Kamervragen te stellen. Zes van de zeven Kamervragen van de partij in 2010 werden dan ook gesteld voordat Rutte I een feit was.

In 2011 worden er weer meer Kamervragen gesteld dan het jaar ervoor, wat betekent dat deze ontwikkeling afwijkt van de feitelijke ontwikkeling rond jeugdcriminaliteit. Dit jaar stelt de PvdA evenveel vragen als de PVV. Beide partijen stellen 15 Kamervragen over jeugdcriminaliteit. De PVV richt zich hierbij vooral op ‘straatterroristen’ die homo’s aanvallen of andere incidenten waarbij jongeren zijn betrokken. De Marokkaanse of islamitische achtergrond wordt veelvuldig genoemd (in 10 van de 15 vragen). De PvdA stelt eveneens vragen over incidenten, zoals agressie door jongeren tegen homo’s, maar de partij heeft ook oog voor de verdachte(n)/dader(s). Zo vraagt de partij waarom jongeren door het OM worden ingezet als informant en vraagt de partij om onderzoek naar de mate

waarin autistische jongeren sneller terechtkomen in de criminaliteit. Ook de rechtsbijstand voor jongeren die verdacht worden van criminaliteit vormt een onderwerp in de vragen van de PvdA.

4.5 Jeugdcriminaliteit in de berichtgeving samengevat

- De berichtgeving over jeugdcriminaliteit volgt niet de daadwerkelijke ontwikkelingen op het gebied van jeugdcriminaliteit.
- De kwaliteitskranten, het *NOS-journaal* en de actualiteitenprogramma's berichten in 2011 in lijn met de cijfers minder over jeugdcriminaliteit dan in 2007, terwijl de populaire kranten meer berichten dan de daadwerkelijke ontwikkelingen.
- Er is sprake van een verschuiving in de aandacht voor jeugdcriminaliteit van de traditionele media naar de populaire media en de nieuwe media.
- Bij traditionele dagbladen zien we dat ook daar de websites meer aandacht besteden aan jeugdcriminaliteit dan de papieren versie van de krant.
- De politiek volgt de cijfers niet. Het aantal Kamervragen lijkt eerder politiek gestuurd dan dat het de feitelijke ontwikkelingen volgt.

4.6 Soorten criminaliteit in de berichtgeving van 2007 en 2011

In deze paragraaf onderzoeken we de mate waarin de aandacht voor de verschillende vormen van misdrijven in de berichtgeving is toe- of afgenomen en in hoeverre deze toename of afname overeenkomt met de feitelijke ontwikkeling. We ontleen wederom de cijfers aan *Criminaliteit en rechtshandhaving 2012* (Kalidien & de Heer-de Lange 2013). Tabel 7 bevat twee hoofdkolommen waarin we het aantal geregistreerde minderjarige verdachten per misdrijfcategorie in 2007 en 2011 weergeven en het aantal berichten dat in deze jaren over deze verschillende misdrijven is gepubliceerd. De derde subkolom in beide hoofdkolommen geeft aan in hoeverre het aantal geregistreerde minderjarige verdachten per misdaadcategorie is toe- of afgenomen, danwel in hoeverre de berichtgeving over deze misdaadcategorie toenam of afnam.

Tabel 7. Aantal geregistreerde minderjarige verdachten per misdrijfcategorie en berichtgeving per misdrijfcategorie, in 2007 en 2011

	Aantal geregistreerde, minderjarige verdachten			Aantal artikelen				
	2007	2011	% toe- of afname	2007		2011		% toe- of afname
				Aantal	In %	Aantal	In %	
Vermogensmisdrijven	38.867	24.952	-36%	163	20%	204	28%	25%
Vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en gezag	34.137	14.218	-58%	311	38%	213	30%	-32%
Geweldsmisdrijven	18.365	10.274	-44%	299	37%	226	31%	-24%
Overige misdrijven	6.290	4.989	-21%	59	7%	41	6%	-31%
Totaal	97.659	54.433	-44%	811	100%	718	100	-13%

Leeswijzer: In 2007 werden er 38.867 vermogensmisdrijven geregistreerd. In 2011 was dit aantal 24.952, een afname van 36%. In de berichtgeving zien we een toename van 25%, van 163 berichten in 2007 naar 204 berichten in 2011.

De totale berichtgeving zoals gepresenteerd in de onderste rij bevat in 2007 minder berichten en in 2011 meer berichten dan de som van de berichtgeving over de verschillende misdaadcategorieën. Dit komt omdat er aan de ene kant berichten zijn waarin meerdere misdaadcategorieën worden genoemd. Aan de andere kant hebben media ook verslag gedaan van jeugdcriminaliteit zonder een specifieke misdaadcategorie te noemen.

Zoals we eerder ook zagen, is de totale jeugdcriminaliteit tussen 2007 en 2011 in termen van geregistreerde minderjarige verdachten afgenomen met 44%. De totale berichtgeving in de onderzochte media nam ook af, maar minder, namelijk met 13%. Opvallend is dat de berichtgeving over vermogensmisdrijven (diefstal, inbraak, straatroof etc.) is toegenomen met 25%, terwijl de hoeveelheid vermogensmisdrijven is afgenomen met 36%. Straatroof is hierbij een term die veelvuldig wordt gebruikt in de berichtgeving. Deze term kwam in 2007 in 28 berichten terug, in 2011 was dit aantal 65 (niet in de tabel). Uit cijfers van het OM (niet in de tabel) blijkt dat deze specifieke vorm van vermogensmisdrijven ook is gedaald tot het laagste niveau in de afgelopen 25 jaar (OM 2014: 33). Hier is derhalve sprake van een bias naar zogenaamde ‘high impact crimes’ zoals straatroof en overvallen.

De berichtgeving over overige misdrijven is sterker afgenomen (31%) dan de daadwerkelijke cijfers (21%). Hier gaat het om misdrijven als verboden wapenbezit, rijden onder invloed, verlaten van plaats van ongeval et cetera. Het aantal berichten over vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en gezag daalde het sterkst de afgelopen jaren, met 58%. De hoeveelheid nieuwsberichten daalde ook, zij het minder sterk (32%). Geweldsmisdrijven kenden een daling van 44% terwijl de berichtgeving over geweldsmisdrijven daalde met 24%.

In tabel 8 kijken we nogmaals naar de daling van de berichtgeving over de verschillende vormen van misdrijven, maar nu uitgesplitst naar mediagroep.

Tabel 8. Toe- en afname van de aandacht voor soorten misdrijven in de mediagroepen tussen 2007 en 2011

	Gewelds- misdrijven	Vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en gezag	Vermogens- misdrijven	Overig	Totaal
Geregistreerde, minder- jarige verdachten	-36%	-58%	-21%	-44%	-44%
<i>Media</i>					
Kwaliteitskrant	-61%	-71%	-49%	-73%	-50%
Populaire krant	-35%	-29%	55%	27%	0%
Gratis krant	-17%	-29%	63%	-67%	-58%
Nieuwe media	22%	12%	33%	13%	31%
NOS-journaal	-69%	-69%	0%	-75%	-53%
Actualiteiten	-42%	-56%	50%	-71%	-39%
Totaal	-24%	-32%	25%	-31%	-13%

Leeswijzer: Het percentage geregistreerde minderjarigen die verdacht werden van een geweldsmisdrijf is in 2011 met 36% gedaald ten opzichte van 2007. Het aantal artikelen in de kwaliteitskranten over geweldsmisdrijven daalde in die periode met 61%.

Beginnen we bij de totale aandacht voor misdrijven dan zien we dat deze het sterkst afneemt in de kwaliteitskranten en het *NOS-journaal*. Dit is in overeenstemming met de eerdere constatering dat het totale nieuws over jeugdcriminaliteit in deze mediagroepen het sterkst is gedaald. Eveneens zien we hier dat de berichtgeving over misdrijven in de nieuwe media is toegenomen.

Als we specifiek kijken naar de verschillende soorten misdrijven, dan valt op dat in alle media vaker over vermogensmisdrijven werd gepubliceerd in 2011 dan in 2007, behalve in de kwaliteitskranten. Daar zien we een daling (49%). Vooral in de gratis kranten zien we een stijging van het aantal publicaties (63%) terwijl het *NOS-journaal* precies evenveel publiceert over deze vorm van misdaad.

Juist in het *NOS-journaal* is de sterkste daling te zien bij de geweldsmisdrijven. Deze van misdrijven komen 69% minder vaak voor in het *NOS-journaal* van 2011 dan in 2007. Ook hier zien we verder vooral een daling bij de kwaliteitskranten (61%).

Berichtgeving over vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en gezag kent de grootste daling, namelijk 32%. Deze daling is in bijna alle mediagroepen terug te zien, behalve op de nieuwe media. De sterkste daling zien we terug in kwaliteitskranten.

4.7 Soorten criminaliteit in de papieren versies van de krant en de websites

In tabel 9 zien we de artikelen over verschillende vormen van jeugdcriminaliteit zoals gepubliceerd in de papieren versies van de kranten en die op hun websites. Ook hier gaan we in op de drie misdrijfcategorieën die het meest voorkomen: geweldsmisdrijven, vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en gezag en vermogensmisdrijven. De aandacht voor deze vormen van jeugdcriminaliteit geven we weer als percentage van het totale nieuws over jeugdcriminaliteit. Niet in ieder nieuwsbericht wordt een van deze vormen van jeugdcriminaliteit genoemd, waardoor het percentage niet tot 100% optelt.

Tabel 9. Aandacht voor vormen van jeugdcriminaliteit in de dagbladen en hun websites

	Gewelds- misdrijven	Vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en gezag	Vermogens- misdrijven	Overi g	Totale nieuws
Kwaliteitskranten	23%	16%	18%	3%	97
Kwaliteitskranten website	28%	31%	16%	6%	417
Populaire krant	25%	30%	38%	8%	105
Populaire krant- website	40%	22%	16%	4%	210
Totaal	30%	27%	19%	6%	829

Leeswijzer: Het percentage artikelen in de papieren versies van de kwaliteitskranten over geweldsmisdrijven bedraagt 23%. Op de websites van de kwaliteitskranten is dit percentage 28%.

Websites richten zich sterker dan de papieren versies van de krant op geweldsmisdrijven. Vooral bij de populaire krant is dit het geval. In de papieren versie gaat het in 25% van de berichtgeving over geweldsmisdrijven, op de website in 40% van de berichtgeving. De verschillen tussen de papieren versies van de kranten en hun websites is op dit gebied kleiner bij de kwaliteitskranten, maar ook daar zien we een zelfde tendens. Op de sites van de kwaliteitskranten is de aandacht voor vernielingen en

misdrijven tegen de openbare orde en gezag groter dan in de papieren versies van hun kranten. In de populaire krant is dit andersom. Daar vinden we in bijna één op de drie artikelen over misdrijven een bericht over vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en gezag. Op de website is dit in 22% van de berichten het geval. Dit geldt ook voor vermogensmisdrijven. Deze vinden we ook relatief vaker terug in de papieren versie van de populaire krant (38%) dan op hun website (16%). In de kwaliteitskranten is dit ook het geval, maar is het verschil kleiner: 18% in de papieren versie van de kranten en 16% op de websites.

4.8 Soorten criminaliteit in de berichtgeving samengevat

- De daling in de totale berichtgeving over de misdrijven is niet evenredig met de daling van de jeugdcriminaliteitscijfers.
- In de berichtgeving is vooral meer aandacht voor vermogensmisdrijven in 2011 dan in 2007.
- Deze toegenomen aandacht is vooral zichtbaar in de gratis kranten, de populaire kranten en in mindere mate in de berichtgeving in de nieuwe media. Ook de actualiteitenprogramma's richten zich vaker op vermogensdelicten.
- Geweldsmisdrijven zijn vaker terug te vinden op de internetsites van de dagbladen dan in de papieren versies van de krant. Vermogensmisdrijven zijn relatief vaker terug te vinden in de papieren versies van de dagbladen.

4.9 De journalistieke praktijk: is jeugdcriminaliteit nieuwswaardig?

In deze paragraaf gaan we in op de journalistieke praktijk waarbij we kijken welke criteria journalisten onderscheiden om over jeugdcriminaliteit te berichten. Deze interviews geven duiding aan de bovengenoemde uitkomsten van de analyses. Op basis van deze interviews kunnen we tevens deels antwoord geven op vraagstelling 2: we kunnen nagaan welke oorzaken ten grondslag liggen aan de bias van de berichtgeving ten aanzien van de nieuwsselectie zoals hierboven geconstateerd. Met journalisten is onder andere gesproken over de vraag wat een onderwerp nieuwswaardig maakt en wanneer jeugdcriminaliteit nieuwswaardig wordt. Daarnaast zochten we antwoord op de vraag hoe het kan dat het nieuws over dalende jeugdcriminaliteit niet vaak terug te vinden is in de berichtgeving.

Journalisten gebruiken geen lijstjes om te bepalen wat nieuws wordt. Eerder is sprake van een 'gut feeling' voor nieuws, die journalisten nu eenmaal hebben. Jeugdcriminaliteit, zo stellen de journalisten, is snel nieuwswaardig, omdat het om iets gaat waar de individuele lezer mee te maken kan krijgen; het is herkenbaar en nabij. Bovendien, zo geven zij aan, is het vaak spectaculair, zeker als het (heel) jonge mensen betreft. Het gaat er om de mensen een verhaal te vertellen dat ook hun zou kunnen overkomen of waar zij zich in kunnen herkennen. De nieuwsconsument speelt dan ook een belangrijke rol in de nieuwsselectie. De redactiechef van gratis dagbladen is daar duidelijk in: "Ik zie het bij *De Telegraaf*, en ook *Metro* en *Spits* zijn kranten voor het grote publiek (...) Wij luisteren wel heel erg naar de lezers." Dit bevestigt eerder onderzoek waaruit blijkt dat het publiek op de internetsites van dagbladen de verhalen over (jeugd)criminaliteit veelvuldig leest (Ruigrok et al. 2013a). Deze selectie van nieuws door de lezers beïnvloedt vervolgens ook de keuze van de onderwerpen door de journalisten op de websites van de kranten, maar ook in de papieren dagbladen (Welbers et al. in review).

Alle journalisten geven daarnaast aan dat andere media een belangrijke bron zijn om nieuws te selecteren. Een journalist van een kwaliteitskrant verwoordt dit als volgt: "Er wordt heel erg naar

elkaar gekeken in de journalistiek. (...) Wij kijken ook naar waar ‘mensen over praten’. Maar als je er achter probeert te komen waarom men denkt dat iedereen het erover heeft, is het alleen maar omdat andere media het erover hebben.”

Het nieuws dat verteld wordt is daarbij vaker negatief dan positief, erkennen de journalisten zelf ook. “Onze krant zou niet verkopen als we alleen maar positief nieuws zouden hebben”, aldus een journalist van een kwaliteitskrant. Nieuws over jeugdcriminaliteit is negatief, en bovendien vinden mensen dat om de een of andere reden ook beter aansluiten bij hun verwachtingen. In de woorden van een journalist van een kwaliteitskrant: “De lezers willen bevestiging van hun gevoel van onveiligheid. Onveiligheidsgevoel is ook zoiets gek. In al die wijken gaat het al veel beter dan tien jaar geleden, maar het onveiligheidsgevoel blijft hoog, dat klopt niet.” Dat onveiligheidsgevoel wordt aangewakkerd op het moment dat nieuws zich sterk richt op (jeugd)criminaliteit, zo blijkt uit onderzoek (Iyengar 1991). Wanneer er duidelijk sprake is van een gevoel van onveiligheid in de samenleving, dan zal ook het ministerie van Veiligheid en Justitie niet snel cijfers naar buiten brengen die aangeven dat de jeugdcriminaliteit daalt, zo stelt een betrokkene bij de persvoorlichting. Er is dan geen ruimte voor positief nieuws over jeugdcriminaliteit. Er wordt rekening gehouden met het heersende gevoel in de samenleving, aldus een journalist van een populaire krant: “Mensen vinden dingen bedreigend. Hoe mooi die cijfers ook zijn, het is natuurlijk nog steeds niet prachtig.”

De berichtgeving strookt hierdoor niet met de feitelijke ontwikkelingen, zoals onder andere te lezen is in de verschillende gezamenlijke studies van het CBS, WODC en de Raad voor de Rechtspraak. De complexiteit van deze rapporten geven journalisten op als reden om er niet (veel) over te schrijven. Er moet eigenlijk vooral een heldere conclusie zijn. “Als het een conclusie is dat het een interessant complex onderwerp is dat meer onderzoek vergt, dan is het prima dat het gedaan is, maar dan komt het niet in de krant. Daar kunnen de lezers dan niets mee”, aldus een journalist van een van de gratis kranten. Volgens de journalisten kan het WODC daar zelf ook meer aan doen: “Ze moeten eigenlijk de primeur aan iemand geven, dan weet je ook zeker dat je ruimte krijgt. Vaak sturen ze niet eens een persbericht, maar zetten ze het op een site, niemand die het ziet”, aldus een journalist van een van de kwaliteitskranten.

Het gebrek aan proactieve communicatie over de rapporten van het WODC kan te maken hebben met het interne beleid. Zo laat een betrokkene bij de persvoorlichting van het ministerie van Veiligheid en Justitie weten dat het WODC een klein onderdeel is binnen het hele ministerie. Bovendien: “Ze [WODC] doen onderzoeken naar beleid van de afgelopen tien jaar, of kijken naar effectiviteit van beleid, en daar krijg je *De Telegraaf* niet enthousiast voor (...). Alles is nu eenmaal actueel en het gaat vooral om voorpaginanieuws wat we hier doen.”

De rol van de politiek komt ook naar voren in het onderzoek. De Kamervragen vertonen geen overeenkomst met de feitelijke ontwikkeling van jeugdcriminaliteit. Journalisten en politici gebruiken elkaar hierbij, zoals de redactiechef van de gratis kranten erkent: “Laten we eerlijk zijn. Wij zijn voor hen een middel om de achterban te bereiken. Wij hebben daar ook weer profijt van, het levert een verhaal op.” Zeker wanneer de politici ook nog termen gebruiken die het verhaal versimpelen en genoeg nieuwswaarde geven, zullen journalisten dit overnemen. Wilders is hier het meest bedreven in, en krijgt daardoor ook veel aandacht van de journalisten, zoals zij zelf ook erkennen. In de woorden van een freelance journalist: “Hij is heel bedreven in het noemen van de juiste woorden die het lekker doen voor een verhaal, en journalisten nemen dat dus graag over. Beter

dan een wollig verhaal met allemaal nuances.” Wanneer dergelijke uitspraken ook nog leiden tot debat, dan ontstaat er een gevoel onder journalisten dat dit niet gemist mag worden. “Wilders met het ‘minder minder’, daar kun je gewoon niet omheen, dan moet je het gewoon brengen”, aldus een journalist van de gratis dagbladen.

4.10 Conclusie nieuwsselectie

In deze paragraaf beantwoorden we de deelvragen zoals in de inleiding geformuleerd op het niveau van de nieuwsselectie. In hoeverre is hiervan sprake en zijn er verschillen te constateren over tijd en tussen de verschillende mediagroepen? Ook gaan we in op de oorzaken die hieraan ten grondslag liggen waarmee we een deel van het antwoord op vraagstelling 2 formuleren.

Media volgen niet de daadwerkelijke ontwikkelingen in hun berichtgeving. Waar de jeugdcriminaliteit daalt met 44% in 2011 ten opzichte van 2007, daalt de berichtgeving in 13%. Er is dan ook sprake van bias, zij het dat de vertekening verschilt per mediagroep.

De berichtgeving in de kwaliteitskranten, in het *NOS-journaal*, in de actualiteitenprogramma's en de gratis kranten neemt af in deze periode, in overeenstemming met de feitelijke ontwikkelingen. In die media kunnen we dan ook niet stellen dat er sprake is van bias ten opzichte van de feitelijke ontwikkelingen. Wel is dit het geval in de in de populaire kranten, waar de hoeveelheid berichtgeving gelijk blijft en sterker nog bij de nieuwe media. Deze laatste mediagroep publiceert meer over jeugdcriminaliteit in 2011 dan in 2007.

Eerder onderzoek laat zien dat ook traditionele media op hun websites een andere selectie aan berichtgeving publiceren dan in hun papieren kranten, waarbij de focus sterker ligt op (jeugd)criminaliteit (Ruigrok et al. 2013a). Dit zien we terug in de vergelijking van het nieuws over jeugdcriminaliteit. De websites van de landelijke dagbladen besteden relatief meer aandacht aan jeugdcriminaliteit dan de papieren versies van de krant.

Wat betreft de focus op verschillende soorten criminaliteit zien we dat bijna alle mediagroepen een bias laten zien ten aanzien van vermogensmisdrijven zoals diefstal en straatroof. Op de kwaliteitskranten na zien we dat er meer over deze vorm van jeugdcriminaliteit wordt bericht in 2011 dan in 2007, wat niet overeenkomt met de feitelijke ontwikkelingen. De websites van de dagbladen laten een dergelijke focus voor vermogensmisdrijven overigens niet zien.

De bias die media vertonen ten aanzien van jeugdcriminaliteit valt te verklaren door hun selectie van het nieuws. Voor de journalistiek zijn gebeurtenissen rond jeugdcriminaliteit nieuwswaardig omdat een ervaring met jeugdcriminaliteit ‘iedereen kan overkomen’. Bovendien gaat het om negatief nieuws dat een gevoel van onveiligheid bevestigt. De focus op vermogensmisdrijven, zoals diefstal en straatroof, versterkt dit nog eens. Deze ‘high impact crimes’ voor mensen zorgen ervoor dat de lezers zich sterk kunnen identificeren met de slachtoffers, hetgeen een belangrijke nieuwswaarde is. De selectie van het nieuws wordt daarnaast sterk beïnvloed door de andere media, zo blijkt uit de interviews. Met steeds meer media op de nieuwsmarkt, zorgt dit ervoor dat dergelijke nieuwsverhalen ook worden geselecteerd. De komst van de internetsites van traditionele media is hier ook debet aan. Met nog meer redacties die naar elkaar kijken om na te gaan wat nieuws is, blijft jeugdcriminaliteit een onderwerp om de ruimtes mee te vullen.

Ook de politiek speelt een rol in de focus op jeugdcriminaliteit. Sinds de komst van de PVV in de Tweede Kamer zien we een stijging van het aantal Kamervragen over jeugdcriminaliteit, waarbij het grootste deel van de vragen gesteld wordt door de partij van Wilders. Voor de journalisten zijn deze Kamervragen nieuwswaardig, vooral wanneer het gaat om uitspraken die de nodige stof doen opwaaien in het publieke debat.

De hierboven geschetste ontwikkelingen lijken erop te duiden dat de betrokkenen inderdaad in een *prisoner's dilemma* gevangen zitten zoals de RMO (2003) eerder constateerde. Media zijn geneigd de wensen van het publiek te volgen bij nieuwsselectie en de voorkeur van nieuwsconsumenten ligt sterk bij (jeugd)criminaliteit. Daar komt bij dat journalisten erg naar elkaar kijken bij de nieuwsselectie, waardoor jeugdcriminaliteit een belangrijk onderwerp in de berichtgeving blijft. Wanneer zowel journalisten als de politiek vervolgens blijven inspelen op het gevoel in de samenleving dat er veel criminaliteit heerst, zullen cijfers over afnemende jeugdcriminaliteit niet snel worden gepubliceerd.

5 Bronvermelding in de berichtgeving

In dit hoofdstuk staat het vermelden van bronnen in de berichtgeving centraal. Uit de theorie kwam al naar voren dat een sterke focus op bepaalde bronnen kan leiden tot een bias in de berichtgeving, waardoor een dominante visie op het besproken onderwerp in het nieuws ontstaat, terwijl andere visies onderbelicht blijven. Dit geldt ook voor de berichtgeving over jeugdcriminaliteit. We onderzoeken allereerst de mate waarin de journalisten melding maken van expliciete bronnen in hun berichtgeving over jeugdcriminaliteit. Hierbij gaat het om het daadwerkelijk toeschrijven van een uitspraak aan een bron. Berichtgeving gebaseerd op een politiebericht of een persbericht zonder dat er expliciet wordt vermeld dat dit de bron is, wordt gezien als berichtgeving zonder expliciete bronvermelding. Vervolgens analyseren we de soorten bronnen die expliciet worden genoemd. Na de analyses van de berichtgeving gaan we in op de journalistieke praktijk, waarbij we de resultaten duiden aan de hand van de interviews met journalisten en betrokkenen bij de persvoorlichting van het ministerie van Veiligheid en Justitie. Met deze analyses kunnen we deels een antwoord geven op vraagstelling 2:

2. Indien de berichtgeving feitelijk onjuist en/of biased is: Welke oorzaken liggen hieraan ten grondslag?

5.1 Bronvermelding in de berichtgeving van 2007 en 2011

In de berichtgeving over jeugdcriminaliteit maken journalisten veelvuldig gebruik van expliciet genoemde bronnen. Veel berichtgeving kan gebaseerd zijn op politiegegevens, maar deze beschouwen wij pas als bron als de politie ook daadwerkelijk aan het woord komt. Een feitelijke beschrijving van een gebeurtenis gebaseerd op politiegegevens zal vaak geen bron bevatten.

We kijken allereerst naar de mate waarin de media bronnen hebben genoemd in hun berichtgeving in de jaren 2007 en 2011, zie tabel 10.

Tabel 10. Bronvermelding in de berichtgeving in 2007 en 2011 weergegeven per mediumgroep

	2007			2011			Totaal	
	Geen bron	Eén bron	Meer dan één bron	Geen bron	Eén bron	Meer dan één bron	Aantal berichten met bron	% Artikelen met bron
Kwaliteitskranten	28%	40%	32%	25%	39%	36%	250	73%
Populaire kranten	49%	35%	16%	63%	26%	11%	194	44%
Gratis krant	58%	29%	13%	68%	20%	12%	65	37%
Nieuwe media	60%	28%	12%	61%	30%	10%	176	40%
NOS-journaal	55%	23%	23%	26%	32%	42%	32	54%
Actualiteiten	5%	51%	44%	8%	40%	52%	62	94%
Totaal	45%	34%	21%	54%	29%	17%	779	51%

Leeswijzer: In totaal vonden we in 779 oftewel 51% van de berichtgeving één of meer bronnen. In 2007 werd in 45% van de berichtgeving geen bron genoemd. Als er in dit jaar bronnen werden genoemd, dan was dat in 34% van de artikelen één bron en in 21% van de berichten meer dan één bron.

In de kolommen staan de percentages weergegeven van het aantal berichten dat geen melding maakt van een bron, berichtgeving waarin één bron wordt genoemd en berichtgeving waarin meer dan één

bron wordt vermeld. In de laatste kolom staat het totaal aantal berichten waarin een of meer bronnen zijn gevonden per mediumgroep en het percentage dat dit vertegenwoordigt van het totale nieuws uit die mediumgroep.

In totaal was 51% van de berichtgeving gebaseerd op een of meer expliciet genoemde bronnen. Vooral de actualiteitenprogramma's maken gebruik van bronnen in hun berichtgeving. In 6% van de items vinden we geen bron terug en in de helft van de items komen meer bronnen aan het woord.

Opvallend is het hoge percentage expliciete bronnen in de kwaliteitskranten. In bijna driekwart van de berichtgeving is een bron genoemd in deze kranten. Bij de populaire kranten is dit percentage 44%.

Over tijd noemen de journalisten minder vaak expliciet bronnen in de berichtgeving. In 2007 ontbraken bronnen in 45% van de berichtgeving. In 2011 is dit percentage gestegen naar 54%. Meer dan de helft van de berichtgeving over jeugdcriminaliteit kent in 2011 geen bron.

Een ander verschil is te zien tussen de kwaliteitskranten aan de ene kant en de populaire kranten, gratis kranten en nieuwe media aan de andere kant. De kwaliteitskranten schrijven minder over jeugdcriminaliteit in 2011 dan de andere dagbladen en de nieuwe media, zo bleek in het vorige hoofdstuk. Wanneer zij dat echter wel doen, dan vermeldt men in sterkere mate een of meer expliciet genoemde bronnen. In 2007 vermeldde 28% van de artikelen geen bron, in 2011 is dat percentage iets gedaald naar 25%. De populaire kranten daarentegen kennen een stijging van berichtgeving zonder expliciete bron, van 49% naar 63%. Ook zien we een sterke stijging bij zowel de gratis kranten (van 58% in 2007 naar 68% in 2011), terwijl de bronvermelding in de nieuwe media nagenoeg gelijk blijft.

5.2 Bronvermelding in papieren versies en de websites van de kranten

Ook de websites en de papieren versies van de krant laten verschil in bronvermelding zien (zie tabel 11).

Tabel 11. Bronvermelding in de berichtgeving in 2011 in dagbladen en hun websites

	Geen Bron		Eén bron		Meer dan één bron		Totaal
	N	in %	N	in %	N	in %	
Kwaliteitskranten	25	26%	40	41%	32	33%	97
Kwaliteitskranten - website	203	49%	154	37%	60	14%	417
Populaire krant	82	78%	17	16%	6	6%	105
Populaire krant - website	155	74%	48	23%	7	3%	210
Totaal	465	56%	259	31%	105	13%	829

Leeswijzer: In 26% van de berichtgeving in de kwaliteitskranten vinden we geen bron terug. In 41% van de artikelen betreft het één bron, in 33% van de artikelen wordt meer dan één bron genoemd.

Bij websites ligt het percentage artikelen waarin één of meer bronnen worden genoemd lager dan bij de papieren versies van de kranten. Dit verschil is sterker bij kwaliteitskranten dan bij populaire kranten. Op de internetsites van de kwaliteitskranten vinden we in 49% van de berichtgeving geen expliciet genoemde bron, oftewel in 51% van de artikelen worden een of meerdere bronnen expliciet genoemd. In de papieren versie van de kranten is in 26% van de artikelen geen expliciete bronnen

gebruikt, wat betekent dat in 74% van de artikelen één of meer bronnen worden genoemd. Bij de populaire kranten vinden we in de papieren versie in 22% van de berichtgeving een of meer expliciet genoemde bronnen, terwijl in de artikelen op de website iets vaker één of meer bronnen worden genoemd (26%).

De meeste berichtgeving waarin sprake is van bronvermelding telt slechts één bron. In totaal zien we in 31% van de berichtgeving één bron terug, terwijl in 13% van de artikelen meer dan één bron expliciet wordt genoemd. Ook hier is het verschil tussen kwaliteitskranten en populaire kranten zichtbaar. In een op de drie artikelen in de papieren versie van de kwaliteitskranten vinden we meer dan één bron terug. Op de websites is dit aantal lager, 14%, terwijl in de populaire krant er minder artikelen terug te vinden zijn met meer expliciet genoemde bronnen. In de papieren versie van de krant gaat het hierbij om 6% van de artikelen en op de website om 3% van de artikelen. Hierbij moet ook in aanmerking worden genomen dat het aantal artikelen klein is.

5.3 Samenvatting bronvermelding

- We zien dat in totaal ongeveer de helft van de berichtgeving expliciet gebaseerd is op een of meer bronnen. Dit percentage is gedaald van 55% in 2007 naar 46% in 2011.
- De kwaliteitskranten, het *NOS-journaal* en actualiteitenprogramma's noemen in hun berichtgeving in 2011 meer bronnen dan in 2007. In de gratis kranten, populaire kranten en op de nieuwe media wordt het nieuws minder gebaseerd op bronnen.
- De websites van de dagbladen maken net als de gratis kranten, nieuwe media en populaire kranten minder gebruik van bronnen dan de papieren versies van de kranten.

5.4 Bronvermelding in de berichtgeving: verschillen tussen 2007 en 2011

Voor belanghebbenden betekent geciteerd worden dat een eigen visie op de gebeurtenissen kan worden gegeven. Dit kan invloed hebben op de berichtgeving. In deze paragraaf kijken we naar de verschillende bronnen van de berichtgeving van de verschillende mediagroepen. Deze hebben we onderverdeeld in elf categorieën (zie hoofdstuk 3 voor nadere beschrijving van de categorieën).

Tabel 12 geeft weer hoe de gebruikte bronnen verschillen over tijd. Hier geven we per jaar aan in hoeveel berichten de verschillende actoren terug te vinden zijn. Hier gaat het om het aantal artikelen en het percentage van het totaal aantal artikelen waarin een van deze stakeholders wordt genoemd. Het totale aantal artikelen waarin een van de stakeholders naar voren komt, staat vermeld in de een na onderste rij. Daar staat ook welk percentage dat aantal vormt van het totale nieuwsaanbod over jeugdcriminaliteit.

De belangrijkste bronnen van de berichtgeving zijn de experts, het lokale bestuur en de maatschappelijke actoren zoals burgers en belangengroepen. Deze bronnen vinden we in 20% van de berichtgeving terug. Daarnaast vormen de politieke actoren en de overheidsinstanties belangrijke bronnen voor de journalisten. In 14% van de gevallen is de politie een bron voor de media. Zowel de daders als de slachtoffers vormen slechts in beperkte mate een bron voor de media. Ditzelfde geldt voor de instanties die direct te maken hebben met de minderjarige delinquenten: jeugdzorg en de rechters. Tot slot valt op dat de media zelf ook veelvuldig worden gebruikt als bron, hetzij in een

verwijzing naar een ander artikel, maar veel vaker door een (hoofd)redactioneel commentaar. In 17% van de berichtgeving zien we media terug als bron.

Tabel 12. Bronvermelding in de berichtgeving in 2007 en 2011

	2007		2011		Totaal	
	Aantal	In %	Aantal	In %	Aantal	In %
Experts	93	21%	62	19%	155	20%
Lokaal Bestuur	85	19%	67	20%	152	20%
Maatschappij	108	24%	44	13%	152	20%
Media	75	17%	60	18%	135	17%
Politiek	90	20%	39	12%	129	17%
Overheidsinstanties	47	10%	69	21%	116	15%
Politie	64	14%	45	14%	109	14%
Dader	38	8%	28	8%	66	8%
Jeugdzorg	37	8%	28	8%	65	8%
Rechter	15	3%	35	11%	50	6%
Slachtoffer	16	4%	15	5%	31	4%
Totaal	448	55%	331	46%	779	51%
Totale berichtgeving	811	100%	718	100%	1529	100%

Leeswijzer: in 2007 is in totaal in 448 berichten een bron genoemd. Dit is 55% van het totaal aantal gecodeerde berichten in dat jaar. De experts worden geciteerd in 21% van de berichten waarin een bron voorkomt.

De media richten zich in 2011 minder sterk op maatschappelijke bronnen, zoals burgers, scholen, ouderverenigingen et cetera, terwijl er relatief veel meer aandacht is voor de actoren van de rechtelijke macht, zoals de rechters en het OM. In een op de tien berichten uit 2011 over jeugdcriminaliteit vinden we hen als bron terug.

Ten slotte valt een andere verschuiving op: lag de focus in 2007 op de politiek, in 2011 ligt die duidelijk op de overheidsinstanties. Het lijkt erop dat in 2007 de oppositiepartijen veel vaker in het nieuws kwamen dan de verantwoordelijken voor het (jeugd)criminaliteitsbeleid. In 2011 lijkt dat beeld veranderd te zijn en fungeren vooral de overheidsactoren als bron van het nieuws, terwijl de andere politieke partijen veel minder vaak aan het woord komen.

5.5 Bronvermelding in de berichtgeving: verschillen tussen media-groepen

Mediagroepen verschillen wat betreft hun keuze voor bronnen. In tabel 13 geven we dit weer. Het percentage in de overige cellen is gebaseerd op het aantal artikelen waarin een of meer bronnen is gebruikt door de media. Dit totaal kan uitkomen boven de 100% omdat er in een artikel meerdere bronnen kunnen voorkomen.

Tabel 13. Bronvermelding in de berichtgeving over jeugdcriminaliteit

	Actualiteiten- rubriek	Gratis krant	Nieuwe media	NOS- journaal	Kwaliteits- krant	Populaire krant
	In %	In %	In %	In %	In %	In %
Experts	35%	17%	7%	19%	35%	9%
Lokaal Bestuur	21%	29%	16%	28%	15%	23%
Maatschappij	29%	23%	9%	16%	20%	24%
Media	6%	8%	30%	3%	17%	15%
Politiek	21%	23%	14%	3%	18%	15%
Overheidsinstan- ties	13%	8%	12%	50%	17%	12%
Politie	6%	20%	16%	31%	9%	16%
Dader	11%	6%	11%	9%	7%	8%
Jeugdzorg	18%	6%	5%	9%	11%	6%
Rechter	2%	2%	9%	16%	8%	4%
Slachtoffer	8%	0%	7%	3%	1%	5%
Totaal bron	94%	37%	40%	54%	73%	44%

Leesvoorbeeld: In 94% van de berichtgeving in de actualiteitenprogramma's is één bron of meerdere bronnen terug te vinden. In 35% van de berichten waarin een bron wordt gebruikt, is dit een expert.

De kwaliteitskranten, actualiteitenprogramma's en in mindere mate het *NOS-journaal* zijn in hun berichtgeving sterker gericht op experts dan de populaire kranten, de gratis kranten en de nieuwe media. Het *NOS-journaal* gebruikt relatief vaak de overheidsinstanties als bron. In kwaliteitskranten en in de actualiteitenprogramma's zien we de overheidsinstanties ook veelvuldig terug, maar slechts iets vaker dan in de populaire kranten en de nieuwe media. Opvallend is dat gratis kranten relatief weinig aandacht besteden aan de overheidsinstanties (8%), maar wel veel aan politieke partijen (23%), meer dan alle andere mediagroepen. In actualiteitenprogramma's komen politici ook regelmatig aan bod (21%) evenals in kwaliteitskranten (18%). Gratis kranten hebben, net als populaire kranten en de nieuwe media, een sterkere focus op de politie als bron van hun berichtgeving dan de kwaliteitskranten, terwijl instellingen als jeugdzorg vaker in actualiteitenprogramma's en kwaliteitskranten terug te zien zijn als bron van de berichtgeving.

Opvallend is verder de mate waarin de nieuwe media, de kwaliteitskranten en populaire kranten zelf als bron worden vermeld in de berichtgeving over jeugdcriminaliteit. In de nieuwe media vinden we in bijna één op de drie artikelen de media zelf terug als bron. Daar komt bij dat met name op *GeenStijl* de berichten gepaard gaan met commentaar van de redactie. Het gaat dan ook veelal om (hoofd)redactionele stukken waarin expliciet de mening van de journalist naar voren komt. Naast de nieuwe media maken ook kwaliteitskranten en populaire kranten veelvuldig van deze werkwijze gebruik.

5.6 Bronnen in de berichtgeving: verschillen tussen kranten en hun websites

In tabel 14 gaan we in op de expliciet genoemde bronnen in de papieren versies van de kwaliteitskranten en populaire krant en hun websites. De percentages staan voor het percentage

artikelen waarin de betreffende categorie bronnen wordt genoemd. Dit percentage kan oplopen tot boven de 100% omdat verschillende groepen bronnen kunnen worden genoemd in hetzelfde artikel. In de onderste rij staat het percentage weergegeven waarin één of meer expliciete bronnen worden genoemd.

Tabel 14. Bronvermelding in de berichtgeving in dagbladen en websites

	Kwaliteitskranten	Kwaliteitskranten - website	Populaire krant	Populaire krant - website
Experts	20%	26%	9%	15%
Lokaal Bestuur	10%	21%	17%	29%
Maatschappij	13%	11%	22%	2%
Media	9%	10%	13%	11%
Politiek	7%	9%	9%	9%
Overheidsinstanties	22%	21%	22%	18%
Politie	3%	16%	17%	11%
Dader	7%	5%	9%	2%
Jeugdzorg	7%	9%	9%	0%
Rechter	12%	9%	0%	5%
Slachtoffer	2%	5%	13%	15%
Totaal bron	74%	51%	22%	26%

De experts als meest gebruikte bron vinden we vooral terug in de kwaliteitskranten en dan vooral op hun websites. Het lokale bestuur is ook een belangrijke bron voor de journalisten van de webredacties. In kwaliteitsmedia vinden we op de websites in een op de vijf artikelen een lokaal bestuurder als bron. Op de website van de populaire krant is dit percentage bijna 30%.

Politie vormt regelmatig de bron van berichtgeving. Opvallend is hier dat de papieren versies van de kwaliteitskranten weinig gebruikmaken van de politie als bron van het nieuws (3%), terwijl hun webredacties dat regelmatig wel doen (16%), vaker dan de webredactie van de populaire krant (11%) en ongeveer evenveel als de redactie van de papieren versie van de populaire krant (17%).

Ten slotte is de rol van de overheidsinstanties als bron van de berichtgeving ook interessant. In een op de vijf artikelen vinden we de overheidsinstanties terug als bron, meer dan in de andere mediagroepen. De onderlinge verschillen zijn hier klein.

5.7 Bronvermelding in de berichtgeving: de rol van de politiek

Politieke partijen en de overheidsinstanties zijn twee belangrijke bronnen van de berichtgeving over jeugdcriminaliteit. In 2007 waren het vooral politieke partijen die aan het woord kwamen in het nieuws, in 2011 lijkt die focus te zijn verschoven naar de overheidsinstanties. In deze paragraaf gaan we nader in op de verschuiving van de aandacht voor deze ‘politieke bronnen’. We hebben deze bronnen ingedeeld in vier groepen. Naast het ministerie van Veiligheid en Justitie inclusief de verantwoordelijke ministers en staatssecretarissen, onderscheiden we de coalitie, waaronder alle ministers en staatssecretarissen en hun departementen vallen evenals de coalitiepartijen. De oppositie wordt gevormd door alle partijen die niet zijn vertegenwoordigd in het kabinet, terwijl

‘overheidsinstanties’ staat voor de overige uitvoerende organisaties van de overheid. De algemene term ‘overheid’ wordt ook veelvuldig gebruikt in mediaberichtgeving en deze valt ook binnen de term ‘overheidsinstanties’. In tabel 15 geven we per mediagroep hoe de focus verschoven is in 2011 ten opzichte van 2007. De cijfers in de cellen staan voor de toe- of afname van het percentage berichtgeving waarin verschillende politieke bronnen worden gebruikt.

Tabel 15. Verschuiving van de focus op politieke actoren in mediagroepen

	Verschuiving van de aandacht in %			
	Coalitie	Oppositie	Ministerie	Overheidsinstanties
Kwaliteitskranten	-42%	-21%	68%	1%
Populaire kranten	8%	-18%	40%	-18%
Gratis kranten	-3%	1%	41%	0%
Nieuwe media	-12%	-18%	30%	-20%
NOS-journaal	-88%	0%	63%	25%
Actualiteiten	-17%	-18%	46%	11%
Totaal	-25%	-17%	50%	-4%

Leeswijzer: in 2011 is een afname te zien van 42% ten opzichte van 2007 waar het gaat om berichtgeving in kwaliteitskranten waarbij men gebruikt maakt van een bron uit een van de coalitiepartijen.

We zien een verschuiving in 2011 ten opzichte van 2007. Waar in 2007 de media nog in meer dan de helft van de berichtgeving waarin een politieke bron werd genoemd, kozen voor de coalitiepartijen (52%) is dit percentage in 2011 gedaald tot 27%.

Ook de verschuiving in aandacht voor de oppositie is interessant. Dit percentage daalde met 17 procentpunten. De journalisten gaan minder vaak te rade bij coalitiepartijen en oppositiepartijen wanneer het gaat om jeugdcriminaliteit, maar veel vaker bij het ministerie, zelfs twee keer zo vaak als in 2007. De toename in aandacht voor het ministerie als bron van de berichtgeving is 50 procentpunten.

Deze focus op het ministerie is in alle mediagroepen terug te zien. Blijkbaar lukt het de minister en staatssecretaris om hun boodschap mediabreed weer te geven in 2011. Verder valt op dat de focus op de coalitiepartijen verschuift, maar dat geldt niet voor de populaire kranten. Die hebben iets meer oog voor de coalitiepartijen als bron van de berichtgeving in 2011 dan in 2007.

In de berichtgeving van de gratis kranten zien we opvallend weinig verschuivingen in aandacht waar het gaat om de coalitiepartijen, de oppositiepartijen en de overheidsinstanties. Alleen de focus op het ministerie is sterker geworden. De kwaliteitskranten daarentegen hebben minder aandacht voor zowel coalitie- als oppositiepartijen. Deze kranten laten de sterkste verschuiving zien wat betreft de focus op het ministerie (68%), iets sterker nog dan het *NOS-journaal* (63%).

De focus op het ministerie van Veiligheid en Justitie als bron van de berichtgeving in 2011 is ook terug te zien bij de dagbladen en hun websites (zie tabel 16).

Tabel 16. Focus op politieke actoren in de dagbladen en hun websites in 2011

	Coalitie	Oppositie	Ministerie	Overheidsinstanties
Kwaliteitskranten	24%	16%	64%	12%
Kwaliteitskranten - website	31%	22%	56%	7%
Populaire krant	33%	0%	83%	0%
Populaire krant- website	40%	13%	60%	0%
Totaal	31%	18%	60%	7%

In 60% van de berichtgeving waarin één of meer bronnen worden gebruikt, valt de keuze op het ministerie van Veiligheid en Justitie. In 31% van de artikelen vinden we een coalitiepartij als bron van het nieuws, terwijl de oppositiepartijen in 18% van de artikelen als bron worden opgevoerd. De overheidsinstanties als bron vinden we in 7% van de artikelen terug.

De sterke focus op het ministerie is vooral te zien in de papieren versie van de populaire krant, waar 83% van de politieke bronnen in de berichtgeving het ministerie is. De coalitiepartijen vinden we relatief vaak terug in de berichtgeving op de website van de populaire krant (40%). De populaire krant heeft meer aandacht voor coalitiepartijen dan de kwaliteitskranten. Zij richten zich meer op de oppositiepartijen in zowel de papieren versie van de kranten (16%) als de websites (22%). Ook hebben zij aandacht voor bronnen uit andere overheidsorganisaties. Deze vinden we niet terug als bron in de populaire krant.

5.8 Samenvatting bronvermelding in de berichtgeving

- In de berichtgeving zien we een belangrijke rol voor experts en onderzoeksinstituten als bron van het nieuws. Dit is vooral het geval bij kwaliteitskranten, actualiteitenprogramma's en het *NOS-journaal*.
- Ook lokaal bestuur en maatschappelijke actoren komen veelvuldig als bron naar voren in de berichtgeving. Gratis kranten en populaire kranten hebben veel oog voor het lokale bestuur. Dit geldt ook voor het *NOS-journaal*.
- Politieke partijen en overheidsinstanties vormen eveneens een belangrijke bron in het nieuws. Vooral het *NOS-journaal* gebruikt de overheidsinstanties als bron, en minder de politieke partijen die vooral vanuit de oppositie zullen reageren. Bij alle andere mediagroepen is er relatief (iets) meer aandacht voor de politieke partijen dan voor de overheidsinstanties.
- Media geven zelf ook veelvuldig hun oordeel in de berichtgeving. Dit gebeurt het sterkst op de nieuwe media en in mindere mate in de kwaliteitskranten en de populaire kranten.
- De aandacht voor maatschappelijke actoren neemt af in 2011 ten opzichte van 2007, terwijl ook het relatieve belang van politiek en overheidsinstanties als bron verandert. De focus op politieke partijen neemt af, die voor de overheidsinstanties neemt toe. Ook rechters krijgen meer aandacht in 2011 dan in 2007.
- De verschuiving in aandacht in 2011 ten opzichte van 2007 is vooral te zien bij het ministerie van Veiligheid en Justitie. Dit wordt in 2011 veel vaker als bron gemeld in 2007, terwijl de coalitiepartijen en ook de oppositiepartijen verhoudingsgewijs minder worden genoemd.

5.9 De journalistieke praktijk: bronvermelding

Voor hun bronnen zijn journalisten allemaal afhankelijk van een goed netwerk. Alle journalisten die we hebben geïnterviewd benadrukken het belang hiervan. Zeker de ervaren journalisten putten hier veelvuldig uit. Zij erkennen tegelijkertijd dat het aan de ene kant jaren duurt om een netwerk op te

bouwen en dat het aan de andere kant ook lastiger wordt, door veel reorganisaties en veranderingen: “Vroeger werkte je jaren lang met elkaar, maar dat is er niet meer. Nu is alles vluchtiger en sneller en kun je geen band meer opbouwen”, aldus een freelance journalist.

Ook erkennen journalisten dat soms één bron genoeg kan zijn, zeker als die alle informatie bevat, zoals vaak het geval bij een strafdossier. Een journalist van een van de kwaliteitskranten: “Basisprincipe is natuurlijk dat je twee bronnen nodig hebt, maar als die ene bron bestaat uit allerlei onderdelen van het strafdossier met beide kanten van het verhaal dan is dat natuurlijk prima.” Ook één expert kan vaak genoeg zijn, volgens de journalist: “Een hoogleraar die een soort overall perspectief kan geven is dan soms genoeg”, al stelt hij direct ook dat de hoofdredactie hamert op meerdere reacties, omdat dat een verhaal sterker maakt.

Uit de cijfers bleek dat experts en onderzoeksinstanties het vaakst de bronnen zijn in de berichtgeving. De journalisten erkennen dit ook. “Ja, experts als eerste, want daar kan ik tegenaan praten en vragen of het klopt. Ik ken een paar mensen die alles over jeugdcriminaliteit volgen, die heb ik meerdere malen in de krant, omdat dat zulke goede specialisten zijn en die helpen me ook op weg”, aldus een journalist van een van de kwaliteitskranten. De berichten vanuit onderzoeksinstanties worden meestal direct overgenomen door de journalisten. Zij hebben veel vertrouwen in dergelijke organisaties: “Als zij het hebben onderzocht dan gaan we daar ook vanuit, net als het CBS als dat met cijfers komt. Dat zijn betrouwbare bronnen”, aldus een journalist van een van de kwaliteitskranten. Burgers worden ook veel gebruikt als bron. Een individueel geval wordt gebruikt om een breder, maatschappelijk probleem aan te kaarten. Een journalist van een kwaliteitskrant illustreert dit als volgt: “Natuurlijk zijn cijfers belangrijk, maar je moet het ook kunnen laten zien! Ik moet de stem van de straat hebben.”

De persberichten van onderzoeksinstanties en ook van de overheidsinstanties worden als betrouwbaar gezien. De informatievoorziening over bijvoorbeeld de Top-600 krijgen de journalisten met name via persberichten die veelvuldig direct worden overgenomen. Zeker als de burgemeester zich laat interviewen over dit onderwerp, zijn journalisten geneigd dit over te nemen. Zoals de redactiechef van gratis kranten het verwoordt: “Hij [vd Laan] komt geloofwaardig over, hij is verschrikkelijk aardig en dan ben je geneigd om iets van hem aan te nemen. Je hebt gewoon geen zin om hem in een kwaad daglicht te stellen. Tenzij er keiharde bewijzen zijn, wil je niets negatiefs zeggen. Veel journalisten hebben gewoon heel veel sympathie voor die man. Als hij dan ook zegt dat het succesvol is, de Top-600, dan schrijven wij dat gewoon op, dan hebben wij weer nieuws.”

Dergelijke wisselwerkingen tussen politici en journalisten zijn er vaker. Zo zegt de redactiechef van de gratis kranten: “Als ik iets signaleer en ik wil dat bevestigd hebben, dan weet ik wel bij welke politici ik moet zijn om het antwoord te krijgen dat ik graag wil horen. Dat maakt je verhaal dan wel wat sterker.” Vaak, zo stellen de journalisten, gebruiken ze politici voor informatie ‘off the record’, omdat ze meer weten over een zaak dan ze eigenlijk mogen zeggen. Tegelijkertijd gebruiken politici de journalisten. Een journalist van een van de kwaliteitskranten zegt hierover: “Ook wel omdat ze een voorstel of motie willen indienen, en dan willen ze dat kracht bij zetten door eerst een verhaal te schrijven. En dat kunnen zij dan gebruiken voor Kamervragen, naar aanleiding van de berichtgeving.”

Uit de interviews met de journalisten en betrokkenen bij de persvoorlichting komen verschillende beelden naar voren wat betreft de rol van het ministerie als bron van het nieuws. Een aantal journalisten stelt dat het ministerie zich niet al te bereidwillig opstelt ten aanzien van de journalisten

en dat het soms lang duurt voor er antwoord komt. Zeker wanneer het gaat om inhoudelijke kritiek, zo stelt een journalist, is het ministerie ‘problematisch’. Ook laat de minister zich moeilijk interviewen, aldus de journalisten. Een journalist van een van de kwaliteitskranten zegt hierover: “Bij V&J zijn ze heel erg bang voor imagoschade. En ik heb de indruk dat Opstelten sowieso niet heel veel interviews geeft in kranten. Teeven veel meer dan Opstelten. Ik denk dat het strategie is, en dat hij gewoon bang is dat er iets naar buiten komt. Iets dat niet de bedoeling is.”

Vanuit het ministerie van Veiligheid en Justitie horen we een ander geluid. Daar wordt gesteld dat journalisten vooral bellen voor informatie over individuele gevallen waar het ministerie niets over mag zeggen, zoals persoonlijke details van jonge delinquenten. Wel zouden journalisten vaker mogen bellen om nieuws te verifiëren in plaats van berichten over te nemen uit andere media, ook als deze foute informatie bevatten. Volgens een persvoorlichter komt dit door de druk binnen de journalistiek om als eerste met een verhaal te komen. Ook als het een wild verhaal is dat nog niet voldoende kan worden bevestigd. Soms belt men wel: “En dan meldt men wel dat het nog niet bevestigd is door politie of V&J, maar het staat er weer [in de krant] om maar weer de eerste te zijn. Dat is het allerbelangrijkste voor journalisten. Daar slaan ze elkaar de kop voor in”, aldus een betrokkene bij de persvoorlichting van Veiligheid en Justitie.

5.10 Conclusie bronvermelding

Hoewel de journalisten veel waarde hechten aan de uitspraak ‘één bron is geen bron’ zien we dat het merendeel van het nieuws is gebaseerd op geen expliciet genoemde bron of slechts één bron. Kwaliteitskranten, actualiteitenprogramma’s en in mindere mate het *NOS-journaal* noemen in hun berichtgeving vaker bronnen dan de andere mediagroepen. Toch zien we ook bij de kwaliteitsmedia dat op de websites sprake is van minder bronvermelding dan in de papieren versies van de krant.

De richting van de bias verschilt per mediumgroep. De dominante bronnen in de berichtgeving zijn experts, maatschappelijke bronnen en politieke bronnen in de vorm van lokaal bestuur, de overheidsinstanties of politieke partijen. Autoriteiten op het gebied van jeugdcriminaliteit worden veelvuldig gebruikt als bron. Vooral is dit het geval bij actualiteitenprogramma’s en kwaliteitskranten. De belangengroepen en burgers vinden we vaker terug in gratis kranten, populaire kranten en actualiteitenprogramma’s dan in de andere mediagroepen.

Een vorm van bias die voor alle mediagroepen geldt, is de verschuiving in de aandacht naar het ministerie van Veiligheid en Justitie als bron van het nieuws. In alle media vinden we het ministerie vaker terug als bron van het nieuws in 2011 dan in 2007. De oppositiepartijen daarentegen krijgen in 2011 minder aandacht dan in 2007. Ook de internetsites van de dagbladen vertonen een sterke focus op het ministerie als bron van de berichtgeving.

De interviews laten zien dat de druk op journalisten dermate groot is, dat zij ook steeds minder tijd en gelegenheid hebben om op zoek te gaan naar (een aantal) bronnen. “Het ene moment moet je een snel, klein artikel schrijven, omdat er gewoon iets over in de krant moet komen, en dan heb je net te weinig mensen gesproken, en voor een ander verhaal heb je wel alle tijd om het af te ronden. Vaker dat laatste, maar ook wel eens het eerste.”

Tijdsdruk is er ook de oorzaak van dat veel persberichten, zeker over complexe onderwerpen, sneller worden overgenomen. Zo stelt een journalist van de gratis dagbladen over het beleid rondom de Top-600 “Ik heb natuurlijk niet heel veel tijd om zoals andere journalisten – bij *NRC*, *de Volkskrant*, *Trouw* bijvoorbeeld – maanden te kunnen gaan researchen. Wij brengen vooral nieuws in plaats van achtergronden.” Zoals we eerder zagen in de interviews biedt dat ook mogelijkheden voor degenen die een goed verhaal hebben en een goede band met de journalisten. De Amsterdamse burgemeester Van der Laan is daar een voorbeeld van.

Ook andere politici profiteren van dit gebrek aan tijd bij journalisten. Politici geven journalisten vaak informatie die zij op een andere manier dan via de openbare politieke wegen hebben gekregen. Vervolgens schrijven media over het onderwerp, waarna de politicus in kwestie Kamervragen kan stellen, waarover de journalisten weer gaan schrijven. Deze zogenaamde een-tweetjes komen vaker voor.

De verschuiving in de mate waarin het ministerie van Veiligheid en Justitie wordt opgevoerd als bron wordt onder andere veroorzaakt door een actieve persvoorlichting vanuit het ministerie, zo blijkt uit de interviews. Gericht worden journalisten benaderd met informatie over het beleid. Daar komt bij dat journalisten, zoals ook uit eerder onderzoek blijkt, geneigd zijn om machtige bronnen eerder te citeren dan andere bronnen. Het actieve persbeleid van het ministerie van Veiligheid en Justitie laat zien dat een dergelijke tactiek haar vruchten afwerpt, zeker wanneer men een pakkend persbericht stuurt: “Dan bellen ze nog even voor een quoteje, en dat voegen ze nog even toe, maar dat is het. Ook persberichten schrijven ze gewoon over. Dat geeft je veel kans om het debat te sturen”, aldus een betrokkene bij de persvoorlichting.

6 Framing van de berichtgeving

Naast de hoeveelheid nieuws en de bronnen van het nieuws, heeft ook de manier waarop het nieuws wordt gebracht, oftewel de framing van het nieuws, gevolgen voor het publieke debat. In de theorie spraken we over de gevolgen van episodisch framen, het versimpelen van het beeld rond een issue, of het uitlichten van een menselijk aspect binnen de berichtgeving. Wat betreft jeugdcriminaliteit kan een dergelijke framing een zwart-witbeeld van de werkelijkheid geven, dat gevoelens van onveiligheid kan aanwakkeren (Iyengar 1991). Dit gevoel legitimeert voor veel consumenten een repressieve aanpak (Beckett 1997), een fenomeen waarvan politici die zelf een harde lijn voorstaan gebruik kunnen maken in hun communicatiestrategie. Deze harde lijn komt tot uitdrukking in de repressieve frames. Bij deze vorm van framing wordt de oplossing van het probleem vooral gezocht in het (harder) aanpakken van de daders van jeugdcriminaliteit. Het preventieve frame is hiervan het tegenovergestelde. Hierbij gaat het om maatregelen die ervoor moeten zorgen jeugdcriminaliteit in de toekomst te voorkomen (zie ook § 3.2.3). In dit hoofdstuk onderzoeken we de mate waarin de berichtgeving kenmerken vertoont van episodische versus thematische framing en repressieve versus preventieve framing. Tevens kijken we naar de mate waarin verschillende bronnen in de berichtgeving gebruik maken van deze vormen van framing. Op deze manier geven we deels antwoord op de volgende onderzoeksvragen:

1d. Worden in de berichtgeving positieve of negatieve kwalificaties toegekend of associaties gelegd? Zo ja, in welke zin? Is sprake van media-bias? In welke zin?

1e. Hoe verhoudt de recente berichtgeving over jeugdcriminaliteit zich tot de berichtgeving over jeugdcriminaliteit van vóór 2008 (van 2000 tot 2008) (toen er meer jeugdcriminaliteit was)?

Na een analyse van de berichtgeving gaan we in op de journalistieke praktijk en analyseren we de interviews met de journalisten en betrokkenen bij de persvoorlichting van het ministerie van Veiligheid en Justitie waar het gaat om de framing van de berichtgeving. Deze analyse geeft deels antwoord op vraagstelling 2:

2. Indien de berichtgeving feitelijk onjuist en/of biased is: Welke oorzaken liggen hieraan ten grondslag?

6.1 Episodische versus thematische framing in 2007 en 2011

In dit onderzoek komt het onderscheid episodische versus thematische framing naar voren door een vergelijking van de focus op strafrechtelijke incidenten versus die op thematische onderwerpen - ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit en het beleid daarover. Berichtgeving over ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit is gericht op onderzoek of cijfers over jeugdcriminaliteit. Berichtgeving over beleidsvoorstellen evenals beleid in uitvoering op zowel lokaal als nationaal niveau, valt ook binnen deze categorie.

In tabel 17 zien we de verschillen tussen 2007 en 2011. We geven per mediagroep de percentages van de berichtgeving waarin het gaat om een strafrechtelijk incident, een ontwikkeling of onderzoek over jeugdcriminaliteit, of beleid ten aanzien van jeugdcriminaliteit. In een bericht kunnen meerdere onderwerpen aan bod komen, waardoor de percentages opgeteld kunnen uitkomen boven de 100%. In de kolom 'verschuiving' geven we de verandering in de focus weer in 2011 ten opzichte van 2007.

Tabel 17. Onderwerpen binnen jeugdcriminaliteit in de berichtgeving per mediagroep

	Strafrechtelijke Incidenten			Ontwikkelingen			Beleid		
	2007	2011	verschuiving	2007	2011	verschuiving	2007	2011	verschuiving
Kwaliteitskranten	42%	34%	-8%	29%	40%	11%	43%	50%	7%
Populaire kranten	67%	79%	12%	18%	13%	-5%	27%	22%	-5%
Gratis kranten	65%	81%	16%	20%	13%	-7%	24%	23%	-1%
Nieuwe media	77%	78%	1%	11%	10%	-1%	18%	18%	0%
NOS-journaal	70%	42%	-28%	20%	11%	-9%	33%	63%	30%
Actualiteiten	41%	32%	-9%	29%	64%	35%	56%	56%	0%
Totaal	61%	69%	8%	20%	18%	-2%	30%	27%	-3%

Leeswijzer: In actualiteitenprogramma's vinden we in 2007 in 41% van de berichtgeving een vermelding van een strafrechtelijk incident. In 2011 is dit percentage gedaald naar 32%. Dit betekent een verschuiving van 9%.

We zien dat in bijna alle mediagroepen de focus ligt op de strafrechtelijke incidenten. Het nieuws is, met andere woorden, episodisch geframed. De onderlinge verschillen tussen de mediagroepen zijn hierbij groot. De strafrechtelijke incidenten worden in zowel de kwaliteitskranten als in de actualiteitenprogramma's minder vaak genoemd dan in de andere mediagroepen. Aan de andere kant zien we dat nieuwe media in hun berichtgeving het sterkst gericht zijn op strafrechtelijke incidenten. Ook de gratis kranten en populaire kranten besteden meer dan gemiddeld aandacht aan strafrechtelijke incidenten.

Een omgekeerd patroon zien we bij de berichtgeving waarin melding wordt gemaakt van ontwikkelingen binnen jeugdcriminaliteit of onderzoek naar jeugdcriminaliteit. Deze berichtgeving vinden we vooral terug in de actualiteitenprogramma's en in de kwaliteitskranten, terwijl de populaire kranten, gratis kranten en nieuwe media hier minder aandacht aan besteden.

Ook wat betreft de aandacht voor beleid is verschil te zien tussen de kwaliteitskranten, het *NOS-journaal* en actualiteitenprogramma's aan de ene kant en de populaire kranten, de gratis kranten en de nieuwe media aan de andere kant. Gemiddeld genomen gaat in de eerste groep media ongeveer de helft van de uitzendingen over (voorgesteld) beleid. Deze media hebben veel oog voor de politiek en de politieke reactie op de strafrechtelijke incidenten en/of de ontwikkelingen binnen de jeugdcriminaliteit. In de overige mediagroepen vinden we dit aspect minder vaak terug.

Over tijd zien we een toename van 8% in de relatieve aandacht voor strafrechtelijke incidenten in de berichtgeving terwijl de ontwikkelingen en het beleid iets minder voorkomen in de berichtgeving van 2011 dan in 2007. Naast dit verschil valt op dat in de kwaliteitskranten en de actualiteitenprogramma's relatief minder aandacht aan strafrechtelijke incidenten wordt besteed in 2011 dan in 2007, terwijl de populaire kranten, de gratis kranten en de nieuwe media in 2011 juist een sterkere focus op incidenten laten zien dan in 2007. Het *NOS-journaal* besteedt in 2007 meer dan gemiddelde aandacht aan strafrechtelijke incidenten. Dit percentage daalt in 2011 met 28%. De berichtgeving in de kwaliteitskranten en het *NOS-journaal* over beleid neemt in 2011 toe ten opzichte van 2007 terwijl de aandacht in de actualiteitenprogramma's gelijk blijft. In de andere media groepen zien we een daling of gelijkblijvende aandacht voor beleid.

6.2 Episodische versus thematische framing in kranten en hun websites

In tabel 18 zien we de aandacht voor strafrechtelijke incidenten, ontwikkelingen en beleid tussen de dagbladen en hun websites in het jaar 2011. We geven wederom de percentages van het totale nieuws zoals dat is gevonden in de specifieke media.

Tabel 18. Onderwerpen binnen jeugdcriminaliteit in de berichtgeving in dagbladen en hun websites in 2011

	Strafrechtelijke incidenten		Ontwikkelingen jeugdcriminaliteit		Beleid		Totale aantal berichten
	Aantal	In %	Aantal	In %	Aantal	In %	
Kwaliteitskranten	33	35%	35	37%	50	53%	95
Kwaliteitskranten - website	251	60%	65	16%	126	30%	419
Populaire krant	90	86%	11	10%	10	10%	105
Populaire krant - website	156	76%	25	12%	34	16%	210
Totaal	530	64%	136	16%	220	27%	829

Leeswijzer: In totaal vinden we in 2011 in de papieren versie van de kwaliteitskranten 33 artikelen, ofwel 35% van de berichtgeving, een focus op strafrechtelijke incidenten.

Hoewel het eenzelfde nieuwsorganisatie betreft en redacties vaak in één ruimte werken, zien we toch dat er een verschil is tussen de papieren uitgave en de website als het gaat om de focus van de berichtgeving. Op de websites van de kwaliteitskranten zien we een sterkere focus op strafrechtelijke incidenten dan in de papieren krant, respectievelijk in 60% van de berichtgeving op de website en in 35% van die in de papieren krant gaat het over strafrechtelijke incidenten. Bij de populaire krant is de aandacht voor strafrechtelijke incidenten lager op de website dan in de papieren versie van de krant, respectievelijk 76% en 86%.

Het omgekeerde is het geval bij de berichtgeving over ontwikkelingen binnen de jeugdcriminaliteit en het beleid rond dit thema. Deze onderwerpen zijn minder vaak terug te vinden op de websites van de kwaliteitskranten dan in hun papieren versie, terwijl in de populaire krant relatief (iets) meer aandacht is voor ontwikkelingen en beleid op de website dan in de papieren versie van de krant.

6.3 Samenvatting episodisch versus thematische framing

- We zien een verschuiving in de berichtgeving naar *over all* meer aandacht voor de strafrechtelijke incidenten en minder aandacht voor beleid en ontwikkelingen binnen de jeugdcriminaliteit. Het nieuws wordt daarmee meer episodisch dan thematisch geframed.
- De verschuiving is vooral te zien in de populaire kranten, gratis kranten en nieuwe media. In de kwaliteitskranten en in de televisieprogramma's daarentegen zien we minder aandacht voor incidenten.
- De kwaliteitskranten, televisieprogramma's en het *NOS-journaal* besteden in 2011 meer aandacht aan beleid over jeugdcriminaliteit dan in 2007.
- De websites van de kwaliteitskranten besteden meer aandacht aan strafrechtelijke incidenten dan de papieren versies van de krant.

6.4 Preventieve versus repressieve framing in 2007 en 2011

Op basis van de kwalitatieve inhoudsanalyse kunnen we constateren dat de discussie over de jeugdcriminaliteit in Nederland valt in te delen in twee overkoepelende categorieën: de preventieve

en de repressieve. De preventieve kant gaat in op de omstandigheden die de dader ertoe heeft gebracht het misdrijf te plegen en richt zich op de vraag hoe dit in de toekomst is te voorkomen. De repressieve frames zijn vooral gericht op de incidenten zelf, waarbij de focus ligt op hoe de samenleving kan worden bevrijd van dergelijke criminaliteit. Er is geen aandacht voor de context waarin het misdrijf is gepleegd en maatregelen worden gezocht in het (harder) straffen van de daders, in repressie dus (zie § 3.1.4).

In tabel 19 geven we weer in hoeverre de verschillende mediagroepen gebruikmaken van deze vormen van framing in de jaren 2007 en 2011. In de laatste drie kolommen gaat het over de mate waarin een van de frames of beide frames terug te vinden zijn in de berichtgeving. In de kolom ‘verschil’ staat de verschuiving vermeld. Daarnaast kijken we naar de mate waarin er, *als er sprake is van een van de frames*, een preventief frame of een repressief frame gebruikt is. Deze frames kunnen ook samen voorkomen in een artikel, waardoor het totale percentage kan uitkomen boven de 100%.

Tabel 19. Focus op preventieve framing versus repressieve framing in mediagroepen in 2007 en 2011

	Preventieve framing			Repressieve framing			Aantal artikelen met een vorm van framing		
	2007	2011	verschil	2007	2011	verschil	2007	2011	verschil
Kwaliteitskranten	53%	37%	-16%	77%	80%	3%	57%	65%	8%
Populaire kranten	39%	29%	-10%	74%	86%	12%	43%	27%	-16%
Gratis krant	46%	35%	-11%	79%	82%	3%	31%	19%	-12%
Nieuwe media	38%	37%	-1%	80%	86%	6%	21%	26%	5%
NOS-journaal	28%	21%	-7%	88%	86%	-2%	63%	74%	11%
Actualiteiten	57%	67%	10%	79%	76%	-3%	68%	84%	16%
Totaal	46%	37%	-9%	78%	83%	5%	43%	35%	-8%

Leeswijzer: in 2007 is er in 57% van de berichten in actualiteitenprogramma's sprake van een preventieframe. In 79% van de berichten vinden we een repressieframe. In 2011 zijn deze cijfers respectievelijk 67% en 76%.

In de berichtgeving van 2011 vinden we minder framing dan in 2007, een daling van 8%. Deze daling komt vooral op het conto van de populaire kranten (-16%) en de gratis kranten (-12%). De overige mediagroepen gebruiken framing relatief vaker in hun berichtgeving.

We zien dat in de berichtgeving een voorkeur heerst voor repressieve framing ten opzichte van preventieve framing. We zien verder dat de focus op repressie ten opzichte van preventie over het algemeen in de berichtgeving is toegenomen in 2011 ten opzichte van 2007. In 2011 vinden we in 83% van de berichten waarin een frame wordt gebruikt, een repressief frame, terwijl het preventieve frame in 37% van de berichtgeving wordt gebruikt. Een verschil van 46 procentpunten. Dit verschil is in 2007 lager, namelijk 32 procentpunten (78%-46%).

In alle mediagroepen wordt de focus op repressieve framing ook sterker in 2011 ten opzichte van 2007, behalve voor het *NOS-journaal* en de actualiteitenprogramma's. Ook vinden we in alle mediagroepen, behalve in de actualiteitenprogramma's, minder aandacht voor het preventieve frame in 2011 dan in 2007.

6.5 Preventieve versus repressieve framing in de kranten en hun websites

In tabel 20 kijken we naar de framing in 2011 in de dagbladen en op hun websites. Ook hier onderzoeken we het gebruik van een preventief frame en een repressief frame in de berichtgeving. Dit drukken we uit in het aantal artikelen waarin een dergelijk frame is terug te vinden in de berichtgeving en het percentage dat dit nieuws vertegenwoordigt in de berichtgeving waarin überhaupt een frame is terug te vinden. In de voorlaatste twee kolommen onder het kopje ‘framegebruik’ vinden we het aantal artikelen terug waarin er een of meer frames zijn gevonden in de berichtgeving van het desbetreffende medium. Dit aantal is ook uitgedrukt in een percentage van de totale berichtgeving uit dit medium. De laatste kolom geeft het totaal aantal berichtgeving per mediumgroep weer.

We zien een verschil in de berichtgeving tussen de kwaliteitskranten en de populaire kranten. In deze laatste mediagroep vinden we minder frames terug in de berichtgeving dan bij de andere dagbladen. Opvallend is wel dat er meer artikelen op de website van de populaire krant een frame hebben (24%) dan de artikelen in de papieren versie van de krant (14%). Bij de kwaliteitskranten is dit beeld omgekeerd; hier zien we meer framegebruik in de papieren versies van de krant (64%) dan op de websites (40%).

Tabel 20. Focus op verschillende frames in kwaliteitskranten en websites in 2011

	Preventie		Repressie		Framegebruik		Aantal artikelen
	N	In %	N	In %	N	In %	N
Kwaliteitskranten	23	37%	50	81%	62	64%	97
Kwaliteitskranten - website	77	46%	126	76%	166	40%	417
Populaire krant	6	40%	12	80%	15	14%	105
Populaire krant - website	11	22%	41	82%	50	24%	210
Totaal	117	40%	229	78%	293	35%	829

Leeswijzer: In 64% van de berichtgeving in de papieren versie van de kwaliteitskranten vinden we een frame terug. In 37% van deze artikelen is een preventieframe en in 81% een repressieframe te identificeren.

We merken op dat het gebruik van het repressieframe per mediagroep weinig verschilt. Dit frame zien we op de internetsite van de populaire krant iets vaker terug dan op de internetsite van de kwaliteitskranten, maar de papieren versies van de kwaliteitskranten gebruiken weer iets vaker het repressieframe dan de papieren versie van de populaire krant.

Het preventieframe vinden we minder vaak terug op de website van de populaire krant dan in de papieren versie van de krant, respectievelijk 22% en 40%. In de papieren versies van de kwaliteitskranten ligt de focus op preventie iets lager (37%) terwijl er meer gebruik wordt gemaakt van dit frame in de berichten op de websites van de kwaliteitskranten (46%).

6.6 Preventieve versus repressieve framing door bronnen

Hoofdstuk 5 ging over het gebruik van bronnen. Deze bronnen kunnen ook inhoudelijk de berichtgeving sturen. Zoals de journalisten zelf aangeven, weten ze de betrokkenen te vinden wanneer ze om een bepaalde mening verlegen zitten. In deze paragraaf combineren we de belangrijkste bronnen en de framing van het nieuws. We hebben ons hierbij beperkt tot de bronnen die in totaal meer dan honderd keer aan het woord kwamen in de berichtgeving, om zo genoeg uitspraken te hebben om gefundeerd te kunnen beargumenteren hoe bronnen zorgen voor een verschuiving in

framing van de berichtgeving. In totaal staan deze bronnen voor 80% van de totale berichtgeving waarin een bron wordt gebruikt door de journalisten.

In tabel 21 staan de resultaten van onderzoek naar de uitspraken van deze bronnen in het nieuws. Omdat er meer dan één uitspraak in een artikel kan voorkomen, al dan niet van verschillende bronnen, kijken we naar het aantal uitspraken en niet naar het aantal artikelen. In de laatste kolom staat het totale aantal uitspraken per bron. We maken onderscheid tussen uitspraken met een preventief frame en die met een repressief frame. Per jaar geven we per bron het percentage uitspraken weer waarin deze frames werden gebruikt. Daarnaast geven we steeds het verschil aan in focus tussen de twee jaren.

De bronnen die het vaakst worden gebruikt in de berichtgeving framen het nieuws sterker in termen van repressie dan in termen van preventie. De verhouding tussen deze frames is eveneens veranderd, met een sterkere focus op repressie, een toename van 9%, en afnemende aandacht (5%) voor preventie.

Tabel 21. Bronnen en het gebruik van frames in 2007 en 2011

	Preventief frame			Repressief frame			Totaal aantal uitspraken
	2007	2011	Vershil	2007	2011	Vershil	
Experts	41%	36%	-5%	41%	43%	2%	251
Lokaal Bestuur	37%	27%	-10%	34%	61%	27%	227
Politiek	49%	38%	-11%	34%	38%	4%	222
Maatschappij	26%	31%	5%	51%	40%	-11%	182
Overheidsinstan- ties	20%	20%	0%	39%	46%	7%	163
Politie	29%	26%	-3%	39%	59%	20%	123
Media	23%	9%	-14%	56%	71%	15%	104
Totaal	27%	22%	-5%	45%	54%	9%	1454

Leeswijzer: In totaal vonden we in de berichtgeving 251 uitspraken van experts. In 41% van hun uitspraken in 2007 werd een repressief frame gebruikt, in evenveel uitspraken een preventief frame. In 2011 komt in 36% van de uitspraken nog een preventief frame voor, terwijl in 43% van de uitspraken een repressief frame voorkomt.

Onderling vertonen de bronnen verschillen. In 2007 spreken zowel experts, het lokale bestuur als de politiek veelvuldig in termen van preventie. Minder of even vaak spreken ze in termen van repressie in de berichtgeving van dat jaar. In 2011 spreken deze bronnen minder in termen van preventie (5, 10 en 11% minder). Alleen de media zelf vertonen een nog sterkere afname in het gebruik van het preventieve frame (-14%).

Het repressieve frame vinden we in 2011 sterker terug in de citaten van de bronnen dan in 2007. Dit geldt voor alle bronnen, behalve de maatschappelijke organisaties. Zij framen hun boodschap minder frequent in repressieve termen (-11%), terwijl ze in 2011 meer spreken in termen van preventie dan in 2007, een toename van 5%. Zij zijn overigens wel de enigen; alle andere bronnen vertonen een sterkere focus op repressie in de berichtgeving.

6.7 Episodisch en thematisch versus preventie en repressie in de berichtgeving

In de bespreking van eerder onderzoek zagen we wat de combinatie van frames kan doen in de beeldvorming. Een combinatie van episodische en repressieve framing zal het gevoel van onveiligheid verhogen en daarmee draagvlak creëren voor repressie. In deze paragraaf analyseren we de mate waarin de twee frames samengaan in de berichtgeving. We kijken naar alle berichtgeving samen en vergelijken de jaren 2007 en 2011. In tabel 22 hebben we onderscheid gemaakt tussen de berichtgeving over strafrechtelijke incidenten, episodische geframing, en de berichtgeving over beleid over en/of ontwikkelingen in jeugdcriminaliteit, oftewel berichtgeving die thematisch geframed is. In totaal gaat het hierbij om 418 berichten, die 27% van de totale hoeveelheid berichten (1529) uitmaken.

Het repressieve frame komt vaker voor in berichtgeving die episodisch is geframed (86%) dan in de berichtgeving die thematisch is geframed (77%). Het omgekeerde beeld zien we voor het preventieve frame. Dit vinden we terug in 29% van de berichtgeving met een episodische invalshoek, en in 45% van de berichtgeving met een thematische invalshoek.

Tabel 22. Het gebruik van repressieve en preventieve frames in berichtgeving die episodisch of thematisch is geframed

	2007		2011		Totaal	
	Repressief	Preventief	Repressief	Preventief	Repressief	Preventief
Episodisch	83%	33%	89%	23%	86%	29%
Thematisch	74%	52%	80%	42%	77%	45%

Leeswijzer: In berichtgeving waarin een episodisch frame wordt gebruikt wordt in 86% van de berichten ook een repressief frame gevonden. In 29% van deze berichten wordt ook een preventief frame gebruikt.

Over tijd zien we dat het repressieve frame dominant is, zowel in artikelen met een episodisch frame als in berichtgeving waarin een thematisch frame wordt gebruikt. In beide vormen van berichtgeving zien we een toename van 6 procentpunten in het gebruik van een repressief frame. Tegelijkertijd zien we dat het gebruik van een preventief frame afneemt met 10 procentpunten, zowel in de berichtgeving met een episodische invalshoek als met een thematische invalshoek.

6.8 Samenvatting preventie versus repressieframes in de berichtgeving

- In de berichtgeving is een sterkere focus komen te liggen op repressieve frames.
- Dit is vooral het geval bij populaire kranten, gratis kranten, de nieuwe media en het *NOS-journaal* en in mindere mate bij kwaliteitskranten en actualiteitenprogramma's.
- De grootste verschillen tussen de dagbladen zijn toe te schrijven aan de soort krant (kwaliteitskranten versus populaire kranten), sterker dan in de vorm van de berichtgeving (papieren versie of internetversie) van de krant.
- Bijna alle expliciet genoemde bronnen spreken in sterkere mate vanuit een repressief frame dan een preventief frame in 2011. Maatschappelijke organisaties vormen hierop een uitzondering.
- De overheidsinstanties manifesteren zich in sterkere mate als bron voor de journalisten in 2011 ten opzichte van 2007 en doen dit vanuit een sterkere focus op repressie.
- De berichtgeving waarin een episodisch frame wordt gebruikt, kent een sterkere focus op repressie dan de berichtgeving waarin een thematisch frame wordt gebruikt.

6.9 De journalistieke praktijk: framing van het nieuws

Alle journalisten geven er blijk van te weten dat er wordt geframed en geven zelf ook toe dat zij altijd werken vanuit bepaalde frames. Zo zegt een journalist van de gratis kranten over het gebruik van frames: “Bij de facebookmoord hoor je het al. Dat klinkt goed (...) Dat is vrij plat, maar dat trekt wel aandacht.” Vooral in koppen wordt veel geframed omdat de koppen de lezers moeten trekken. Daarin gaat de eindredactie verder dan de journalisten die het artikel hebben geschreven, wat soms ook leidt tot ergernis bij de journalisten. De redactiechef van gratis kranten zegt hierover: “In koppen moet je natuurlijk in kleine ruimte je lezer pakken en het verhaal vertellen dus dan kom je tot bepaalde woorden die je anders niet gebruikt zou hebben.” Dit gebeurt sterker bij populaire kranten dan bij andere dagbladen, volgens de journalisten: “Sommige stukken staan bol van de superlatieven, waar een moord altijd bloederige moord is, een misdrijf altijd een gruwelijk misdrijf is.”

De meeste journalisten erkennen dat de focus van de journalistiek, door een veelheid aan media en de opkomst van nieuwe en sociale media sterker is komen te liggen op juist die incidenten. Ontwikkelingen binnen de jeugdcriminaliteit krijgen daardoor minder aandacht. Zo stelt een freelance journalist: “Een aanleiding is vaak een incident en dan wordt er ook nog eens gekeken naar een onderzoek dat er over gedaan is.” Journalisten, zeker degenen die zich hebben gespecialiseerd in jeugdcriminaliteit, willen naast het incident ‘het verhaal achter het nieuws’ vertellen. Die journalisten stralen een sterke betrokkenheid uit; zij willen hun lezers het complete verhaal vertellen, niet om iemand aan de schandpaal te nagelen, maar om feitelijke informatie van achtergrondinformatie te bieden. Zo zegt een journalist van een kwaliteitskrant over jonge criminelen: “Ze zijn levensgevaarlijk, maar er zit wel een verhaal achter. Er is een reden waarom ze zo zijn.”

In de berichtgeving zien we over tijd een verharding van het debat. De focus in de berichtgeving ligt sterker bij repressie dan bij preventie; deze focus is sterker in 2011 dan in 2007. De journalisten zelf zijn zich terdege bewust van het feit dat de jeugdcriminaliteit daalt en dat Nederland in verhouding met andere landen harder straft. Een aantal journalisten, zoals een journalist van een van de kwaliteitskranten, brengt dat ook naar voren in hun berichtgeving. “Het rapport van de RSJ [Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming] was een heel ander geluid dan we de afgelopen jaren hoorden als het over strenger straffen gaat. Zij leggen op een beredeneerde manier de vinger het effect van straffen op jeugdigen, en ze herhalen nog maar eens een keer dat het hele uitgangspunt van jeugdrecht niet het straffen is maar het pedagogische.” Toch denken de journalisten dat het idee dat Nederland te soft is, zich nu eenmaal heeft vastgezet in de hoofden van mensen, en dat het niet meer te veranderen is. Een journalist van een populaire krant zegt hierover: “We zijn strenger dan de omringende landen, maar het gekke is dat het idee zich vastzet bij de mensen, en dat is niet om te buigen. Hoe vaak je dat ook zegt, ze lezen een rechtbankverslag, mensen vinden het te laag en dan krijg je opmerkingen als ‘we zijn te soft, we moeten ze harder straffen etc et cetera’.”

In de berichtgeving zien we een verschuiving in bronvermelding. Het ministerie komt in 2011 veelvuldig in het nieuws als bron. Het frame dat daarbij naar voren komt is vooral hard. Journalisten verbaast dit niet. Zo zegt de redactiechef van de gratis kranten over Opstelten en Teeven en hun harde lijn: “Ja, tuurlijk, dat zijn de mensen van de VVD en daar zit gewoon politiek achter.” Ook hier speelt de invloed van Wilders en de PVV, aldus een journalist van een kwaliteitskrant: “Er wordt gevochten met de PVV vanwege die harde aanpak. Die willen het nog harder.” Kortom de VVD-minister en staatssecretaris lijken dit wel te moeten communiceren, en dat gebeurt dan ook *en masse*, aldus een

andere journalist van een van de kwaliteitskranten: “Iedere week was er wel een persbericht van Teeven en Opstelten met wat er nu weer harder werd. De harde *crimefighters*, dat moet haast wel dat ze hadden afgesproken; dat was het beeld dat voortdurend opdreef. Heel consequent en voortvarend en telkens moest duidelijk worden ‘wij zijn hard en pakken iedereen die iets fout doet keihard aan, en geen softe toestand’.”

Vanuit het ministerie wordt dit ook erkend. Zo zegt een betrokkene bij de persvoorlichting dat de “harde aanpak kwam van Rutte I met in het kielzog de PVV die (...) erg inzette op het harder straffen.” Een boodschap dat cijfers dalen, kan dan niet worden verkondigd. Dat het frame vooral gericht is op repressie komt niet zozeer door actief beleid vanuit het ministerie, volgens de persvoorlichting, maar veel meer vanuit de journalistiek: “De bewindspersonen nu hebben toch een bepaald imago, Teeven en Opstelten worden nu hard neergezet, omdat ze dat imago hebben.”

6.10 Conclusie Framegebruik

De berichtgeving over jeugdcriminaliteit is episodisch geframed. Dit blijkt uit een focus op de strafrechtelijke incidenten en een sterke afname van de aandacht voor beleid en cijfers. Hoewel we ontwikkelingen over jeugdcriminaliteit nog wel terugvinden in kwaliteitskranten en actualiteitenrubrieken, zien we tegelijkertijd dat deze media minder aandacht besteden aan jeugdcriminaliteit. Juist de media die zich richten op incidenten en weinig tot geen context bieden, berichten in gelijke mate of meer over jeugdcriminaliteit en kennen daarbij een sterkere focus op strafrechtelijke incidenten. Daarnaast zien we dat de websites van de kwaliteitskranten ook sterker focussen op incidenten dan de papieren versies van de krant.

Naast deze focus op episodische frames zien we ook meer repressieve frames in de berichtgeving. In 2007 was dit al het geval, maar deze tendens is in 2011 sterker geworden. Dit is vooral te zien in de berichtgeving van het *NOS-journaal* en, in mindere mate, in de andere mediagroepen. Het preventieve frame komen we in 2011 minder vaak tegen in de berichtgeving dan in 2007. Alleen bij de nieuwe media en in nog sterkere mate de actualiteitenprogramma's zien we in 2011 een sterkere focus op preventieve frames.

In de berichtgeving waarin bronnen aan het woord komen, zien we deze focus op repressie ook terug. Met uitzondering van de maatschappelijke actoren framen de bronnen in sterkere mate repressief in 2011 dan in 2007. Hierbij is de rolverdeling verschoven. Waar de politieke partijen in 2007, vooral bij monde van de PVV, nog de boventoon voerden in de berichtgeving, vervullen de overheidsinstanties, vooral bij monde van het ministerie van Veiligheid en Justitie, deze rol in 2011.

Journalisten werken vaak onder tijdsdruk en zijn zich dan niet altijd bewust van de frames die zij hanteren, laat staan het effect dat die kunnen hebben. Zo stelt een journalist dat “in de stress van de deadlines” journalisten vooral bezig zijn met welk verhaal zij willen vertellen dan dat zij kritisch kijken naar de manier waarop dat wordt verteld. De focus op incidenten wordt ook veroorzaakt doordat media erg naar elkaar kijken, zoals we ook eerder concludeerden. Journalisten erkennen dat zelf ook: “Alles wordt tegenwoordig meer mediahype, ook door opkomst sociale media. Niet alleen jeugdcriminaliteit, maar bijvoorbeeld ook die zangeres van Oostenrijk. Het zijn uitbarstingen, in plaats van nieuws (...). Er is gewoon meer aandacht voor incidenten. Die krijgen door internet meer

aandacht (...). Er wordt ook op gereageerd, de publieke belangstelling lijkt groot, iedereen zegt er iets over.” Journalisten geven aan dan niet achter te kunnen blijven. Zo stelt een journalist van de gratis kranten “Je beschrijft een hype, terwijl je er zelf ook aan meedoet als onderdeel van het proces. Dat is wel heel raar, maar dat gebeurt.”

De rol van de politiek is een belangrijke oorzaak van de verharding van het debat. Dit wordt ook erkend door de journalisten. Zo komt de PVV met een harde boodschap veelvuldig voor in de berichtgeving van 2007, een tactiek die is overgenomen door andere politici. Een journalist van een gratis krant erkent dit: “Dat is waar vriend Wilders zijn stemmen mee krijgt, dat hij heel hard de dingen wil benoemen en daarom wordt er ook wel op gehamerd (...). Die communicatie is daardoor hard gemaakt. Dat andere partijen ook duidelijk willen maken dat ze hard aanpakken.” Wanneer politici *en masse* een verhard debat voeren, zo stellen de journalisten, dan is het logisch dat dit ook terug te lezen is in de media. “Dat politici daarin [de aanpak van jeugdcriminaliteit] harder zijn, zul je ook automatisch zien in de berichtgeving. Want als zij dat vinden en willen, dan noteer je dat als journalist, dan registreren wij dat, en dan krijg je dat in de media en in de samenleving ook te zien.” Het is echter de vraag of het harder wordende politieke debat de enige oorzaak is van de verharding in de berichtgeving. De meningen zijn hierover verdeeld. Zo stelt de redactiechef van de gratis kranten: “Dat heeft ook te maken met wat de lezers willen. Als politicus scoor je niet meer als je hulpverlening wilt aandragen. Zwaarder straffen is wat men wil.”

Zowel de politici, de burgers als de journalisten lijken hier gevangen in het beeld dat de samenleving een gevoel van onveiligheid ervaart en dat hier juist repressieve maatregelen tegenover moeten worden gesteld. Dat dit gevoel van onveiligheid voor een groot deel te maken heeft met die berichtgeving wordt wel erkend, maar wordt niet weersproken, noch door de politiek noch door de journalistiek.

7 Stereotypering in het nieuws

Bij stereotypering in de berichtgeving over jeugdcriminaliteit onderzoeken we de associatie van jeugdcriminaliteit met de culturele achtergrond ofwel de ‘herkomst’ van de betrokkenen, en de mate waarin jeugdcriminaliteit wordt beschreven als straatterreur. We kijken hierbij ook expliciet naar de rol van de politiek. Hoewel het in de berichtgeving over jeugdcriminaliteit gaat om Nederlandse jongeren, worden zij in etnische termen gespecificeerd. Op deze manier wordt er een onderscheid gemaakt tussen ‘onze groep’ en ‘de ander’. Door jeugdcriminaliteit in termen van straatterrorisme te beschrijven, wordt de urgentie van het probleem sterker weergegeven en daarmee de roep om repressieve maatregelen versterkt (Iyengar 1991; Korthagen 2010).

We onderzoeken in dit resultatenhoofdstuk eerst de mate waarin herkomst wordt genoemd in de berichtgeving met specifieke aandacht voor de Marokkaanse. Vervolgens kijken we naar de mate waarin jeugdcriminaliteit wordt weergegeven in termen van straatterrorisme en in hoeverre dit ‘terreurframe’ wordt geassocieerd met de Marokkaanse herkomst en andere herkomsten. Hiermee geven we deels antwoord op de volgende onderzoeksvragen zoals ook geformuleerd in de inleiding:

- 1c. Komt de berichtgeving overeen met de feiten? Zo nee, in welke zin wijkt de berichtgeving af?*
- 1d. Worden in de berichtgeving positieve of negatieve kwalificaties toegekend of associaties gelegd? Zo ja, in welke zin? Is sprake van media-bias? In welke zin?*
- 1e. Hoe verhoudt de recente berichtgeving over jeugdcriminaliteit zich tot de berichtgeving over jeugdcriminaliteit van vóór 2008 (van 2000 tot 2008) (toen er meer jeugdcriminaliteit was)?*

Na de analyses van de berichtgeving bespreken we de journalistieke praktijk waarbij we de resultaten duiden aan de hand van de interviews met journalisten en betrokkenen bij de persvoorlichting van het ministerie van Veiligheid en Justitie. Met deze analyse geven we deels antwoord op vraagstelling 2 zoals geformuleerd in de inleiding:

- 2. Indien de berichtgeving feitelijk onjuist en/of biased is: Welke oorzaken liggen hieraan ten grondslag?*

7.1 Herkomst in de berichtgeving van 2007 en 2011

Uit eerder onderzoek blijkt dat in de berichtgeving de focus vooral ligt op de Marokkaanse herkomst van de betrokkenen (Korthagen 2010, Sibon 2004). Ook in ons onderzoek is dat het geval; de Turkse, Antilliaanse of Surinaamse herkomst wordt nauwelijks genoemd in de berichtgeving. In 4% van de artikelen komen een van deze herkomsten voor. Ditzelfde geldt voor de Nederlandse nationaliteit. Het expliciet noemen van een Nederlandse nationaliteit vinden we terug in 1% van de berichtgeving. In 10% van de totale berichtgeving uit 2007 en 2011 wordt melding gemaakt van een Marokkaanse herkomst.

In deze paragraaf kijken we specifieker naar vermeldingen over herkomst over tijd en vergelijken deze met de cijfers over uniek geregistreerde minderjarige verdachten met een niet-Nederlandse herkomst zoals vermeld in *Criminaliteit en rechtshandhaving 2012* (Kalidien & de Heer-de Lange 2013). Vervolgens kijken we hoe veel jongeren met Marokkaanse herkomst daarvan deel uitmaken. Deze uitkomst vergelijken we met het percentage van de berichtgeving waarin de Marokkaanse

herkomst wordt genoemd, uitgaande van alle berichtgeving waarin een herkomst wordt genoemd (zie tabel 23).

Jongeren met niet-Nederlandse achtergrond vertegenwoordigen 38% van de uniek geregistreerde minderjarige verdachten in 2007. In 2011 is dit percentage gestegen naar 44%. In de berichtgeving zien we dat het noemen van de herkomst van betrokkenen bij jeugdcriminaliteit is gedaald in deze periode. In 2007 wordt in 159 artikelen (20%) van de berichtgeving over jeugdcriminaliteit expliciet melding gemaakt van de herkomst, in 2011 is dit het geval in 65 artikelen (9%), een daling van 11%. Deze daling is het sterkst in de kwaliteitskranten en de actualiteitenprogramma's. Alleen het *NOS-journaal* maakt in 2011 iets vaker melding van de herkomst van de betrokkenen dan in 2007.

Tabel 23. Vermelding van herkomst in de verschillende mediagroepen in 2007 en 2011

	Vermelding van herkomst			Marokkaanse herkomst		
	2007	2011	Verschuiving	2007	2011	Verschuiving
Geregistreerde verdachten met niet-Nederlandse achtergrond	38%	44%	8%	23%	25%	2%
<i>Berichtgeving</i>						
Kwaliteitskrant	28%	10%	-18%	64%	80%	16%
Populaire krant	13%	6%	-7%	69%	83%	14%
Gratis krant	9%	7%	-2%	33%	100%	67%
Nieuwe media	20%	10%	-10%	60%	80%	20%
NOS-journaal	10%	11%	1%	50%	45%	-5%
Actualiteiten	39%	24%	-15%	82%	83%	1%
Totaal	20%	9%	-11%	65%	78%	13%

Leeswijzer: In 20% van de berichten in 2007 werd een herkomst genoemd. In 2011 is dit aantal 9%, een daling van 11%.

We zien in tabel 23 dat in 2007 van de uniek geregistreerde minderjarige verdachten van allochtone herkomst 23% van Marokkaanse herkomst was. In 2011 is dit percentage gestegen tot 25%. In de berichtgeving van 2011 zien we dat als een herkomst wordt genoemd, dit in 78% van de gevallen de Marokkaanse is. In 2007 was dit percentage 65%. Met andere woorden, er is een sterkere focus op de Marokkaanse herkomst van betrokkenen bij jeugdcriminaliteit komen te liggen in de berichtgeving. Dit geldt het sterkst voor de gratis kranten. Hierbij moet aangetekend worden dat het om kleine aantallen gaat. De gratis kranten maken in 2011 zeven maal melding van een Marokkaanse achtergrond van een betrokkene.

7.2 Herkomst in de berichtgeving van kranten en hun websites

Het noemen van herkomst komt in de berichtgeving van de websites van de dagbladen minder vaak voor dan in de papieren versies van de kranten, zoals te zien is in tabel 24. In de kwaliteitskranten vinden we relatief vaker een herkomst in de berichtgeving dan in de berichtgeving van de populaire kranten, zowel in de papieren versies als op de internetsites. Op de website van de populaire krant vinden we de minste verwijzingen naar de herkomst van betrokkenen (3%).

De Marokkaanse herkomst van de betrokkenen wordt in 27 van de 50 artikelen waarin een herkomst wordt genoemd vermeld, oftewel 54%. Op de website van de populaire krant, is de focus op een Marokkaanse herkomst het sterkst, 100%, zij het dat het hier om kleine aantallen gaat.

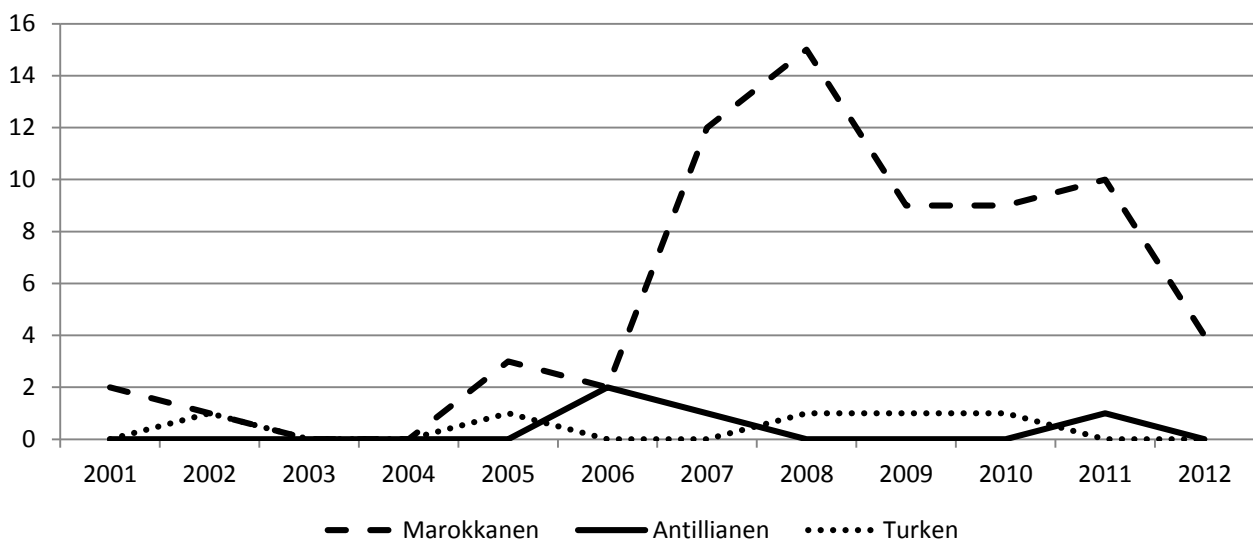
Tabel 24. Vermelding van herkomst in de kranten en hun internetsites

	Vermelden van herkomst		Marokkaanse herkomst		Totaal
	N	In %	N	In %	
Kwaliteitskranten	11	13%	8	73%	82
Kwaliteitskranten - website	26	10%	7	27%	258
Populaire krant	12	11%	5	42%	105
Populaire krant - website	7	3%	7	100%	210
Totaal	50	6%	27	54%	829

Leeswijzer: In 13% van de berichten in kwaliteitskranten werd een herkomst genoemd. Van deze vermeldingen gaat het 8 maal, oftewel in 73% van de vermeldingen om de Marokkaanse herkomst.

7.3 Specifieke herkomst in de Kamervragen

Eerder zagen we dat het aantal Kamervragen over jeugdcriminaliteit is toegenomen sinds de komst van de PVV in de Tweede Kamer. De politiek kan daarnaast ook invloed uitoefenen op de manier waarop de probleemgroep of probleemgroepen worden weergegeven in de berichtgeving. Zij kunnen dit doen als bron van het nieuws, zoals in het vorige hoofdstuk besproken, maar ook in de Kamervragen kunnen ze berichtgeving sturen door aspecten zoals herkomst te benadrukken in de Kamervragen. In figuur 3 geven we het aantal Kamervragen weer waarin de herkomst wordt genoemd, zoals *Criminaliteit en rechtshandhaving 2012* (Kalidien & de Heer-de Lange 2013) die ook noemt: Marokkanen, Turken en Antillianen (Surinamers komen niet voor).

Figuur 3. Vermeldingen van herkomst in de Kamervragen

De Marokkaanse herkomst wordt het vaakst gebruikt in Kamervragen. De toename van het aantal Kamervragen over jeugdcriminaliteit in 2007 gaat gepaard met een toename van het aantal keer dat de Marokkaanse achtergrond wordt benadrukt. Deze stijging komt vooral op het conto van de groep

Wilders en de PVV. In 2005 werd in drie Kamervragen een Marokkaanse herkomst genoemd door Wilders. In 2007 stelt de PVV negen van deze twaalf Kamervragen over jeugdcriminaliteit, waarin ook melding wordt gemaakt van een Marokkaanse herkomst (CDA, VVD en PvdA stelden elk één Kamervraag). Een andere herkomst wordt niet of nauwelijks aangetroffen in de Kamervragen.

7.4 Samenvatting herkomst in de berichtgeving

- In bijna alle mediagroepen daalt het aantal keer dat de herkomst wordt genoemd. Vooral in actualiteitsprogramma's en kwaliteitskranten is dit het geval, ook waar het expliciet om de Marokkaanse achtergrond gaat.
- De media wijken hierin af van de feitelijke ontwikkelingen die een stijging laten zien van het aantal uniek geregistreerde minderjarige verdachten met een niet-Nederlandse achtergrond, ook van verdachten van Marokkaanse herkomst.
- Als een herkomst wordt genoemd in de berichtgeving, ligt de focus sterker op de Marokkaanse herkomst in 2011 dan in 2007.
- Herkomst wordt relatief minder vaak vermeld op de websites dan in de papieren versies van de kranten.
- In de Kamervragen zien we dat de Marokkaanse herkomst veelvuldig wordt genoemd. Vooral na de komst van de PVV in de Tweede Kamer is dit het geval.

7.5 Stereotypering in de Kamervragen en de berichtgeving

Uit de voorgaande paragrafen komt het beeld naar voren dat als er een herkomst wordt genoemd, dit vooral de Marokkaanse is. Jeugdcriminaliteit gaat daarmee vaak over Marokkaanse jongeren. Daarnaast zagen we in de kwalitatieve analyse dat jeugdcriminaliteit vaak besproken wordt in termen van het zogenaamde terreurframe. In dit frame ligt de focus op (het gebrek aan) controle over criminele jongeren op straat. De veiligheid van de buurt wordt in gevaar gebracht door deze jongeren, maar de politie lijkt hier geen controle over te hebben. Over de jongeren wordt gesproken als homogene groep, vaak gevoed door het stereotype beeld 'straattuig'. Deze jongeren plegen geen jeugdcriminaliteit, maar 'terroriseren' de buurt, politie en jeugdwerkers.

In deze paragraaf bespreken we het gebruik van associatiepatronen: in hoeverre wordt een terreurframe geassocieerd met de Marokkaanse of andere achtergrond van betrokkenen. Om dit te achterhalen onderzoeken we hoe vaak het terreurframe voorkomt in de berichtgeving en kijken we hoe groot de kans is dat vervolgens een Marokkaanse, andere of geen herkomst wordt genoemd.

We kijken hierbij allereerst naar de Kamervragen van de PVV en de berichtgeving waarin deze partij wordt genoemd. De PVV, zo zagen we eerder, profileert zich sterk op het terrein van jeugdcriminaliteit en noemt in haar Kamervragen veelvuldig de Marokkaanse herkomst van de betrokkenen. Voordat we ingaan op de associatie laten we eerst zien in hoeverre deze termen worden gebruikt in de Kamervragen van de PVV en in de berichtgeving van 2007 en 2011 over jeugdcriminaliteit waarin Wilders of de PVV genoemd wordt (zie tabel 25).

We zien dat de term straatterreur in 46% van de Kamervragen van de PVV over jeugdcriminaliteit wordt genoemd. In bijna de helft van de Kamervragen wordt melding gemaakt van de Marokkaanse herkomst. Een andere herkomst komt nauwelijks voor in de Kamervragen van de PVV. In de berichtgeving waarin de PVV ook genoemd wordt, zien we dit beeld in minder sterke mate terug. Zo zien we het terreurframe terug in 27% van de berichten. In 30% van de artikelen wordt naast de PVV

ook melding gemaakt van de Marokkaanse achtergrond, terwijl in 16% van de artikelen een andere herkomst gemeld wordt. De genoemde percentages kunnen oplopen tot meer dan 100% omdat in een nieuwsbericht meerdere termen kunnen worden genoemd.

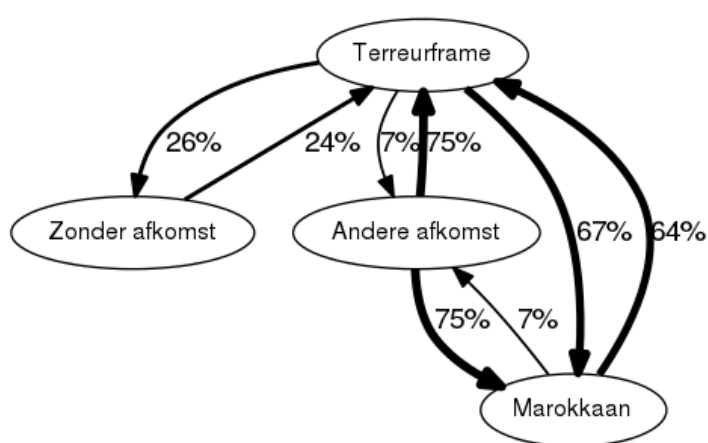
Tabel 25. Gebruik van de term straatterrorer en noemen van de herkomst in de Kamervragen en berichtgeving waarin ook de PVV wordt genoemd

Term	Aantal Kamervragen		Aantal berichten	
	Aantal	In %	Aantal	In %
Marokkanen	44	48%	83	30%
Overige herkomst	4	4%	26	16%
Zonder herkomst	45	49%	107	63%
Terreurframe	42	46%	77	27%
Totaal	92	100%	210	100%

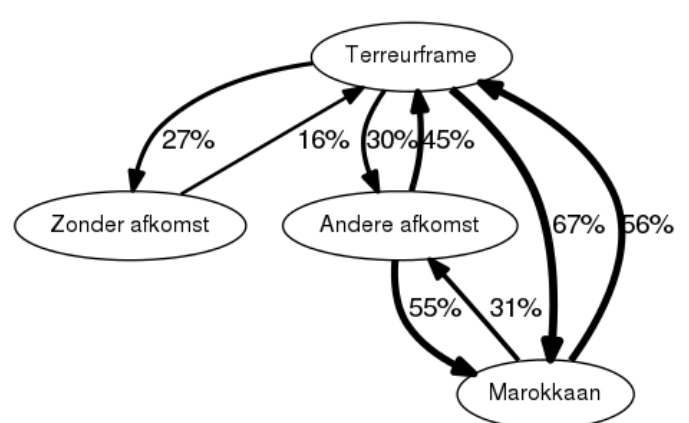
Leeswijzer: In 48% van de Kamervragen van de PVV wordt een Marokkaanse herkomst genoemd. In 46% van deze Kamervragen is ook een term uit het terreurframe terug te vinden.

Om te onderzoeken wat dit betekent in termen van associaties, maken we gebruik van de zogenaamde leeskans. We berekenen de *kans* dat een term X genoemd wordt, *gegeven* het gebruik van term Y in een artikel, bijvoorbeeld: wat is de kans dat een term die straatterrorisme beschrijft voorkomt in een artikel waarin ook een verwijzing voorkomt naar de Marokkaanse herkomst van een persoon?

In figuur 4a wordt het associatiepatroon weergegeven zoals terug te vinden in de Kamervragen van de PVV in de periode vanaf 1 januari 2007 tot en met 31 december 2012. In figuur 4b geven we hetzelfde associatiepatroon weer, zoals gevonden in de berichtgeving waarin Wilders of de PVV voorkomt in 2007 en 2011.

Figuur 4a
Kamervragen PVV 2007-2012

Figuur 4b
Berichtgeving met PVV genoemd 2007 & 2011

In de Kamervragen van de PVV over jeugdcriminaliteit wordt een sterke associatie gelegd tussen Marokkanen en het terreurframe. Wanneer er in een Kamervraag melding wordt gemaakt van een Marokkaan(se herkomst) dan is de kans 64% dat hierbij ook een term uit het terreurframe gebruikt wordt. Andersom geldt dat wanneer een term uit het terreurframe wordt gebruikt, de kans 67% is dat ook sprake is van een term over iemand met een Marokkaanse achtergrond. Deze laatste associatie is minder sterk wanneer het gaat om andere herkomst (7%). Wel is het zo dat wanneer de PVV in een

Kamervraag een andere dan de Marokkaanse herkomst noemt, zij ook in 75% van die Kamervragen spreekt over jeugdcriminaliteit in termen van terreur. Dit aantal Kamervragen is echter laag; slechts vier keer wordt een andere herkomst dan de Marokkaanse genoemd in de Kamervragen van de PVV. Wanneer in de Kamervragen alleen in algemene termen wordt gesproken over verdachte(n)/dader(s) van jeugdcriminaliteit, dan is de kans dat het terreurframe wordt genoemd lager (24%). De PVV ziet jeugdcriminaliteit veelal als straatterreur door jongeren met Marokkaanse herkomst.

We zien dit beeld in de berichtgeving ook terugkomen, zij het in minder sterke mate. In de berichtgeving waarin Wilders of de PVV genoemd wordt en waar sprake is van een Marokkaanse herkomst van een betrokkene, is de kans 56% dat er ook wordt gesproken in termen van het terreurframe. Als het terreurframe wordt gebruikt is de kans 67% dat er ook een Marokkaanse achtergrond wordt genoemd. Voor berichtgeving waarin een andere etnische minderheid wordt genoemd liggen deze percentages lager. Als sprake is van een andere herkomst in de berichtgeving, dan is de kans op een term over straatterreur 45%. Andersom is de kans 30% dat wanneer straatterreur wordt genoemd in de berichtgeving, er ook melding wordt gemaakt van een andere herkomst. Wel is er een sterke relatie tussen een etnische achtergrond en Marokkanen. Als het in de berichtgeving gaat om een andere herkomst dan de Marokkaanse, dan is de kans 55% dat ook de Marokkaanse wordt genoemd.

De vraag is of dit ook terug te zien is in de berichtgeving waarin de PVV niet voorkomt. Dit geven we weer in figuren 4c en 4d over de berichtgeving in 2007 en 2011. Eerst kijken we naar de mate waarin de verschillende termen terugkomen in de berichtgeving waarin de PVV niet wordt genoemd.

Tabel 26. Gebruik van terreurframe en herkomst in de berichtgeving waarin de PVV niet wordt genoemd

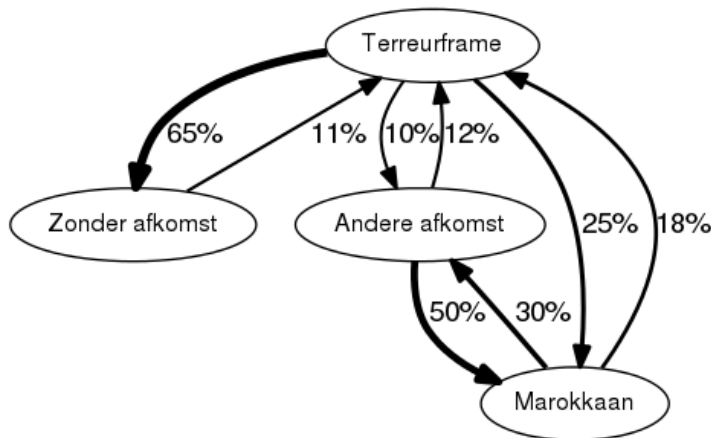
	2007		2011	
	Aantal berichten	In %	Aantal berichten	In %
Marokkanen	132	18%	65	10%
Overige herkomst	80	11%	34	5%
Zonder herkomst	552	74%	597	90%
Terreurframe	96	11%	71	11%
Totale berichtgeving	751	100%	664	100%

We zien dat in de berichtgeving de Marokkaanse achtergrond minder vaak wordt genoemd in 2011 dan in 2007, respectievelijk 10% en 18%. Ook de overige achtergronden worden minder genoemd in het nieuws; de berichtgeving waarin geen achtergrond wordt genoemd is dan ook gestegen: van 74% in 2007 naar 90% in 2011. Het terreurframe vinden we even vaak terug in de berichtgeving in 2011 als in 2007 (11%).

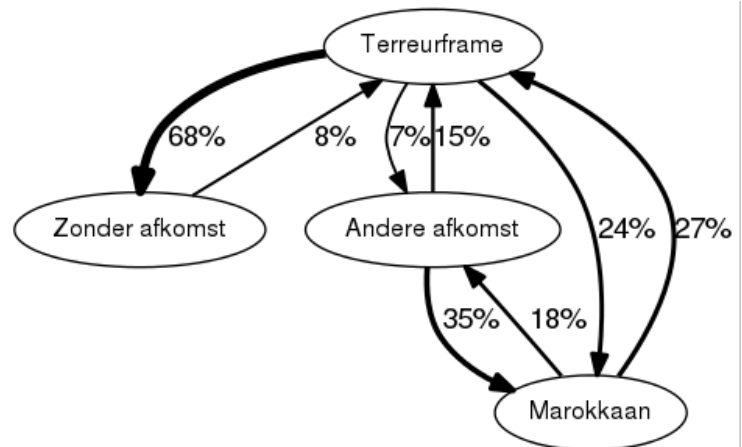
Wat deze verschuiving betekent voor de associaties tussen de verschillende termen zien we in figuur 4c en 4d.

In tabel 26 is te zien dat in de berichtgeving van 2011 waarin de PVV niet genoemd wordt, herkomst minder vaak genoemd wordt en ook het terreurframe wordt minder vaak gebruikt in de berichtgeving. Wel zien we een sterkere associatie van het terreurframe met een Marokkaanse achtergrond in deze

berichtgeving in 2011 dan in 2007. Wanneer een Marokkaanse herkomst genoemd wordt in 2007, is de kans 18% dat in de berichtgeving ook een term als straatterrorisme te vinden is. In 2011 is deze kans toegenomen tot 27%. Andersom zien we dat wanneer straatterrorisme genoemd wordt in 2007 de kans 25% is dat ook de Marokkaanse herkomst wordt genoemd. In 2011 is deze kans iets kleiner (24%).

Figuur 4c. Berichtgeving in 2007 zonder PVV

Figuur 4d. Berichtgeving in 2011 zonder PVV

Wat de overige landen van herkomst betreft, zien we dat in 2011 de associatie minder sterk is dan in 2007. Wel neemt de kans iets toe dat er geen herkomst wordt genoemd in de berichtgeving die jeugdcriminaliteit frameet als terreur. Deze kans was in 2007 nog 65%, in 2011 is deze kans 68%.

Al met al kunnen we concluderen dat de PVV jeugdcriminaliteit sterk frameet in termen van straatterreur gepleegd door Marokkanen. In de Kamervragen zien we deze framing het sterkst terug, maar ook in de berichtgeving waarin de PVV voorkomt is deze framing te zien. In de overige berichtgeving over jeugdcriminaliteit zien we dat de hoeveelheid artikelen waarin gesproken wordt over straatterreur en Marokkaanse herkomst wel afneemt, maar de associaties tussen deze termen wordt juist sterker.

7.6 Samenvatting stereotypering in de berichtgeving en Kamervragen

- In de Kamervragen schetsen Wilders en zijn partij een duidelijk beeld van jeugdcriminaliteit: het gebruik van het terreurframe is sterk geassocieerd met het noemen van een Marokkaanse achtergrond.
- Dit beeld komt ook sterk naar voren in de berichtgeving waarin Wilders of de PVV wordt genoemd, zij het dat dit minder sterk is dan in de communicatie vanuit de eigen partij middels Kamervragen.
- In de berichtgeving waarin de PVV en Wilders niet worden genoemd, komen deze termen in 2011 wel minder vaak voor dan in 2007, maar de associatie tussen straatterreur en een Marokkaanse herkomst is sterk.

7.7 De journalistieke praktijk: stereotypering

De herkomst van de betrokkenen in de berichtgeving blijft een heikel onderwerp, zo erkennen alle journalisten. De meeste journalisten denken dat de krant waarvoor zij werken daar regels over heeft, maar die zijn niet algemeen bekend en ze twijfelen er ook aan of iedereen zich houdt aan regels, zo

die er zijn. Zelf vinden de journalisten dat herkomst genoemd kan worden als het relevant is. Over wanneer er sprake is van relevantie, verschillen de meningen. Zo stelt een journalist van een kwaliteitskrant dat de achtergrond altijd relevant is en dat hij die daarom ook altijd opschrijft “met de aanvulling dat het om Nederlanders gaat, zoals Marokkaanse-Nederlanders, Turks-Nederlandse man etc. Uiteraard doen we dat niet als het om mensen met de Nederlandse nationaliteit gaat.” Andere journalisten denken daar anders over. Herkomst wordt voor hen pas relevant als het gaat om incidenten waarbij het noemen van de culturele achtergrond een toegevoegde waarde heeft, zoals bij eerwraak. Daar herkomst niet noemen zou een vorm van ‘zelfcensuur’ zijn die door journalisten als onjuist wordt ervaren. Zo zegt een journalist van een van de kwaliteitskranten dat zij in haar berichtgeving nu vaker schrijft over de herkomst, omdat het vaak relevant is. “Ik heb een verhaal geschreven over Marokkaanse meisjes die door hun broers worden geterroriseerd. Dat zijn specifieke dingen in hun wereld die anders zijn dan in een Nederlandse omgeving. Dat is gewoon zo.” Het vermelden van de achtergrond is heikel, omdat het bijna altijd om slecht nieuws zal gaan. “Als het goed gaat, schrijf je er niet over”, aldus een verslaggever van een populaire krant. “Soms wel, hoe goed Marokkaanse meiden het doen, dat ze hun studie afmaken en dat ze het goed doen, maar dat biedt geen tegenwicht aan al die rotberichten over Marokkaanse jongetjes.”

Met woorden als ‘tuig’ of ‘straatterror’ zijn de journalisten zelf voorzichtig, al komen die wel terug in sommige stukken. Zo stond in de kop van een artikel van een journalist het woord “tuig”. De journalist zelf zegt hierover: “Die kop ‘tuig’ vond ik naar; daar houd ik niet van, omdat het direct een kwalificatie is.” De redactiechef van gratis kranten ziet het gebruik van het woord tuig in een kop niet zozeer als probleem: “In koppen moet je natuurlijk in kleine ruimte je lezer pakken en het verhaal vertellen, dus dan kom je tot bepaalde woorden die je anders niet gebruikt zou hebben.” Hij erkent het eerder gesignaleerde fenomeen dat als politici bepaalde woorden gebruiken, journalisten dit dan ook gaan doen. “Als zij het doen, wie zijn wij dan om het niet te gebruiken. Dan denk ik dat Marcouch zelf Marokkaan is, politiemans is geweest, en als hij het in zijn buurt als beschrijft als tuig van de rijk, dan mogen wij het ook wel. Ik heb er ook zelf rondgelopen, en tja, het is ook gewoon tuig. Als ze op auto’s springen, ruiten ingooien en het maakt ze niets uit, tja dan is het tuig.”

Het politieke debat, zeggen de journalisten, is verschoven in de laatste decennia, zeker waar het de multiculturele samenleving betreft. “Van het doodzwijgen naar nu een politieke partij die alles op het conto van de Marokkanen wil schuiven. Dat zijn natuurlijk ook de uitersten, en ergens in het midden ligt de redelijkheid”, aldus een journalist van een populaire krant. De partij is de PVV, en Wilders weet als geen ander de media te bespelen. “Wilders is een en al framing”, zoals een free-lance journalist zelf zegt. “Hij is heel bedreven in het noemen van de juiste woorden die het lekker doen voor een verhaal, en journalisten nemen dat dus graag over. Beter dan een wollig verhaal met allemaal nuances.”

7.8 Conclusie Stereotypering

De actualiteitenprogramma’s en kwaliteitskranten noemen het vaakst een herkomst in hun berichtgeving. In de gratis kranten gebeurt dit het minst. Er is in 2011 een sterke afname te zien ten opzichte van 2007 waar het gaat om het noemen van een achtergrond. Dit geldt voor bijna alle media, alleen in de gratis kranten zien we hier een toename. In de berichtgeving komt wel een sterkere focus op de Marokkaanse herkomst naar voren. Hierdoor wordt de associatie van jeugdcriminaliteit met

Marokkaanse herkomst versterkt. De associatiepatronen tussen herkomst en het terreurframe laten eenzelfde beeld zien. Een Marokkaanse herkomst wordt in sterkere mate geassocieerd met het terreurframe dan een andere achtergrond. Deze associaties zijn het sterkst in de Kamervragen van de PVV en in de berichtgeving waarin de PVV wordt genoemd, maar zien we ook terug in de berichtgeving waarin de PVV niet wordt genoemd. Bovendien is de associatie ook sterker terug te zien in de berichtgeving van 2011 dan in die van 2007.

Het is dan ook niet alleen Wilders die deze associatie legt, ook andere bronnen leggen de relatie tussen jeugdcriminaliteit en Marokkanen. Dit wordt ook onderkend door de journalisten. Zo zegt een journalist van een van de kwaliteitskranten: “De grenzen worden verlegd. (..) Samsom bijvoorbeeld heeft een paar jaar geleden ook geroepen dat Marokkanen een etnisch monopolie hebben op overlast. (...) Dat Spekman zegt: ‘Je moet ze vernederen’. Voor een PvdA’er kunnen dergelijke uitlatingen eigenlijk niet, maar we accepteren het steeds meer, want Wilders doet het ook. Hij heeft de weg gebaad voor dergelijke kwalificaties. Het begon al een beetje bij Pim Fortuyn, maar Wilders is diegene die echt invloed op de taalverruwing in de politiek heeft gehad.”

En zo komt de verharding van het debat met associaties van jeugdcriminaliteit met een Marokkaanse herkomst voor een belangrijk deel ook op het conto van de politici. Hun woordkeuze wordt gretig overgenomen door journalisten. Zo zegt een journalist van een van de kwaliteitskranten: “Wat betreft straatterreur en Marokkanen; terreur gebruiken we niet in onze krant. Als een quote het zo zou zeggen, dan wel, maar ik zou het zelf niet zo opschrijven.” Met politici die in de rij staan om te pleiten voor een harde aanpak en bovendien een stereotype beeld geven van de jeugdcriminaliteit, blijft dit beeld ook de media beheersen. Immers, zo zagen we eerder, journalisten staan onder druk om op snelle en eenvoudige wijze verslag te doen van het publieke debat. Politici die in dergelijke termen spreken, voldoen aan de criteria ‘snel’ en ‘simpel’. Een quote is zo geregeld en het verhaal in stereotypen weergegeven is eenvoudig te begrijpen voor de lezers. Zo zegt een freelance journalist hierover: “Ik denk dat een lezer ook wel wil dat de jongeren hard worden aangepakt. Ik denk niet dat ze zich daaraan storen. Die vindt zo’n frame ook gewoon prettig.”

Op deze manier is er inmiddels een stereotype beeld ontstaan van de jonge crimineel, namelijk een Marokkaanse Nederlander. Ook al wordt er in de berichtgeving minder gesproken over herkomst, in de berichtgeving waarin er wel gesproken wordt over herkomst is de associatie sterk tussen een Marokkaanse herkomst en jeugdcriminaliteit in termen van straatterreur; inmiddels ook in de hoofden van de burgers. Zoals een journalist van een populaire krant opmerkt: “Het moeilijke is dat als het een mishandeling is op straat, en er staat geen herkomst bij dan is het in de perceptie van de lezer vaak wel een Marokkaan. Men is dan verrast als dat niet zo is.”

8. Conclusie

In dit concluderende hoofdstuk gaan we terug naar de vraagstellingen zoals geformuleerd in de inleiding van dit onderzoek en formuleren op basis van het uitgevoerde onderzoek antwoorden. De vraagstellingen luiden:

1.Hoe berichten de media over (de ontwikkeling in) jeugdcriminaliteit en is hier sprake van bias?

2.Indien de berichtgeving feitelijk onjuist/biased is, welke oorzaken liggen hieraan ten grondslag?

3.Indien de berichtgeving feitelijk onjuist/biased is, met welke aanpak kan de berichtgeving het beste in lijn met de feitelijke situatie worden gebracht?

1. Hoe berichten de media over (de ontwikkeling in) jeugdcriminaliteit en is hier sprake van bias?

Nieuwsselectie en bias: Media laten in de hoeveelheid berichtgeving over jeugdcriminaliteit een bias zien ten aanzien van de cijfers. Er is, in tegenstelling tot de geregistreerde ontwikkelingen in jeugdcriminaliteit, een stijgende lijn te ontdekken in de omvang van de berichtgeving over jeugdcriminaliteit in populaire kranten en de nieuwe media. De televisieberichtgeving, de kwaliteitskranten en gratis kranten besteden wel minder aandacht aan jeugdcriminaliteit in 2011 dan in 2007. De websites van de kwaliteitskranten publiceren echter relatief meer nieuws over jeugdcriminaliteit dan de papieren versies van de kranten. Deze ontwikkelingen leiden tot de conclusie dat de berichtgeving over jeugdcriminaliteit niet de feitelijke ontwikkelingen volgt, maar onderhevig is aan andere journalistieke logica.

Bronvermelding: De berichtgeving in alle mediagroepen vermeldt in 2011 vaker geen of slechts één bron dan in 2007. Hoewel de kwaliteitskranten meer bronnen melden dan de andere mediagroepen, zien we ook op hun websites, waar relatief meer aandacht is voor jeugdcriminaliteit, minder artikelen die melding maken van één bron of meerdere bronnen.

De bronnen die wel worden gemeld zijn afhankelijk van de signatuur van de krant. Zo vinden we in gratis kranten en populaire kranten veelvuldiger maatschappelijke bronnen in de berichtgeving, zoals burgers en maatschappelijke organisaties. Zoals de journalisten ook aangeven, zijn dat vooral bronnen ‘van de straat’. De kwaliteitskranten aan de andere kant maken veelvuldig gebruik van experts in hun berichtgeving over jeugdcriminaliteit.

Met de afname van het aantal bronnen in het nieuws, zien we een andere focus wat de politieke bronnen betreft. Waar het in 2007 vooral de oppositiepartijen waren die bron van de berichtgeving waren, vormt het ministerie van Veiligheid en Justitie in 2011 de belangrijkste politieke bron in alle mediagroepen.

Framing van de berichtgeving: De framing van de berichtgeving is sterk episodisch. Er is een sterke bias door de nadruk op strafrechtelijke incidenten in de berichtgeving van alle mediagroepen. Context in de vorm van berichtgeving over ontwikkelingen en/of beleid krijgt minder aandacht. Juist die media die wel context bieden (kwaliteitskranten, het *NOS-journaal* en actualiteitenprogramma's), besteden minder aandacht aan jeugdcriminaliteit, waardoor het heersende beeld alleen maar sterker

wordt. Ook hier zien we dat de internetsites van de kwaliteitskranten sterker incident-gedreven zijn dan de papieren versies van de krant.

De incident-gedreven berichtgeving gaat gepaard met een sterkere focus op repressie dan preventie. Deze framing wordt ook sterker over tijd. De berichtgeving is daarmee verhard ten opzichte van 2007. Deze verharding van het nieuws zien we vooral terug in het *NOS-journaal*, de populaire kranten, gratis kranten en de nieuwe media, terwijl de kwaliteitskranten en de actualiteitenprogramma's ook het preventieve frame hanteren in hun berichtgeving, zowel op de websites van de kranten als in hun papieren versies van de krant.

Ook in de berichtgeving waarin de politici worden opgevoerd als bron van het nieuws is de toon harder geworden. Het repressieframe wordt door de overheidsinstanties in de berichtgeving vaker genoemd in 2011 dan in 2007, terwijl de aandacht voor preventie gelijk is gebleven. Met een toenemende aandacht voor de overheidsinstanties als bron van informatie voor de berichtgeving over jeugdcriminaliteit betekent dit dat ook nieuws vaker repressief geframed wordt.

Stereotypering in het nieuws. Hoewel er minder vaak een herkomst wordt genoemd in 2011 dan in 2007 is er wel meer aandacht voor een Marokkaanse achtergrond dan een Turkse, Surinaamse of Antilliaanse. Dit is vooral terug te zien in de kwaliteitskranten en de actualiteitenprogramma's, omdat in deze berichtgeving meer context wordt geboden dan in de andere media. Het vermelden van herkomst is in deze berichtgeving vaker relevant, in de zin dat het meer context biedt.

De focus op Marokkaanse herkomst krijgt op een ander vlak een duidelijke vorm van bias. Jeugdcriminaliteit is in de mediaberichtgeving deels geherdefinieerd als 'straatterrorisme' door 'Marokkaans tuig'. We zien dit associatiepatroon het sterkst terug in de Kamervragen van de PVV die vanaf 2007 veelvuldig zijn gesteld, maar ook in de berichtgeving komt dit patroon naar voren. Hoewel de termen zelf minder frequent worden gebruikt in de berichtgeving, wordt de associatie tussen deze termen in de berichtgeving wel sterker.

2. Indien de berichtgeving feitelijk onjuist/biased is, welke oorzaken liggen hieraan ten grondslag?

Jeugdcriminaliteit als nieuwswaardig fenomeen

Nieuws over jeugdcriminaliteit houdt mensen op de hoogte van de gebeurtenissen in de samenleving op het gebied van criminaliteit en criminaliteitsbestrijding. Dat vinden journalisten ook belangrijk om te doen. Het onderwerp voldoet aan nieuwswaardigheid, omdat het gaat om gebeurtenissen tussen mensen, het komt dichtbij en kan ons allemaal overkomen. Vooral wanneer er sprake is van een conflict, drama of een gevaar voor de samenleving. Deze verhalen zijn interessant, zo blijkt uit eerder onderzoek en ook uit de interviews. Om een nieuwsverhaal interessant te maken is het nodig dat een helder verhaal verteld wordt, waarin liefst een of meer nieuwsfactoren aanwezig zijn. In berichtgeving over jeugdcriminaliteit zijn daardoor geweldsmisdrijven oververtegenwoordigd; deze zijn vaak dramatisch, komen dichtbij en tonen gevaar voor de samenleving.

Een verhaal dat overeenkomt met de bestaande beleving van de lezers en de journalistiek is gemakkelijker dan een verhaal dat hier tegenin gaat. Als er een gevoel van onveiligheid heerst in de samenleving, dan is een onderzoek van het WODC waaruit blijkt dat jeugdcriminaliteit daalt minder

snel nieuwswaardig omdat het lastig rijmt met de overheersende opinie. Daar komt bij dat de werkelijkheid vaak genuanceerd is en niet past in een gesimplificeerde verhaalstructuur. Een politiebericht over een incident past sneller in dat format en wordt daardoor sneller opgepikt. Nu wordt er wel bericht over ontwikkelingen en cijfers, en ook is er wel aandacht voor rapporten die aantonen dat jeugdcriminaliteit daalt, maar daar staan veel meer artikelen tegenover met verhalen over (gewelddadige) incidenten. Hierdoor zal het gevoel van onveiligheid in de samenleving niet worden weggenomen en blijft het bestaande beeld in stand, ook al komt dat niet overeen met de realiteit.

De marktlogica van het nieuws

De mediamarkt is de afgelopen jaren sterk vercommercialiseerd. Door de komst van een groot aantal (digitale) media is de concurrentie toegenomen en het aanbod voor de nieuwsconsument groter. Tegelijkertijd zijn er minder financiële middelen beschikbaar om kwalitatief hoogstaande berichtgeving te verzorgen. Berichtgeving over jeugdcriminaliteit is eenvoudig te vertellen als het goede visuals oplevert. Anders gezegd: tegen weinig kosten draagt dergelijk nieuws bij aan de verkoop van het medium (Chermak, 1995; Grabosky & Wilson, 1989, Lotz 1991). Meerdere onderzoeken laat zien dat nieuws over (jeugd)criminaliteit toegankelijk en tegen weinig kosten te publiceren is, waardoor het bijdraagt aan de verkoop van het medium. Vooral voor nieuwe media is dit een belangrijke overweging (Cameron, 2009).

De commerciële druk op journalisten zorgt er ook voor dat zij hun berichtgeving vaak baseren op persberichten en persconferenties. Doordat journalisten met een beperkt budget een regelmatige stroom berichten moeten leveren, is er vaak geen tijd voor diepgravend eigen onderzoek en wordt gebruikgemaakt van informatie uit persberichten, zeker wanneer deze van justitiële bronnen of onderzoeksinstanties afkomstig zijn. Deze organisaties gelden als betrouwbaar onder journalisten.

Nieuws over (jeugd)criminaliteit is erg in trek bij het publiek (Ruigrok 2013a). Dankzij de technische mogelijkheden om bij te houden waar de voorkeuren van de nieuwsconsument die websites bezoeken naar uitgaan, weten we dat er veel belangstelling is voor jeugdcriminaliteit. Daarom besteden kranten niet alleen op hun website, maar ook in de papieren versie blijvend aandacht aan jeugdcriminaliteit (Welbers et al. in review). Deze aandacht strookt niet per se met de feitelijke ontwikkelingen. Met bovendien een sterkere focus op incidenten en weinig context zal dergelijke berichtgeving eerder leiden tot een bestending van het onveiligheidsgevoel in de samenleving dan dat deze meer inzicht verschaft in de oorzaken van de jeugdcriminaliteit en daarmee inzicht in mogelijke oplossingen. Deze tendens wordt versterkt door de invloed van media op elkaar. Andere media vormen een belangrijke bron van informatie voor journalisten.

Focus op politieke bronnen

Journalisten gebruiken graag politici als bron, omdat dit het bericht meer ‘body’ geeft. Hoe machtiger de politicus in kwestie, hoe groter de kans dat het contact een citaat oplevert. Ook politici die uitspraken doen die veel stof doen opwaaien en daarmee zorgen voor reacties in de media, zullen eerder worden geciteerd. De huidige bewindslieden op het ministerie van Veiligheid en Justitie maken daar gebruik van. In de jaren van het Kabinet Balkenende IV zien we dat oppositiepartijen, vooral de VVD en de PVV, veelvuldig worden geciteerd door de media, terwijl tijdens Rutte I het ministerie van Veiligheid en Justitie vaak als bron wordt gebruikt. De oppositiepartijen en ook de PVV zien we in deze periode veel minder vaak als bron van het nieuws. De minister en staatsecretaris, beiden van

VVD huize, zijn verantwoordelijk voor een harde lijn die ook in de berichtgeving naar voren komt. Over deze harde opstelling van zowel Teeven als Opstelten zegt een journalist van een van de kwaliteitskranten: “Er wordt gevochten met de PVV vanwege die harde aanpak. Die willen het nog harder. Er spelen allerlei belangen.” Deze politieke belangen komen in het geval van de jeugdcriminaliteit tot uitdrukking in een focus op repressie. Er is daarnaast sprake van wat in de literatuur ambitiecommunicatie wordt genoemd (Kleinnijenhuis & Van Hoof, 2009).

Hier kan spanning optreden tussen de journalistieke logica van nieuws waarde en bronselectie en de politieke logica van electorale en beleidsoverwegingen; en geen van beide logica's stemt noodzakelijk overeen met het publieke belang van goede informatie en wellicht van maatschappelijke rust. In theorie zouden journalisten hier kritischer kunnen zijn en niet slechts als doorgeefluik moeten fungeren, maar door hun afhankelijkheid van bronnen en vaak precare professionele situatie is dit in de praktijk niet eenvoudig. Zoals de redactiechef van de gratis dagbladen stelt: “Als jouw baas vraagt om nieuws, dan wil je Teeven te vriend houden want dan krijg je primeurs. Als je kritisch bent, dan krijg je geen primeur meer. Zo werkt het: alles gaat om primeurs.”

Speciale aandacht verdient de rol van de PVV. In de Kamervragen die de partij vanaf haar komst in de Tweede Kamer in 2007 heeft gesteld over jeugdcriminaliteit wordt de problematiek van jeugdcriminaliteit *geframed* in termen van straatterrorisme door Marokkanen. Deze associatie vinden we ook in de berichtgeving terug. Journalisten geven zelf aan dergelijke woorden niet te kiezen, maar zijn wel bereid om quotes te gebruiken, zo stelt een free-lance journalist zelf: “Quote van Wilders betekent: Marokkanen en straattuig, dan heb je toch al de lekkere woorden erin staan, waardoor mensen gaan lezen, en het verhaal in een heldere context komt te staan maar zonder dat de journalist daar zelf de verantwoordelijkheid hoeft te nemen, omdat ie alleen quote.” Deze tactiek wordt overigens niet alleen door Wilders toegepast, ook andere politici spreken zich in harde termen uit over jeugdcriminaliteit, en worden ook geciteerd, zoals tijdens de incidenten in Gouda in het najaar van 2008. Het beeld bestond uit Marokkaans straattuig dat de Goudse buurt terroriseert (Kortenhagen et al 2011). Dit beeld komt ook terug waar het de overige jeugdcriminaliteit betreft. Hoewel de hoeveelheid berichtgeving over Marokkanen en jeugdcriminaliteit afneemt in 2011 ten opzichte van 2007, wordt de associatie tussen Marokkaanse herkomst en termen als straatterreur en straattuig wel sterker. Dit heeft gevolgen voor de beleving van het publiek. Als een bepaald frame dominant wordt in de perceptie van de lezer, dan worden onbesproken details (zoals herkomst) automatisch ingevuld met informatie die in het frame past.

3. Indien de berichtgeving feitelijk onjuist/biased is, met welke aanpak kan de berichtgeving het beste in lijn met de feitelijke situatie worden gebracht?

Veel van de oorzaken zoals hier zijn beschreven, liggen buiten de invloedssfeer van het ministerie van Veiligheid en Justitie en het WODC. De mediatisering van de samenleving en de bijbehorende dominantie van de medialogica is een gegeven. Zo handelen ook politici naar de wensen van de media en doen zij er veel aan om aandacht te krijgen van media. Alle betrokkenen dienen in deze gemediatiseerde samenleving een eigen afweging te maken.

Het is echter niet onmogelijk voor het ministerie van Veiligheid en Justitie en het WODC om invloed uit te oefenen op het journalistieke proces en de berichtgeving (beter) in lijn te brengen met de feitelijke ontwikkelingen. Dit kan door aan de ene kant rekening te houden met het journalistieke

proces waarin de markt domineert en invloed heeft op de nieuwsselectie en aan de andere kant weerstand te bieden aan die medialogica en de politieke logica te laten prevaleren.

Inspelen op marktlogica en nieuwsselectie

Zoals in het onderzoek duidelijk wordt, beschikt het ministerie over mogelijkheden om met persberichten invloed uit te oefenen op de nieuwsselectie van journalisten. Hoewel journalisten graag gebruik maken van experts en officiële cijfers, ontbreekt de tijd (en soms ook de expertise) bij media om uit de onderzoeksrapporten van het WODC de interessante nieuwsverhalen te halen. Wanneer een persbericht kort en krachtig de belangrijkste resultaten van onderzoek laat zien, zullen journalisten sneller geneigd zijn dit over te nemen, zeker als het gaat om een instituut als het WODC. Journalisten geven aan dergelijke instituten te vertrouwen.

De framing van een dergelijk persbericht is hierbij ook van belang. Wanneer een persbericht gericht is op een saillant aspect uit het onderzoek en de belangrijkste conclusies in heldere taal worden weergegeven zal dit de kans vergroten op publicatie. Dit geldt ook voor een quote van een bij voorkeur veel geciteerde expert. Door zelf actief in te zetten op framing in het persbericht, kan de kans op media-aandacht worden vergroot. Zo stelt een journalist van een kwaliteitskrant over het rapport *Criminaliteit en rechtshandhaving*: “Dat is een enorm boekwerk en dat kunnen we vaak niet volledig en grondig lezen, want daar hebben we geen tijd voor. Wat je wilt, is even een kort stukje erover. Eigenlijk willen we dat het WODC alvast even zegt: ‘Dit is nieuws. We hebben weer honderden pagina’s aan onderzoek, maar wat je niet wilt missen ...’ Het is dan aan mij om te beoordelen of het bruikbaar is of niet.”

Veel nieuws is gericht op incidenten waarbij het ministerie veelal niet in staat is om een reactie te geven uit privacy-overwegingen of omdat een onderzoek nog gaande is. Wel vraagt de journalistiek bij een dergelijk incident om een reactie vanuit het ministerie. Dit geeft het ministerie de mogelijkheid om het incident in een breder kader te plaatsen, de context te bieden waarin het heeft plaatsgevonden. De televisie heeft ‘talking heads’ nodig en bovendien zal een minister of staatssecretaris sneller de gelegenheid krijgen om geïnterviewd te worden dan andere betrokkenen. In deze positie kan door het geven van cijfers over dergelijke incidenten het gevoel van onveiligheid of urgentie worden getemperd. Het is dan aan de journalisten om de afweging te maken dit nieuws wel of niet te publiceren, maar als het ministerie het bij voorbaat af laat weten zorgt dat in ieder geval voor het versterken van een episodisch frame zonder context. Zoals de RMO (2003: 33-36) laat zien is herhaling een van de kenmerken van medialogica. Het steeds herhalen van de context kan ervoor zorgen dat de nieuws waarde van een dergelijke inhoudelijke boodschap ook toeneemt.

Hierbij is het ook belangrijk in te spelen op de verschillen tussen de media. De kwaliteitskranten en in mindere mate het *NOS-journaal* en de actualiteitenprogramma’s, zijn wel degelijk geïnteresseerd in de context bij jeugdcriminaliteit. Door een proactief persbeleid is het dan ook zeker mogelijk om de publicaties van het WODC onder de aandacht te brengen van deze media, zeker wanneer journalisten vooraf inzage krijgen in de onderzoeksresultaten is er ruimte voor een genuanceerd verhaal.

Om dit te bewerkstelligen zal een actieve samenwerking tussen het WODC en de persvoorlichting van het ministerie van Veiligheid en Justitie noodzakelijk zijn, zodat de persvoorlichting de contacten kan gebruiken om de gegevens bij de juiste media te krijgen en de persberichten op een juiste wijze

te *framen*. Ook bij de persvoorlichting is het van belang dat zij zich breder concentreert dan alleen het tevreden stellen van *De Telegraaf* of de voorpagina's van de kranten, zoals een betrokkene van de persvoorlichting stelde. Een dergelijke houding versterkt de mechanismen van medialogica.

Afweging algemene en politieke belang

Een ander belangrijk punt is het onderkennen van de politieke logica binnen het ministerie. Het is van algemeen belang een waarheidsgetrouw beeld over jeugdcriminaliteit te scheppen, maar dit kan op gespannen voet staan met de politieke belangen van de bewindslieden. Als het persbeleid bepaald wordt door de persvoorlichters van bewindslieden die zelf politiek baat hebben bij een harde opstelling ten aanzien van jeugdcriminaliteit, is het te verwachten dat positief nieuws over jeugdcriminaliteit alleen wordt benadrukt op die momenten dat het politiek opportuun is.

Het onderzoek laat zien dat de overheidsinstanties in 2011 vooral met een harde, op repressie gerichte boodschap naar buiten komen. In combinatie met de journalistieke logica die gericht is op incidenten, schept dit een klimaat waarin een positief bericht rondom jeugdcriminaliteit weinig weerslag zal hebben in de media. Dit veranderen vraagt van het ministerie een verandering van focus en het uitdragen van positieve berichten. Zoals betrokkenen bij de persvoorlichting ook zelf stellen, zijn zij vooral met de waan van de dag bezig, een situatie waarin 'politici rechtstreeks reageren op burgers en simultaan met hen reageren op schokkende incidenten' (Kleinnijenhuis 2003: 203). Het is dan ook aan hen om hier afstand van te nemen en te komen tot het 'produceren van meer objectiviteit' (RMO 2006: 40) door middel algemene informatie en cijfers te verstrekken.

Al met al zijn er dus wel degelijk mogelijkheden voor de overheidsinstanties om invloed uit te oefenen op de nieuwsberichtgeving over jeugdcriminaliteit. Hiervoor is het nodig dat een persbeleid vanuit het ministerie/WODC begrip heeft van en actief inspeelt op het journalistieke proces. Door de relevante feiten tijdig en voorzien van een relevante en interessante interpretatie aan te bieden aan de juiste contacten, wordt de kans groter dat aandacht gegeven wordt aan de achtergronden en cijfers die zoals blijkt uit dit onderzoek steeds vaker ontbreken in berichtgeving over jeugdcriminaliteit. Het politieke discours kan hieraan ook debet zijn. De bewindslieden en de ambtelijke top hebben een grote nieuwswaarde als journalistieke bron, en daarmee de mogelijkheid om hun interpretatie en relevante cijfers aan de journalisten te verstrekken. Hier kan echter spanning bestaan tussen het politiek belang van de bewindslieden en het streven naar meer genuanceerde berichtgeving. Als de bewindslieden hun media-aandacht gebruiken om een negatief beeld te schetsen, om zo hun beleid aantrekkelijker te maken, dan zullen journalisten dit frame veelal volgen.

Het is dus van belang dat de bewindslieden en hun persvoorlichting zich bewust zijn van de langeretermijneffecten van de boodschappen die zij uitzenden. Oppositiepolitici, met name de PVV, dragen ook sterk bij aan de repressieve framing van jeugdcriminaliteit, en zij staan uiteraard niet onder controle van de overheidsinstanties. Als andere politici en vooral de bewindslieden echter meegaan in deze harde framing, dan wordt het moeilijker voor journalisten om een goed tegengeluid te laten horen. Om de berichtgeving beter in lijn met de werkelijkheid te brengen is het dus van groot belang dat er overeenstemming bestaat met de persvoorlichting van het ministerie over de doelen en strategie van een actief persbeleid.

Literatuur

- Adriaenssen, A, Cock, R. de (2011). Persberichtgeving over jongerengeweld : schaven aan een vertekend beeld over vertekening. *Panopticon: Tijdschrift voor Strafrecht, Criminologie en Forensisch Welzijnswerk*, 32(5):10-32.
- Bakker, P. & Scholten, O (2013). Communicatiekaart van Nederland: overzicht van media en communicatie. - 9e dr. Amsterdam: Kluwer.
- Beckett, K. (1997). *Making Crime Pay*. New York: Oxford University Press.
- Bennett, L.W., Lawrence, R.G. & Livingston, S. (2006). None Dare Call It Torture: Indexing and the Limits of Press Independence in the Abu Ghraib Scandal. *Journal of Communication*, 56(3): 467–485.
- Beunders, H. & Muller, E. (2005). *Politie en media. Feiten, fictie en imagopolitiek*. Apeldoorn: Politie en Wetenschap.
- Budzilowicz, L. (2002). *Framing responsibility on local television news*. Newark: University of Delaware.
- Cameron, J. (2009). *Spinning the Web: The influence of the Internet on the reporting of crime and criminal justice in traditional media*. LAP LAMBERT Academic Publishing
- Chermak, S. M. (1995). *Victims in the News: Crime and the American news media*. Boulder: Westview Press.
- Clark, C., Ghosh, A., Green, E. & Shariff, N. (2008). *Media Portrayal of Young People. Impact and Influences*. London: Young Researchers Network. Opgehaald op 11 juni 2013 van <http://www.open.ac.uk/researchprojects/childrens-research-centre/files/crc-pr/file/ecms/web-content/clarke.pdf>
- Cook T.E. (2005). *Governing with the News: The News Media as a Political Institution*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Davies, N. (2008). *Flat earth news*. London: Chatto & Windus.
- Detry, I. & Goedseels, E. (2008), De “nieuwe” statistiek van de jeugdparketten. Analyse van de gegevens met betrekking tot de instroom voor het jaar 2005, in: Vanneste, C., Goedseels, E. & Detry, I. (Red.), *De "nieuwe" statistiek van de jeugdparketten: een belichting van de eerste analyseresultaten vanuit verschillende invalshoeken*, Gent: Academia Press, pp. 21-62.
- Dorfman, L. & Schiraldi, V. (2001). *Off Balance: youth, race and crime in the news. Building Blocks for Youth*. Washington D.C.: Berkeley Media Studies Group for Building Blocks for Youth. Opgehaald van <http://www.buildingblocksforyouth.org>.
- Entman, R. M. (2004). *Projections of power: Framing news, public opinion, and U.S. foreign policy*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Entman, R.M. (1993). Framing: Towards Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication* 43(3), 51-58.
- Eriksen, T. H. (2002). *Ethnicity and nationalism (2nd ed.)*. London, UK: Pluto Press.
- Galtung, J. & Ruge, M. (1965). The structure of foreign news: The presentation of the Congo, Cuba and Cyprus crises in four foreign newspapers. *Journal of International Peace Research*, 1, 64-90.
- Gans, H. (1979) *Deciding What's News*. Evanston, IL: Northwestern University Press.
- Gestel, B. van (2006). *Nieuws, beleid en criminaliteit. Over de wisselwerking tussen lokale en criminaliteitsbestrijders*. Amsterdam: Aksant.
- Gilliam, F. D., & Iyengar, S. (2000). Prime suspects: The influence of local television news on the viewing public. *American Journal of Political Science*, 44(3), 560–573.
- Goidel, R. K., Freeman, C. M. and Procopio, S. T. 2006. The impact of television viewing on perceptions of juvenile crime. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 50(1): 119–139.

- Goodall, C.E., Slater, M.D., & Myers, T.A. (2013). Fear and anger responses to local news coverage of alcohol-related crimes, accidents, and injuries: Explaining news effects on policy support using a representative sample of messages and people. *Journal of Communication*, 63, 373-392.
- Gorp, B. van (2007). The constructionist approach to framing: bringing culture back in. *Journal of Communication*, 57, pp. 60–78
- Grabosky, P., & Wilson, P. (1989). *Journalism and Justice: How crime is reported*. Leichhardt: Pluto Press Australia Ltd.
- Groep Wilders/PVV (2006). Verkiezingspamflet. Geraadpleegd augustus 2014. <http://pvv.nl/index.php/component/content/article.html?id=1529:verkiezingspamflet>
- Harcourt, A. (2005). *The European Union and the regulation of media markets* (European policy research series). Manchester (UK) & New York.
- Harcup, T. & O'Neill, D. (2001). What Is News? Galtung and Ruge revisited. *Journalism Studies*, 2(2), 261-280.
- Haynes, A. (2007). "Mass Media Re-Presentations of the Social World: Ethnicity and 'Race'" In: Devereux, E. (ed.). *Media Studies: Key Issues and Debates*. Thousand Oaks: Sage, pp: 162–190.
- Hijmans, E., Buijs, K., & Schaafraad, P. (2009). *Nieuwsbronnen en de kwaliteit van de journalistiek: Een verkennende analyse van binnenlandse nieuwsonderwerpen in vier Nederlandse dagbladen* Report commissioned by KIM. Retrieved from <http://www.kimforum.nl/pdf/krantenonderzoek.pdf>
- Iyengar, S. (1991). *Is Anyone Responsible? How Television Frames Political Issues*. Chicago: University of Chicago Press.
- Jewkes, Y. (2011). *Media and Crime*. 2nd ed. London: Sage.
- Kalidien, S.N. & De Heer-de Lange, N.E. (2013) *Criminaliteit en rechtshandhaving 2012; Ontwikkelingen en samenhangen*. Meppel: Kluwer.
- Kleinnijenhuis, J. (2003). "Het publiek volgt media die de politiek volgen." In RMO, *Medialogica. Over het krachtenveld tussen burgers, media en politiek*. Den Haag: Sdu, pp. 151-212.
- Kleinnijenhuis, J. & Van Hoof, A. (2009). Media Coverage of Government Policies and Citizen Satisfaction with Information Provision and Policy Results. In: Marcinkowski, F. & Pfetsch, B. (eds.) *Politik in der Mediendemokratie* pp. 320-344.
- Koemans, M. (2013). 'White trash' versus 'Marokkaanse straatterroristen' Een analyse van het Nederlandse en Engelse discours rond migranten en overlast. *Tijdschrift voor Criminologie* (52) 2: 203-219.
- Korthagen, I. A. (2011). Media aandacht maakt het verschil: invloeden van mediatisering op het beleid in Gouda. *Bestuurswetenschappen*, 65(5), 14-31.
- Krippendorff, K. (2012). *Content analysis: an introduction to its methodology*, 3rd edition. Thousand Oaks, CA: Sage Publications
- Laan, A. van der & M. Blom (2011). *Jeugdcriminaliteit in de periode 1996-2010. Ontwikkelingen in zelfgerapporteerde daders, door de politie aangehouden verdachten en strafrechtelijke daders op basis van de Monitor Jeugdcriminaliteit 2010*. WODC cahier 2011-02. Den Haag: WODC-CBS.
- Lahav, T. and Avraham, E. (2008). Public relations for peripheral places and their national media coverage patterns: the Israeli case. *Public Relations Review*, 34: 230–236.
- Lakoff, G. (2008). *The political mind: Why you can't understand 21st Century American politics with an 18th Century brain*. New York: Penguin Group.
- Lotz, R. E. (1991). *Crime and the American Press*. New York: Praeger
- Marsh, H. (1989). Newspaper Crime Coverage in the U.S.: 1893-1988. *Journal of Criminal Justice* 19:67-78.
- McCombs, M. E. (2004). *Setting the agenda: The mass media and public opinion*. Malden, MA: Blackwell.

- McManus, J., & Dorfman, L. (2002). Youth violence stories focus on events, not causes. *Newspaper Research Journal*, 23(4), 6–20.
- Meijer, M.-M. (2004). *Does success breed success? Effects of news and advertising on corporate reputation*. Amsterdam: Aksant.
- Morey, P. & Yaqin, A. (2011). *Framing Muslims: Stereotyping and Representation after 9/11*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2011.
- Murakawa, N. (2005). *Electing to Punish: Congress, Race, and the American Criminal Justice State*. Ph.D. diss. Yale University.
- Openbaar Ministerie (2014). *Jaarbericht Openbaar Ministerie 2013*. www.om.nl
- Pan, Z., & Kosicki, G. (1993). Framing analysis: An Approach to News Discourse. *Political Communication*, 10: 55-75.
- Raad voor het openbaar bestuur (2003). *Politiek en media. Pleidooi voor een LAT-relatie*. Den Haag.
- Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (2003). *Medialogica. Over het krachtenveld tussen burgers, media en politiek*. SdU, Den Haag.
- Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (2006). Ontsnappen aan medialogica; tbs in de maatschappelijke beeldvorming. Bijlage bij eindrapport *Tbs, vandaag over gisteren en morgen, Tijdelijke commissie onderzoek tbs*. Den Haag: Sdu Uitgevers.
- Reichert, F. (2013). Press Reports about Causes of Juvenile Crime and Associated Claims in the German Press International. *Journal of Criminology and Sociology*, 2, 328-347.
- Ruigrok, N. Schaper, J. Jacobi, C., Janssen, K. Denekamp, M. & Welbers, K. (2013a). *Seksmoord op horrorvakantie De invloed van bezoekersgedrag op krantenwebsites op de nieuwsselectie van dagbladen en hun websites*. Rapport van de Nederlandse Nieuwsmonitor.
- Ruigrok, N. Schaper, J., Welbers, K., Denekamp, M., Jacobi, C. & Huiberts, E. (2013b). *Het Nederlandse medialandschap: een papegaaiencircuit?* Rapport van de Nederlandse Nieuwsmonitor.
- Ruigrok, N., Ismaïli, N. & Goelema, M. (2011). Rechtspraak in het nieuws: het jaar 2010. *Rechtstreeks*, 2011-1.
- Scholten, O. & Ruigrok, N. (2006). *Continue monitor 2005*. Rapport van de Nederlandse Nieuwsmonitor.
- Scholten, O. & Ruigrok, N. (2009). *Bronnen in het nieuws. Een onderzoek naar brongebruik in Nederlandse dagbladen 2006-2008*. Rapport van de Nederlandse Nieuwsmonitor. Amsterdam: Stichting het Persinstituut.
- Sibon, S. (2004). *Berichtgeving over allochtonen en criminaliteit*, Master scriptie. Universiteit Twente. Via www.kennislink.nl.
- Stevens, J.E. (2001). *Reporting on Violence: New Ideas for Television, Print and Web*. Berkeley Media Studies Group.
- Strøm K. (1990) A behavioral theory of competitive political parties. *American Journal of Political Science* 34(2): 565–598.
- Strömbäck, J. (2008). Four phases of mediatization: An analysis of the mediatization of politics. *International Journal of Press/Politics*, 13, 228–4.
- Strömbäck, J. & Esser, F. (2014), *Mediatization of Politics*, Palgrave.
- Surette, R. (2007). *Media, crime, and criminal justice: Images and realities* (3rd ed.). Florence, KY: Wadsworth/Cengage Learning.
- Thaler, R. & Sunstein, C.R. (2008). *Nudge: Improving Decisions about Health, Wealth and Happiness*. London: Penguin.
- Vasterman, P. & Ruigrok, N. (2013). Pandemic alarm in the Dutch media: Media coverage of the 2009 influenza A (H1N1) pandemic and the role of the expert sources. *European Journal of Communication*. 28 (4): 436-453.
- Vliegenthart, R. and Roggeband, C.M. (2007). Framing Immigration and Integration. Relationships between Press and Parliament in the Netherlands. *International Communication Gazette*, 69(3): 295-319.

- Vreese C.H. de, Van der Brug, W. and Hobolt, S. (2012) Turkey in the EU? How cultural and economic frames affect support for Turkish accession. *Comparative European Politics* 10: 218–235.
- VVD CDA (2010). Vrijheid en verantwoordelijkheid. Regeerakkoord VVD-CDA. Geraadpleegd september 2014 <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/09/30/regeerakkoord-vvd-cda.html>
- Wackowski, O.A. Lewis, M.J., Delnevo, C.D., Ling, P.M. (2013). A Content Analysis of Smokeless Tobacco Coverage in U.S. Newspapers and News Wires. *Nicotine & Tobacco Research*, 15(7): 1289-96.
- Wayne, M., Petley, J., Murray, C. & Henderson, L. (2010). *Television news, politics and young people. Generation disconnected?* Houndmills: Palgrave Macmillan.
- Welbers, K., Van Atteveldt, W.H., Kleinnijenhuis, J., Ruigrok, N. & Schaper, J. (in review). *News selection in the digital era: professional norms vs. real-time audience metrics*.
- Zaller, J. R. (1992). *The nature and origins of Public Opinion*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bijlagen

Bijlage I: Onderzoeksgegevens

Voor dit onderzoek is een aantal verschillende verzamelingen gebruikt van digitaal beschikbare nieuwsberichten van krant, TV, en internet. Binnen elke verzameling zijn de artikelen geselecteerd die relevant zijn voor jeugdcriminaliteit met behulp van onze 'populatiequery'. Kort gezegd wordt gezocht naar een aantal woorden die direct verband hebben met jeugdcriminaliteit en naar een combinatie van woorden voor 'jongeren' in de buurt van een groot aantal woorden die indicatief zijn voor criminaliteit (zie onder voor de complete lijst).

- **Kwaliteitskranten:** 2000 t/m 2012 (herkomst: voor 2008 LexisNexis, na 2008 eigen bestand)
de Volkskrant: 2000 – 2012, 1337 artikelen
NRC Handelsblad: 2000 – 2012, 1078 artikelen
Trouw: 2000 – 2012, 1373 artikelen
- **Populaire kranten:** 2000 t/m 2012 (herkomst: voor 2008 LexisNexis, na 2008 eigen bestand)
De Telegraaf: 2000 – 2012, 2000 artikelen
Algemeen Dagblad 2000 – 2012, 2030 artikelen
- **Gratis kranten:** juli 2007 t/m 2012 (herkomst: eigen bestand)
Spits: juli 2007 – 2013, 382 artikelen
Metro: juli 2007 – 2013, 783 artikelen
Relevante artikelen gecodeerd voor 2007 & 2011: 177
- **TV:** juli 2007 t/m 2012 (herkomst: ondertitelbestand TT888),
NOS journaal 20:00: 701 uitzendingen
Relevante items gecodeerd voor 2007 & 2011: 59

Een Vandaag: 376 uitzendingen
Nieuwsuur: 309 uitzendingen
Pauw en Witteman: 203 uitzendingen
Netwerk: 170 uitzendingen
De Wereld Draait Door: 167 uitzendingen
Nova: 84 uitzendingen
NOVA Den Haag Vandaag: 33 uitzendingen
Knevel & Van Den Brink: 24 uitzendingen
Buitenhof: 14 uitzendingen
Relevante items gecodeerd voor 2007 & 2011: 66
- **Nieuwe media:** 2007 – 2012 (herkomst: direct van de sites gearchiveerd)
Geenstijl: 337 artikelen
Fok Nieuws: 1872 artikelen
Relevante artikelen gecodeerd voor 2007 & 2011: 443
- **Websites van dagbladen: 2011**
Algemeen Dagblad: 210 artikelen
De Volkskrant: 216 artikelen
NRC Handelsblad: 23 artikelen
Trouw: 180 artikelen

Noot: In kranten komt relatief veel buitenlandnieuws voor, dus op alle krantenartikelen is een tweede filter toegepast om documenten uit te sluiten waarin een buitenland wordt genoemd zonder dat ook een nederlandse plaatsnaam wordt genoemd

Populatiequery

De populatiequery bestaat uit het noemen van een 'case' OF het noemen van een 'jeugdcriminaliteit' woord OF het noemen van een 'criminaliteit' woord binnen 25 woorden van 'jongeren'. De nadere uitwerkingen van deze termen is als volgt:

- **Cases:** "hans van wieren" "stanley a" "terra college" "murat d" "pij maatregel" "jeugd tbs"
- **Jeugdcriminaliteit:** jongerenbende* jeugdbende* jeugdcrim* jeugddelinquent* jeugddetentie jeugdgevangenis jeugdmisda* "jonge overvaller*" "jonge rover*" "jonge veelplegers" kinderrechter* kopschopper* puberbende* reljeugd rooftiener* jeugdrecht* straatrov* boefje* crimineeltje* pijmaatregel straatbende* straatterroris* straattuig facebookmoord "jeugdoverlast" jeugdinrichting*
- **Jongeren:** jongeren jeugdig* minderjarig minderjarig* tiener* puber* adolescent* jongen jongens
Noot: Omwille van de precision is voor de termen jongen en jongens een kortere afstand gebruikt waarbinnen een 'criminaliteit' woord voor moet komen, te weten 10 in plaats van 25 woorden. De term 'meisje(s)' leverde veel meer fouten op dan extra gevallen en is om die reden weggelaten.
- **Criminaliteit:** aanslag* afpers* aftuigen* berov* bloedbad brandsticht* doodsl* diefstal geweldmisdrij* geweldpleging* geweldsmisdrij* eerwraak grafschen* haatzaai* lijkschennis liquidatie* gijzeling liquida* misdaden misdrij* mishandel* moord* roofoverval* schietincident* schietpartij* overval* stalking steekpartij* straatroof* terreur* terror* vechtpartij* vermogensmisd* vernieling* vrijheidsberoving* wapenbezit zakkenrolle* inbraak verduistering witwas* bedrog* seksmisdrij* mensensmokkel* verkrachting* verkeersmisd* mensenhandel* vrouwenhandel* delict* vermoord* moordaanslag* bomaanslag* autodiefstal* examendiefstal* fietsendiefstal* winkeldiefstal* doodge* doodbe* doodschieten doodschoppen doodste* geweldd* geweldpl* geweldscri* gewelds* straatgeweld* uitgaangsgeweld* voetbalgeweld* vuurwapengeweld* wapengeweld* zedenmisdr* neerschieten neergeschoten bankoverval* winkeloverval* woningoverval* steekw* beroofd* geroofd* leeggeroofd roofmoord* roof* scooterroof* schooterrov* tasjesroof* afgeperst* afgetuigd beroof* doodde doodden doodgeschoten doodgeslagen doodslaan doden doodt gedode gedood gedood geliquideerd* gestolen liquidee* liquideren omgebracht* ontvoer* ontvreemd* steelt stelen vermoord* vernielen* delict* dief dieven hooligan* koperdief* koperdieven recidiv* veelpleger* tasjesdieven vechtersba* vandal* huurmoordenaar messentrekker* crimin* opgepakt* verdacht* gearresteerd* wapenhandel* joyrid* hacke* drugshandel* drugsbende* drugsza*

Bijlage 2: Kwalitatieve framinganalyse

Het doel van de kwalitatieve framinganalyse is het terughalen van frames uit teksten en daarmee een compleet overzicht creëren van de aanwezige frames. We gebruiken hiervoor een methode ontwikkeld door Baldwin van Gorp (2007). Deze methode is erop gericht om het onderzoeksmateriaal grondig te bekijken met een open blik. Die open blik is belangrijk om niet te snel te gaan duiden, om tunnelvisie te vermijden en alle aanwezige frames in het materiaal te identificeren. Met deze kwalitatieve inhoudsanalyse is het mogelijk om de verhaallijn van de aanwezige frames te reconstrueren en de woorden waar duidelijk mee geframed wordt te verzamelen. Dit zijn niet per se de meest vaak voorkomende woorden, want soms kan één klein woordje al veel impact hebben op de interpretatie van een tekst. De methode levert een helder overzicht van verhaallijn en taal op, waarbij kernachtig geformuleerd kan worden hoe de frames de blik op jeugdcriminaliteit sturen en met welke taal dit gebeurt.

De methode bestaat uit drie analyserondes, waarbij het onderzoeksmateriaal telkens opnieuw wordt bekeken en beoordeeld.

Fase 1: open coderen. Eerst wordt het onderzoeksmateriaal onderzocht op opvallende talige keuzes. Dit noemt Van Gorp de ‘framing devices’. Dankzij de framing devices zijn de gebruikers van een bepaald frame in staat om het frame over te brengen op een ander. In deze fase van open coderen worden de framing devices aangemerkt zonder dat er een oordeel geveld wordt. Gekeken wordt naar:

- woordkeuze,
- metaforen,
- stereotypen,
- slagzinnen,
- exemplarische gevallen
- zintuiglijke taal (voorbeeld: de verstikkende sfeer)

Fase 2: casual coderen. Op basis van de gevonden framing devices wordt opnieuw het materiaal doorgenomen, waarbij vergelijkbare uitingen worden gegroepeerd. Dankzij de ‘stapeltjes’ die vervolgens ontstaan kan een eerste raamwerk gemaakt worden van de ruwe verhalende elementen (Van Gorp noemt dit de reasoning devices) die uit de framing devices lijken te volgen. Ook in deze fase onthouden de onderzoekers zich van definitieve uitspraken. Dit volgt pas in fase 3. Het raamwerk dient als eerste basis om de frames te reconstrueren. De reden waarom in deze fase voorzichtig wordt gekeken naar de verhaalelementen is om zo objectief mogelijk naar het materiaal te blijven kijken.

Fase 3: definitief coderen. In deze fase wordt het materiaal nogmaals beoordeeld en wordt het ruwe raamwerk van fase 2 bijgewerkt en verfijnd totdat de essentie van de frames teruggehaald is. In deze fase wordt ook door meerdere onderzoekers gecodeerd, om de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid te kunnen garanderen. De definitieve codering levert een aantal definitieve ‘stapels’ met uitingen op, waarmee een volledige matrix met alle ingrediënten van het frame gemaakt kan worden. Deze is in onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 27. Matrix kwalitatieve inhoudsanalyse

Naam frame	Probleem	Veroorzaker	Slachtoffer	Perspectief	Morele & emotionele basis	Framing devices
Elk frame krijgt een typerende naam	Welk probleem staat centraal?	Wie of wat wordt als veroorzaker aangeduid?	Wie of wat lijdt onder het probleem?	Wat moet er gebeuren, wat is de oplossing?	Welke waarden en emotie zijn aanwezig?	Welke metaforen, stereotypen, emotionele woorden,
Niet elk frame duidt een probleem, soms ook focus handelsperspectief	Welke gebeurtenis staat centraal?	Wie of wat speelt de hoofdrol in het frame?	Welke bijrollen zijn nog meer prominent?	Welk handelingsperspectief wordt geboden?	Welke waarden en emotie zijn aanwezig?	nieuwe woorden, vergelijkingen en beelden zijn worden gebruikt?
Positieve en negatieve frames worden gelinkt zodat de relatie zichtbaar wordt	De uitingen worden steeds nauwkeuriger gecodeerd, totdat het frame helder is en alle onderdelen van de framingmatrix ingevuld zijn. De frames moeten helder van elkaar te onderscheiden zijn en zijn teruggebracht tot de essentie.					

Geanalyseerd materiaal

In totaal is op 60 artikelen een eerste codering gemaakt, waaruit een eerste framingmatrix kwam. Deze artikelen vormden een eerste steekproef uit twee periodes: 2007 en 2011. We hebben gekeken naar de ‘pieken’ in de berichtgeving en hebben daar gespreid artikelen uit verzameld. In deze steekproef zaten zowel artikelen die focusten op een bepaald incident, een ontwikkeling of beleid(svorming).

Bij de selectie van de artikelen is rekening gehouden met een aantal zaken:

- evenwichtige spreiding over alle dagbladen
- artikelen waarin opvallende frames aanwezig zijn
- evenwichtige spreiding van de aanleidingen voor de artikelen.

De casus zijn kwalitatief geanalyseerd met behulp van de bovenstaande methode en matrix. Ook voor de casus is een steekproef gemaakt van 30-50 artikelen per casus. Naar aanleiding van de casus is de framingmatrix aangevuld en aangescherpt. Deze gespecificeerde matrix is vervolgens als input gebruikt voor de codeerinstructie van de kwantitatieve analyses.

Nadat er een eerste selectie is gemaakt, zijn alle artikelen doorgelopen op duidelijke reasoning devices en framing devices. Indien deze op het eerste gezicht slecht aan te wijzen waren, is het artikel voor deze analyseronde alsnog geschrapt. In deze analyseronde zijn alle devices onderstreept, zonder er een interpretatie aan te hangen.

In de tweede analyseronde zijn de devices nogmaals doorgenomen en is gekeken naar samenhang tussen de teksten. Zo ontstond er een ruw kader waarmee de devices konden worden gelabeld. Dit label is niet definitief en nog niet volledig ingevuld. Met deze output kon een eerste framingmatrix worden opgesteld. De teksten zijn op paragraafniveau gelabeld, aangezien de steekproef te klein is om op woordniveau te kunnen duiden.

Uit de analyses van de twee steekproeven is een framingmatrix gemaakt. Deze matrix is verder aangevuld met de inzichten die uit de casus kwamen. De frames in de matrix worden in dit hoofdstuk

toegelicht en voorzien van voorbeelden. Daarna wordt een aantal inzichten rond het gebruik van de frames uiteengezet. Vervolgens worden die inzichten verdiept via de cases.

De gevonden frames rond jeugdcriminaliteit

Disrespect-frame

Het disrespect-frame focust op de onaangepastheid van de jongeren die criminele of overlast veroorzakende activiteiten ondernemen. Het motief wordt uitgelegd als dat jongeren op zoek zijn naar een kick of via 'stoer doen' hun status onderling willen versterken. In dit frame worden de slachtoffers voorgesteld als modelburgers, ideale en veelal stereotype slachtoffers. Dit kunnen bijvoorbeeld ouderen, hardwerkende ondernemers of andere kinderen zijn. Dit frame wordt zowel gebruikt bij incidenten waar het gaat om bijvoorbeeld vandalisme tot systematische pesterijen tot moord.

Juist door het contrast tussen de immoraliteit van de dader (onverschillig ten opzichte van het leed dat ze anderen aandoen) en de zieligheid van het slachtoffer, wordt in dit frame een sterk gevoel van onrechtvaardigheid opgewekt. De oplossing die bij dit frame hoort is: hard aanpakken. De daders moeten maar voelen dat dergelijk gedrag niet getolereerd wordt. Door het motief van de daders op deze manier in te vullen, wordt de dader gedehumaniseerd en dat maakt het gemakkelijker keihard straffen als oplossing te zien. In dit frame wordt geen aandacht besteed aan de sociale context van de jongeren of eventuele andere factoren die als verzachtend zouden kunnen gelden. Volgens dit frame komt het gedrag voort uit vrije keuze en is men zelf volledig verantwoordelijk voor de daad.

De taal die wordt gebruikt is veelal afstandelijk. Het gaat niet over *jongens* of *kinderen*, maar over *mannen*, *veelplegers* en *delinquenten*. De slachtoffers worden juist wel uitgebreid getypeerd als onschuldig en komen vaak ook aan het woord. In dit frame wordt er vaak voor de daders ingevuld waarom ze iets deden. Een voorbeeld hiervan is: *'Ze zijn uit op status, geldelijk gewin of een kick en voelen zich onaantastbaar.'* Een ander voorbeeld: *'Deze mannen zijn niet onder de indruk van geweld. Dat stralen ze uit. Daardoor is het meteen geen issue meer. De sfeer is nu: je doet gewoon wat ik zeg. Die jongens hebben in de gaten: als ik het niet doe, ben ik nergens.'*

In het frame wordt het beeld vaak sterk aangezet, zodat het contrast tussen dader en slachtoffer – hoewel er natuurlijk niet altijd expliciet sprake is van een concreet slachtoffer – nog meer wordt benadrukt: *'Op straat leren ze dat delinquent gedrag de groepsnorm is. Je bent pas een stoere vent als je constant een grote bek hebt, met geweld voor jezelf opkomt, geld en dure spullen hebt, en meisjes degradeert tot 'banga's' (sletten) behalve je moeder en je zus, natuurlijk.'*

In het verlengde van dit frame ligt het subframe wolf-in-schaapskleren, of het monster-frame. Dit is een zwaar versterkte variant van het disrespect-frame waarbij de dader(s) als monster wordt/worden getypeerd. In dit subframe wordt toegevoegd aan het narratief dat de ware aard van de dader naar boven is gekomen. De gruwelijke daad die iemand heeft verricht (zoals moord of verkrachting) maakte het monster slechts zichtbaar, maar het zat altijd al in de dader verborgen. De voorgestelde oplossing in het frame is nog stelliger dan bij het hoofdframe: opsluiten en het liefst nooit meer vrijlaten.

Kansloos-frame

Het kansloos-frame focust op de sociale, economische en/maatschappelijke context waarin een jeugdcrimineel zich bevindt. Die context biedt daarmee een (gedeeltelijke) verklaring voor het verrichten van een criminele daad of daden. Een jongere kan bijvoorbeeld in een gebroken gezin zijn opgegroeid, geen kans krijgen in de samenleving door zijn of haar herkomst, geen opleiding gevolgd/afgemaakt hebben of in een positie van armoede verkeren. Daarbij kan het zo zijn dat een kind niet goed is opgevoed door de ouders.

De criminele daad wordt in dit frame daarmee een soort schreeuw om aandacht, meelopergedrag (ze weten niet beter) of een logisch gevolg van een misser in de opvoeding. De oplossingsrichting in dit frame is mild: door jongeren opnieuw of beter op te voeden, kan in de toekomst worden vermeden dat zij opnieuw de fout in gaan. De oplossing is eerder het maken van een investering in de jongere dan een afstraffing, al zal een jongere die investering ook als een 'straf' kunnen ervaren. Als de samenleving aandacht heeft voor deze kinderen, profiteren wij daar allemaal van. In dit frame zitten impliciet de aannames verborgen dat jongeren opbloeien als ze aandacht en erkenning krijgen en dat zij geboden kansen ook zullen aangrijpen.

De taal die veelal wordt gebruikt in dit frame verwijst vaak naar de voorgestelde oplossing. Zo wordt er bijvoorbeeld gesproken over een 'wasstraat, waarin tal van hulpverleners ze bijstaan'. De vergelijking met een wasstraat laat zien dat er schijnbaar extern 'vuil' op ze is beland dat er af gewassen kan worden met aandacht. Ook wordt er vaak verwezen naar hun gezin, woonsituatie en herkomst. Burgemeester Van der Laan spreekt bijvoorbeeld over het verzorgen van een '*werk, woning en wijf*'.

Een ander voorbeeld laat zien dat ook (gepercipieerde) discriminatie als verklaring kan gelden dat een jongere het verkeerde pad opgaat. In een artikel wordt via een metafoor laten zien hoe, in dit specifieke geval, Marokkaanse jongens negatief worden beïnvloed door de publieke beeldvorming. Een bron in een artikel zegt: '*Als je van een politieke partij continu hoort dat alle moslims terroristen zijn en alle Marokkaanse jongens crimineel straattuig, en die partij krijgt ook nog eens bovenmatig veel aandacht in de media, vind je het dan gek dat mensen daar onbewust naar gaan handelen? (...) Als ik hoor dat ze continu worden aangesproken, hun pasje moeten laten zien en bekeuringen krijgen, wordt aan de ene kant afgebroken wat we aan de andere kant opbouwen.*' Uit de bouw-metafoor blijkt dat ze een stevig fundament willen bouwen waarmee die jongere in de samenleving kan functioneren, maar dat de discriminatie ten aanzien van allochtonen in Nederland dat fundament verzwakt.

Voorbestemd-frame

Het voorbestemd-frame focust zich op de biologische of psychische aanleg (als oorzaak) voor crimineel gedrag. Deze aanleg komt vroeg of laat tot uiting, wat maakt dat deze jongeren als het ware voorbestemd zijn om uiteindelijk in crimineel gedrag te vervallen. De daad wordt minder moedwillig omdat de dader meer in het stereotype profiel van een patiënt verandert. Een patiënt kan er immers niks aan doen dat hij ziek is, of als hij er zelf aan bijgedragen heeft hebben we tenminste toch nog wat compassie.

Als oorzaak van het criminele gedrag wordt gekeken naar bijvoorbeeld een verstandelijke handicap of contactstoornis, maar ook psychopathische trekken of een overschot aan testosteron. Dit zijn aangeboren afwijkingen en anders dan bij het kansloos-frame ligt de oplossing daarom niet bij het

‘repareren’ van deze jongeren. Er moet een manier worden gevonden om met deze jongeren om te gaan, zodat zowel zij als de maatschappij geen last van ze hebben. Een voorbeeld: *‘(...) het komt omdat de belhamels oliedom zijn. Ze weten niet beter. Ze snappen gewoon niet dat dat niet mag. Want zwakbegaafd’.*

Er moet een manier worden gevonden om met deze jongeren om te gaan: *‘Ongeveer de helft van de zeshonderd is licht verstandelijk gehandicapt en een kwart kampt met psychiatrische problemen, (...). "Die horen eigenlijk niet in het strafrecht thuis."'* Dit frame biedt ruimte voor twijfel of een harde aanpak wel een corrigerend effect heeft op deze jongeren. In plaats daarvan zal er een andere manier worden gevonden om ze een rol te geven in de maatschappij. *‘Maar het strafrecht is meestal niet genoeg om deze jongeren op het rechte pad te brengen, en daarom krijgen zij ook allerlei soorten zorg - van psychische hulp en schuldbemiddeling tot verslavingszorg en leerwerktrajecten.’*

Uitglijder-frame

In het uitglijder-frame ligt de focus op de criminele daad van de jongere als een uitglijder, als een foutje die is gemaakt in een opwelling of onder groepsdruk. Hierbij ligt de focus op de onnadenkendheid en jeugdige onschuld van de dader. Gezien de leeftijd zal de dader zich niet volledig bewust zijn geweest van zijn of haar daden en de gevolgen hiervan. Ze zijn minder toerekeningsvatbaar en hier moet ook naar gehandeld worden.

Het belang van het straffen ligt bij de toekomst van zowel de jongere als van de maatschappij. Het zou contraproductief zijn om deze jongeren te bestempelen als crimineel. Ze verdienen een tweede kans, maar moeten wel worden gecorrigeerd. *‘En we moeten vooral een volksgericht voorkomen. Als de jongens ooit vrijkomen, moeten ze weer een gewoon leven kunnen opbouwen.’* Het is hierbij belangrijk dat ze leren van hun fouten zodat ze niet opnieuw de fout in kunnen gaan.

In de berichtgeving worden aspecten van het voorval belicht die wijzen op dat het niet was gepland, gebeurde in een opwelling, of als uit de hand gelopen misdaad. *‘De moord (...) zou goed zo'n uit de hand gelopen beroving kunnen zijn. De intentie is in dergelijke gevallen meestal niet om iemand om het leven te brengen, maar loopt de beroving gruwelijk uit de hand’.* Ook wordt de dader vaak getypeerd als jong en klungelig, om het beeld van een kille en berekenende crimineel te counteren. *‘Er wordt te weinig rekening gehouden met het feit dat het overgrote deel van de misdrijven aan de jeugdige leeftijd gebonden is. Het zijn, in de woorden van de raad, uitglijders, geen voorboden van een criminele loopbaan’.*

Tot slot een voorbeeld waaruit blijkt dat ook concrete zaken in dit frame benoemd kunnen worden: *‘Zo herinnert hij zich een zaak waarin twee jongens elkaar op straat tegenkwamen, waarbij de een vond dat de ander op een verkeerde manier naar zijn vriendin keek. Hij besloot de ander een lesje te leren en leende een pistool. "Dat ging op een ongelukkige manier af. Die jongen had niet de intentie om iemand dood te maken. Ook dat was een gruwelijk uit de hand gelopen conflict"’.*

Straattuig-frame

In dit straattuig-frame ligt de focus op (het gebrek aan) de controle over criminele jongeren op straat. De veiligheid van de buurt wordt in gevaar gebracht door deze jongeren, maar de politie lijkt hier geen controle over te hebben. Over de jongeren wordt gesproken als homogene groep, vaak gevoed door het stereotype beeld dat heerst van ‘straattuig’. Jongens (geen kinderen, maar eerder al jonge

mannen) met capuchons, bondkragen en scooters. Ze terroriseren de buurt, politie en jeugdwerkers. Hun gedrag uit zich in diefstal, vernielingen en intimidatie op straat. *‘Toen Van der Laan twee jaar geleden aantrad, schrok hij van de statistieken. ‘Ik zag dat we wegzakten in een moeras’. Na bezoeken aan slachtoffers van roofovervallen (...) was hij vastberaden om de straat te heroveren op ‘de tijdbommetjes op scooters’.*

Slachtoffer hiervan zijn de buurtbewoners, de betrokkenen, maar ook de samenleving als geheel. De jongeren hebben macht over de straat en laten zich niet afschrikken door autoriteiten. *‘[Er heerst] angst en intimidatie. Daar is de macht in handen van allochtone jeugdgroepen. Politie, rechtspraak, reclassering en jeugdzorg hebben er geen greep op.’*

Om opnieuw controle te krijgen over de straat moeten deze jongeren hard worden aangepakt. Er wordt gesproken het heroveren van de straat. In de berichtgeving is veel strijd-, jacht- en oorlogsmetaforiek terug te vinden. De oplossing binnen dit frame ligt in het harder en effectiever aanpakken van jonge criminelen. Er moet meer politie worden ingezet, jonge criminelen moeten sneller worden veroordeeld en harder worden gestraft. De verschillende instellingen moeten beter gaan samenwerken om samen een vuist te kunnen maken tegen deze problematiek.

Nieuw fenomeen-frame

Binnen dit frame worden gepleegde misdrijven ingekaderd als een nieuw fenomeen. Er is sprake van een nieuw type jonge crimineel of een nieuwe trend onder jongeren, waar moeilijk vat op is te krijgen. Zowel binnen de samenleving als het rechtssysteem is nog niet duidelijk hoe we deze jongeren aan moeten pakken of gevallen moeten voorkomen. Er wordt gesproken over een trend in het steeds jonger en gewelddadiger worden van jonge criminelen. Opvallende incidenten vormen samen een trend: *‘Nederland lijkt te worden overspoeld door een golf aan jeugdcriminaliteit. Twee 17-jarige jongens overvielen woensdag een snackbar in Nieuw-Vennep en gijzelden vervolgens een vader met twee kinderen. Ook Hoofddorp werd onlangs getroffen door een serie overvallen door een bende jongeren, onder wie een meisje van 14.’*

Het gevaar komt vaak uit een onverwachte hoek. Het beeld van de dader of misdaad strookt vaak niet met het stereotype beeld van een crimineel. Het gaat bijvoorbeeld om meisjes of zeer jonge kinderen die een moord plegen. Een ander voorbeeld van een nieuw fenomeen is een moord die is beraamd over social media, of delicten die voortkomen uit extreem alcoholgebruik onder minderjarigen. *‘Wij zijn behoorlijk geschrokken van de ernst en het aantal delicten bij zulke jonge kinderen als gevolg van overvloedig alcohol’, zegt Wim van Dalen, directeur van STAP. Het gaat om agressie, vernielingen, luidruchtig zijn, geweldsdelicten en zware dronkenschap.’* Ook ‘jonge Djihadistjes’ vallen in deze categorie.

De gesuggereerde oplossing is meer inzicht in het nieuwe fenomeen, meer bewustzijn en nieuwe beleid dat nieuwe wapens levert om een trend mee te bevechten. Die ‘wapens’ hoeven niet per se in de vorm van straf te zijn overigens. Het gaat erom dat een nieuwe trend gekeerd kan worden voordat iets uit de hand loopt. In veel artikelen wordt dit frame gebruikt op een manier waarbij eerst een aantal incidenten wordt genoemd, dan de trend wordt benoemd en vervolgens de vraag wordt gesteld: wat gaat ‘men’ hier aan doen? Die ‘men’ is niet alleen overheid, maar ook ouders en ander gezagsdragers.

Transformatie-frame

Het frame kenmerkt zich door het beschrijven van een proces waarbij een jongere ‘uitgroeit’ tot een moordenaar of beroepscrimineel. In het frame wordt niet, of in combinatie met een ander frame (disrespect-frame of kansloos-frame), ingegaan op de motieven van de dader. Het verhaal richt zit uitsluitend op de vicieuze misdaadcirkel waar een jongere instapt of zich al in bevindt. In sommige gevallen wordt dit gecombineerd met een stereotype beeld van eventuele slachtoffers, maar die hoeven niet expliciet aanwezig te zijn. In veel gevallen is het de maatschappij die als slachtoffer wordt getypeerd: hoe meer jongeren langzaam of plotsklaps veranderen in een crimineel, hoe onveiliger onze samenleving wordt. Als de jongere eenmaal volledig getransformeerd is, is er geen weg meer terug.

Dit frame richt zich dan ook vooral op de oplossing: wat moet er gebeuren om die vicieuze cirkel te doorbreken? En is het wel mogelijk om die transformatie van jongere naar crimineel een halt toe te roepen? In sommige gevallen wordt de transformatie als compleet neergezet, zoals in deze kop van een artikel: *‘8 tot 10 keer per jaar wordt een jongere een moordenaar’*. In veel gevallen wordt het proces van transformatie aangehaald: *‘Sommigen groeien uit tot notoire criminelen. (...) Het leven in een verslavingskliniek is fijner dan in een gevangenis’, zegt Erik Masthoff, directeur Zorg en Behandeling van de gevangenis in Vught. Doel van de ISD is om hen uit de vicieuze misdaadcirkel te halen’*. Nog een voorbeeld: *‘Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Den Haag krijgen nu nog vijf miljoen euro extra per jaar om te voorkomen dat Marokkaanse jongeren met een strafblad verder afzakken en een criminele loopbaan beginnen’*. Er worden vaak termen gebruikt als *misdaadcirkel*, *beroepscrimineel* of *afzakken*.

De gesuggereerde oplossing kan twee kanten op. Als de transformatie compleet is, dan dienen deze jongeren aangepakt te worden zodat ze zo min mogelijk schade kunnen uitrichten. Zolang ze nog ‘in transformatie’ zijn, moet er alles aan gedaan worden om de vicieuze cirkel te doorbreken. Dit betekent dat zowel straf als begeleiding als oplossing gesuggereerd kan worden.

Te soft-frame

Dit frame focust op de straffen die horen bij het jeugdstrafrecht. Door de focus op de strafmaat te leggen in combinatie met een typering van de daad en de gevolgen van die daad, wordt het beeld geschetst dat de straffen niet in verhouding staan met de daad. Volgens de gebruikers van dit frame wordt er consequent te soft gestraft waardoor jongeren hun leven niet beteren. De aanstichter in dit frame is de rechterlijke macht, overheid en politiek. Zij hebben te weinig oog voor de gevolgen van criminaliteit en pampere de jongeren die over de schreef gaan.

In dit frame wordt een beeld geschetst van een samenleving die lijdt onder criminele jongeren (die vaak worden geframed met het disrespect-frame) maar met lege handen staat. Het frame is verwijtend: waarom wordt het beleid niet eerlijker gemaakt? Waarom kunnen jongeren zo hun gang gaan? De suggestie voor een oplossing is dan ook in deze richting te vinden. Politie, de rechterlijke macht, de politiek en de overheid moeten het probleem onder ogen zien en doortastend gaan optreden. Dat betekent dat de straffen omhoog moeten en er via andere vormen van straf (zoals zware werkstraffen) jongeren echt laten voelen dat de samenleving zulk gedrag niet pikt.

In dit frame wordt de delinquente jongere vaak als onverschillig geportretteerd. Er wordt veel gedrag ingevuld door de gebruiker van het frame. Ook wordt er vaak een contrast geschetst tussen de last

van een slachtoffer ten opzichte van de straf, zoals in het volgende voorbeeld: *'Het kan toch niet zo zijn dat die jongen van 15 jaar er met één jaar van afkomt als hij mijn nichtje dit écht heeft aangedaan?'*. Er wordt in sommige gevallen gesproken over het *'beschermen van een moordenaar/draaideurcrimineel /veelpleger'*. Vanzelfsprekend vindt de gebruiker van het frame het immoreel dat zo iemand bescherming krijgt. Juist in combinatie met het ontmenselijkte beeld van de dader is het pijnlijk dat hij er *'makkelijk vanaf komt'*.

Allochtonenprobleem-frame

In dit frame wordt jeugdcriminaliteit vernauwd tot een probleem dat gedomineerd wordt door allochtone jongeren. De daders zijn veelal allochtonen (Marokkanen worden met name expliciet benoemd) die de sfeer in Nederland verzieken. In het frame wordt het verwijt gemaakt dat de gezagsdragers te politiek correct zijn en dat dit probleem niet voldoende erkend wordt. De oplossing is dan ook dat wanneer die politiek correctheid overboord wordt gegooid, men kan gaan focussen op de doelgroep waar het eigenlijk écht om gaat en werkende strategieën kan gaan bedenken. Nu wordt er volgens de gebruikers van het frame nog gedaan alsof er niks aan de hand is en daar worden veel Nederlanders (en andere allochtonen in Nederland) slachtoffer van.

Dit frame leunt zwaar op stereotype beelden, zoals 'de bontkraag' en 'de hardwerkende Nederlander'. Politici en rechters worden als linkse en ouderwetse softies neergezet. In het frame wordt ook de suggestie gewekt dat het probleem met allochtone delinquenten steeds groter wordt en de mogelijkheden om effectief in te grijpen steeds lastiger worden om nog in te zetten. Daarmee heeft het frame een pessimistisch beeld op de nabije toekomst. Een voorbeeld: *'De Kutmarokkaan heeft de meeste invloed van alle moslims in Nederland. Hele politieke stromingen zijn opgehangen aan zijn wangedrag. Hij vult Opsporing Verzocht en de Top 600 van de hoofdstad. Hij heeft politiek, handhaving en hulpverlening al jaren bij de ballen en knijpt er af en toe hard in, gewoon omdat hij dat kan. Hij is overal en toch ongrijpbaar'*.

De oplossingen waarbij jongeren begeleid worden om hun gedrag te veranderen, zoals bij de Top-600, worden neergezet als probleem-ontkennen en jongens belonen voor hun foute gedrag. Een voorbeeld hiervan: *'In navolging van het knuffelbeleid ten aanzien van de Top 600 hardcore criminelen in 020 wil D66 in Haarlem nu ook gratis baantjes, behuizing en zelfs bitches regelen voor de lokale aftuigmarokkanen. Domesticeren66 denkt daarmee de overlast van onverbeterlijke Mocrojeugd op te kunnen lossen, want eenmaal aan de leiband van een vrouw worden die rotjochies vanzelf dociel'*.

Conclusie matrix

De hierboven beschreven frames zijn zeer gevarieerd en bieden allen een andere kijk op het onderwerp. De eerste vier frames (*disrespect*, *kansloos*, *voorbested* en *uitglijder*) gaan specifiek over het duiden van de aard van jeugdcriminaliteit en focussen met name op de dader en zijn/haar motieven. De overige frames focussen op andere aspecten die horen bij jeugdcriminaliteit. Er is een aantal observaties wat betreft het gebruik van de diverse frames:

Er worden meerdere frames samen gebruikt

In veel gevallen wordt een aantal frames gebruikt in een artikel of televisie-uitzending. Het is zeker niet het geval dat journalisten zich slechts beroepen op één frame. Dit is overigens wel vaak het geval

bij het ‘allochtonenprobleem-frame’ en het ‘monster-frame’. Deze frames zijn dusdanig overheersend dat zij het hele verhaal domineren. Overigens worden contrasterende frames (bijvoorbeeld het uitglijder-frame en het straattuig-frame) zelden samen gebruikt. Een uitzondering daarop is de combinatie van straattuig-frame en het kansloos-frame. Deze frames lijken in eerste instantie te botsen, maar worden samen gebruikt door in de typering van de daders het kansloos-frame te laten domineren. Zo wordt de oplossing gepresenteerd als een combinatie van strijd (om ze te pakken) en een helpende hand (om ze te modelleren voordat ze weer vrijkomen).

In veel gevallen is het lastig te duiden welk frame de journalist hanteert. Met name de frames die jeugdcriminaliteit zelf duiden, zijn impliciet en niet altijd met zekerheid te detecteren. De frames die andere aspecten van het thema belichten zijn in de meeste gevallen explicieter te duiden via *framing devices* als metaforen, oneliners of bepaalde woorden.

De frames duiden jeugdcriminaliteit hard of zacht

Frames dragen bij aan het kaderen van de werkelijkheid en dragen zo bij aan de evaluatieve interpretatie van die werkelijkheid. Welk frame of welke framecombinatie wordt gebruikt om jeugdcriminaliteit mee te schetsen bepaalt daarmee in hoeverre het onderwerp als zeer problematisch of hooguit vervelend wordt ervaren. Een aantal frames typeert jeugdcriminaliteit op een wijze waarbij het zeer veel schrik aanjaagt, waar andere frames juist meer begrip en vertrouwen in een oplossing opwekt. Dit uit zich vooral in het handelsperspectief van het frame: moet er *hard* opgetreden worden of moeten daders *geholpen* worden om hun leven te beteren?

Tabel 28. typering frames als hard of zacht

Angstopwekkend: harde oplossing	Mild over problematiek: zachte oplossing
Disrespect-frame	Kansloos-frame
Straattuig-frame	Voorbestemd-frame
Nieuw fenomeen-frame	Uitglijder-frame
Soft-frame	
Allochtonenprobleem-frame	

Het transformatieframe is hierbij buiten beschouwing gelaten omdat dit frame in beide categorieën kan worden ingedeeld.

Veel episodische framing waar thematische framing beter past

Een episodische manier van framen focust op persoonlijke verhalen die met veel details verteld worden. Het is een ingezoomde manier van kijken naar een thema. Thematische frames zoomen daarentegen juist uit en focussen op grotere bewegingen op sociaal, economisch of politiek gebied. Wanneer thematisch wordt geframed, wordt er gezocht naar het grotere verhaal achter een incident of individueel geval. Voor de interpretatie van een nieuwsbericht scheelt het veel of het verhaal episodisch of thematisch wordt geframed.

Wanneer een verhaal op een episodische manier wordt verteld, zal de luisteraar of lezer eerder geneigd zijn om de mensen die een rol spelen in het verhaal (in dit geval met name de dader) als verantwoordelijk te zien voor hun gedrag en de consequenties van dat gedrag. Het grotere verhaal waarbij het probleem te zien is binnen een kader van maatschappelijke, politieke of economische context, wordt naar de achtergrond gedrukt (Bennett 2007, p.49). Dit betekent dat episodische

framing, waarbij gefocust wordt op één geïsoleerd incident, tot gevolg heeft dat thematische oplossingen (zoals beleid) gevoelsmatig niet goed aansluiten bij hoe het probleem wordt gepercipieerd.

Een voorbeeld daarvan is bijvoorbeeld als er een moord wordt gepleegd door een jongere en die krijgt uiteindelijk een jaar celstraf en dat wordt op een ingezoomde, incident-gefoceuste manier verteld in het nieuws, dan is het moeilijker om mensen ervan te overtuigen van de rechtvaardigheid en achterliggende beweegredenen van het jeugdstrafrecht. Daar hebben de nabestaanden van het slachtoffer immers niets aan, zo zal een deel van de luisteraars het zien. Doordat men het verhaal niet breder trekt (bijvoorbeeld: wat levert een jongere jarenlang opsluiten op, in hoeverre is een jongere toerekeningsvatbaar), klopt het voorgestelde handelsperspectief niet bij hun interpretatie.

Aan de andere kant kan episodische framing bij een aantal frames er ook voor zorgen dat de lezer of luisteraar zich meer in de (persoonlijke) context van een jeugdige dader verdiept. Zo kan een achtergrondverhaal over een jongen die in een gebroken gezin is opgegroeid waar geen cent te makken was ervoor zorgen dat het kansloos-frame op een levendigere wijze wordt overgebracht. Episodische frames zijn over het algemeen concreter, invoelbaarder en emotionender. Daarom worden episodische elementen ook vaker onthouden en laten zij in veel gevallen een sterkere indruk achter. Het publiek leest en hoort liever episodische verhalen omdat er meer drama in zit. Het nadeel hiervan is dat men door de bomen het bos niet meer ziet en het drama de hoofdrol krijgt (Bennett 2007, 41).

Tabel 29. typing episodisch en/of thematisch per frame

Frame	Episodisch en/of thematisch
<i>Disrespect-frame</i>	<i>Beide, episodische elementen vaak angstopwekkend omdat het gedrag van een verdachte/dader wordt ingevuld</i>
<i>Kansloos-frame</i>	<i>Beide, episodische elementen vaak mild omdat het perspectief van de dader wordt verteld</i>
<i>Voorbestemd-frame</i>	<i>Vooral thematisch, soms duiding bij incident (zoals rechtbankverslaggeving)</i>
<i>Uitglijder-frame</i>	<i>Meestal episodisch, maar ook wel thematisch gebruikt door bronnen zoals experts</i>
<i>Straattuig-frame</i>	<i>Beide, thematisch door stereotypering met angstopwekkende episodische elementen</i>
<i>Nieuw-fenomeen-frame</i>	<i>Overwegend thematisch</i>
<i>Transformatie-frame</i>	<i>Beide, in combinatie met kansloos-frame vaker episodisch en in combinatie met disrespect-frame vaker thematisch</i>
<i>Soft-frame</i>	<i>Meestal episodisch, naar aanleiding van een bepaalde zaak</i>
<i>Allochtonenprobleem-frame</i>	<i>Beide, vaak een episodische aanleiding maar soms ook naar aanleiding van nieuw beleid</i>

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat het niet heel eenduidig is welke frames overwegend episodisch of thematisch worden gebruikt. Wat betreft het effect van de frames in hun voorkomen (hard/zacht, episodisch/thematisch) kan de volgende matrix opgesteld worden.

Tabel 30. Framingeffecten op basis van twee gevonden aspecten

	Repressief	Preventief
Episodisch	Focus op incident waarbij een stereotype beeld wordt geschetst van de harde dader(s) en het onschuldige slachtoffer.	Focus op incident waarbij de persoonlijke context/ motief van dader(s) wordt toegelicht en het slachtoffer naar de achtergrond gaat.
Thematisch	Focus op een trend, inzicht of beleidsvoorstel waarbij daders en de aanpak in harde bewoordingen beschreven worden.	Focus op een trend, inzicht of beleidsvoorstel en context waarin hulpverlening de logische oplossing is.

Wanneer er episodisch en repressief wordt gecommuniceerd, wordt het probleem van jeugdcriminaliteit als groter en dreigender gepercipieerd door de luisteraar/lezer (Iyengar, 1991; Lakoff 2008). Dit is veel minder het geval bij thematisch-repressieve framing en episodisch-preventieve framing. Vooral een thematisch-preventief frame vormt een verhaalstructuur die de minste negatieve associaties oproept bij de lezers. Deze verhalen zijn immers niet gericht op incidenten die direct veel angst of woede oproepen en maken de dader menselijker en minder angstaanjagend. Daarbij ligt de focus in verhalen die thematisch en preventief zijn vaker op de oplossing dan op een hele smeuge uiteenzetting van het probleem.

Casus

Introductie cases

Om meer inzicht te krijgen in de manier waarop de frames worden ingezet en wat dat voor berichtgeving oplevert, zijn een vijftal cases gekozen. Voor deze cases zijn telkens tussen de 50 en 60 artikelen kwalitatief geanalyseerd. Hieronder volgt een korte introductie over de verschillende casus, welke verschillende verhaallijnen er terug te vinden zijn in de berichtgeving, en hoe de verschillende frames voorkomen en samenwerken binnen deze verhaallijnen. Tot slot wordt er uiteengezet welke inzichten de cases hebben opgeleverd.

Top-600 (61 artikelen geanalyseerd)

Om overvallen en straatcriminaliteit te verminderen heeft de Amsterdamse burgemeester Eberhard van der Laan in samenwerking met politie en justitie in 2011 de zogenoemde 'Top-600' samengesteld. Deze lijst bestaat uit jongeren die eerder in aanraking zijn gekomen met politie.

Voor elke jongere in de Top-600 wordt een dossier bijgehouden, waarmee de aanpak en behandeling vanuit 30 verschillende instanties effectiever en efficiënter moet worden. Vanuit deze instanties wordt gekeken welke hulp de jongeren nodig hebben om hen weer op het rechte pad te krijgen. Er wordt daarbij rekening gehouden met de gezinssituatie, school, werk en psychische gesteldheid. Ook de familie en broers en zussen van de Top-600-kandidaten krijgen aandacht.

Verhaallijnen

In deze casus zijn twee dominante verhaallijnen zichtbaar die vrijwel lijnrecht tegenover elkaar staan. De toon in de eerste verhaallijn is redelijk hard met verzachtende elementen, en is vooral overgenomen door de communicatie vanuit de gemeente zelf. De tweede verhaallijn komt voort uit de kritiek tegen (opnieuw) een nieuw beleid tegen jeugdcriminaliteit.

Verhaallijn 1: Opjagen en aanpakken

De top-600 wordt 'aangepakt' door ze op te jagen en snel op te pakken en op te sluiten om de straat weer 'terug te veroveren'. De nadruk ligt in deze verhaallijn sterk op het 'jeugd de baas over de straat' en er worden veel jacht- en strijdmetaforen gebruikt. Dit is het straattuig-frame. Tevens wordt de jeugdigheid van de verdachten zo min mogelijk over het voetlicht gebracht. Er wordt eerder gesproken over 'daders', 'mannen', 'lieden', 'jongens' dan over kinderen of jochies. Wordt de berichtgeving wel meer episodisch, dan is dit eerder om de ernst van de overlast en criminaliteit te benadrukken dan dat de jongeren een 'gezicht' krijgen. Dit wordt vaak gecombineerd met het kansloos- of voorbestemd-frame. Burgemeester Van der Laan gebruikt deze verhaallijn consequent. Hierbij combineert hij harde woorden over het heroveren van de straat met een zachte aanpak waarmee de jongeren een kans moet worden gegeven.

Verhaallijn 2: Harde jongens zijn niet te helpen

De kritiek op de Top-600-aanpak komt vooral uit de verhaallijn dat deze jongere criminelen toch niet meer te helpen zijn. Deze nieuwe aanpak zijn in deze gedachtegang vooral mooie woorden, maar er zijn genoeg gevallen aan te wijzen in de praktijk die bewijzen dat het niet zal werken. Je pakt ze op, ze ondergaan allerlei straf en behandeling en gaan gewoon op de oude tour door zodra ze vrijkomen. De aanpak kost dus vooral geld en levert te weinig op. Vaak openen deze artikelen met een concreet voorbeeld van deze hopeloze gevallen. Deze verhaallijn kan gecombineerd worden met de harde frames zoals het disrespect en transformatie-frame. De kritiek op deze aanpak komt vooral naar voren vanuit het soft-frame, waarmee wordt laten zien dat deze jongeren eigenlijk veel harder aangepakt moeten worden.

Facebookmoord (33 artikelen geanalyseerd):

In januari 2012 wordt de 15-jarige Chinees-Nederlandse Winsie Hau in de gang van haar ouderlijk huis in Arnhem vermoord. De dader is de 14-jarige Jinhua uit Capelle aan de IJssel. Er wordt gesproken over de zogenoemde Facebookmoord omdat de plannen om haar te vermoorden zijn ontstaan en vooraf zijn besproken op social-mediaplatform Facebook.

Aanstichters van de moord zijn de 16-jarige Polly uit Arnhem en de 17-jarige Wesley uit Rotterdam. Alle daders en verdachten zijn eveneens van Chinees-Nederlandse herkomst. Polly is de voormalige hartsvriendin van Winsie. Deze vriendschap wordt verbroken nadat Winsie roddels over Polly heeft verspreid via Facebook. De ruzie laait zo hevig op dat Polly haar vriendje Wesley ervan overtuigt dat Winsie moet worden vermoord.

Wesley benadert Jinhua om de moord uit te voeren. Polly en Wesley weten Jinhua zo te intimideren dat hij uiteindelijk overgaat tot het uitvoeren van de moord. De moordplannen

worden maanden van te voren besproken via Facebook- en sms-berichten. Winsie wordt door messteken om het leven gebracht, en haar vader die komt aangesneld raakt ook gewond.

Verhaallijnen

In deze casus vindt qua framing een transitie plaats. In eerste instantie gaat het om de rol van Facebook via twee frames en hebben het kansloos-frame (ouders hebben geen controle over het 'tweede leven' online) en het nieuw-fenomeen-frame (social media heeft conflict geradicaliseerd tot moord) de overhand. Deze twee frames komen in een deel van het corpus ook samen voor. Tijdens de rechtszaak verschuift de balans naar het transformatie-frame. Dit komt met name vanuit de vader van Winsie en wordt overgenomen door journalisten. Vanuit de rechtbank komen het kansloos- en voorbestemd-frame in het debat, maar deze krijgen zelfden de overhand.

Verhaallijn 1: Ouderlijk toezicht

Hoewel de aanleiding niets voorstelt, mondt een kinderlijke ruzie door de versterkende functie van social media uit in moord. De focus ligt hierbij op het ontbreken van grip op het digitale leven van de jeugd met onnavolgbare resultaten. De oplossing hiervoor is dat er meer inzicht en controle moet zijn over sociale media. Verder ligt de focus op ontspoord internetgedrag en de rol van social media als katalysator. Dit maakt het moeilijk om poortwachter te zijn voor je kind. Dit past binnen het kansloos-frame, waarbij de kinderen in crimineel gedrag zijn vervallen omdat hun ouders niet in staat waren om controle te hebben over hun internetgedrag. Hierdoor wordt ook benadrukt dat het van belang is de zaak openbaar te behandelen, om andere ouders te waarschuwen. De verdachten worden in deze verhaallijn vrij mild geschetst, als jong en schuchter. De schuld ligt immers niet zozeer bij hen, maar door de tijd en omgeving waarin ze opgroeien.

Verhaallijn 2: Nieuw fenomeen

Nieuw en angstaanjagend, moordopdrachten voor en door de jeugd via internet. Op Facebook werd 'opdracht gegeven voor moord'. Daarom moet de zaak ook openbaar behandeld worden, om de samenleving te waarschuwen. Deze berichtgeving past sterk in het nieuw-fenomeen-frame. De nadruk ligt op resultaat, dus de moord, en niet op hoe het zo ver gekomen is en wat de omstandigheden waren. Ook wordt de jonge leeftijd van de betrokkenen benadrukt. Het nieuw-fenomeen-frame wordt hierbij een enkele keer gecombineerd met het transformatie-frame, waarmee de nadruk wordt gelegd op de professionaliteit waarmee ze te werk zijn gegaan. Dit resulteert in harde woorden als 'huurmoordenaar', en ze 'beraamden als volwassen criminelen een moord', en dat de daders 'professioneel te werk gaan'.

Verhaallijn 3: Transformatie en verlies onschuld

Brute huurmoord door minderjarige, met stereotypische dader- en slachtoffertyperingen. Deze verhaallijn sluit aan bij het transformatie-frame: de daders zijn hun onschuld verloren, zijn nu geen kinderen meer maar moordenaars. De oplossing die uit die redenering volgt is dan ook dat ze als volwassenen gestraft moeten worden. Dit frame wordt door journalisten overgenomen van de vader van Winsie, die dit frame gebruikt wanneer hij over zijn ervaringen tijdens de

rechtszittingen spreekt. De advocaten proberen dit frame te verleggen naar de oplossing uit het kansloos-frame: nu behandelen biedt ze kansen voor later als ze terugkeren in de samenleving.

Akpinar (49 artikelen geanalyseerd)

In augustus 2013 wordt het lichaam van de 17-jarige Rotterdams-Turkse Sehriban Akpinar gevonden in een afgelegen gebied in haar woonplaats. Drie minderjarige jongens blijken de daders van de moord. Dit blijken de Rotterdams-Turkse Ismail (15 jaar), Gaffar en Ertan (beiden 14 jaar).

De drie jongens hebben (o.a. via chatgesprekken) vooraf het plan opgesteld om Sehriban haar twee mobiele telefoons te stelen, haar te misbruiken en vervolgens te vermoorden. Daarvoor hebben ze afgesproken op een vooraf uitgekozen afgelegen plek. Hetzelfde lot was gepland voor de 2 jaar oudere zus van Sehriban, maar zij kwam niet opdagen.

Sehriban is om het leven gebracht door meerdere messteken. Ertan heeft het mes meegenomen naar de locatie en zou het misbruik filmen met zijn telefoon. Ismail en Gaffer zouden haar misbruiken. Het is hoofdverdachte Ismail die uiteindelijk Sehriban om het leven heeft gebracht. Ismail heeft een relatie gehad met de zus van Sehriban en zou beide meisjes hen het leven niet waard vinden.

Verhaallijnen

Wat opvalt aan deze case is dat de verhaallijnen en verschillende frames elkaar chronologisch opvolgen. Naarmate er meer of andere informatie vrijkomt verandert de berichtgeving en de bijbehorende frames.

Verhaallijn 1: tragisch verlies Sehriban

Deze zaak start met hele andere berichtgeving dan de vergelijkbare Facebookmoord. Er is in tegenstelling tot de Facebookmoord nog niets bekend over de daders. Dit zorgt ervoor dat de berichtgeving vooral focust op het slachtoffer en haar omgeving. Het gaat vooral over haar 'dood' in plaats van over de 'moord'. Haar familie en schoolgenoten schetsen haar in een klassiek slachtofferframe: zachtmoedig, onschuldig en een leuk meisje. In dit frame wordt ook benadrukt dat de politie hulp zoekt in de omgeving en dat dankzij de betrokkenheid van de omgeving steeds meer duidelijk wordt. Er wordt in deze berichten niets gesuggereerd over de daders, hoewel een aantal andere berichten uit dezelfde periode vanwege haar herkomst hint naar eerwraak.

Verhaallijn 2: uit de hand gelopen beroving

Met in de hoofdrol een stel jongens die van plan waren om een meisje te beroven van haar mobieltje, maar dat enorm uit de hand liep tot moord. Deze verhaallijn neigt naar het uitglijder-frame. In deze verhaallijn wordt een reconstructie gemaakt waarbij de moord eerder een ongelukkige samenloop van omstandigheden was. Hoewel de daders wel kwaad in de zin hadden, kunnen het geen kille moordenaars zijn. Vanuit de omgeving van de daders wordt gezocht naar verhalen die het uitglijder-frame ondersteunen: de jongens zijn klein, luisteren

goed, hebben nooit conflicten of problemen op school gehad. Door het disrespect- en kansloos-frame te ontcrachten, wordt het uitglijder-frame versterkt. De advocaten en rechtbank gebruiken deze verhaallijn in sommige artikelen. Naarmate er meer duidelijkheid is over de moord, wordt deze verhaallijn ook niet meer gebruikt.

Verhaallijn 3: Wolven in schaapskieren

Zodra het motief van de verdachten bekend is, verandert de framing van de zaak. De focus draait naar de daders en de afschuwelijkheid van de moord. Het motief (beroving van 'oude' blackberry en misbruik) voert de gruwelijkheid van de daad. De jongens worden geportretteerd als kille moordenaars en verkrachters, waarbij hun omgeving nooit door heeft gehad dat zij deze aard in zich hadden. Deze verhaallijn beroept zich op een wolf-in-schaapskieren-frame (sub-frame van het disrespect-frame) waarbij een dader ontdaan wordt van menselijke eigenschappen. Daarbij wordt de moord beschreven met veel emotie: 'bruut om het leven gebracht', 'afgeslacht', 'als een wilde op haar ingestoken'. In deze zin lijkt dit frame enigszins op het transformatie-frame, alleen is er alleen sprake van een transformatie voor de buitenwereld: hun daad bevestigde hun kwaadaardigheid. In deze verhaallijn wordt in een aantal gevallen gewezen op het slappe jeugdrecht, wat het soft-frame activeert.

Conclusies

Uit de bovenstaande cases komt duidelijk naar voren dat er niet één frame of combinatie van frames dominant is in alle gevallen. Welke frames dominant zijn is per incident of per subonderwerp afhankelijk. Dat suggereert dat er niet een vast format is bij bijvoorbeeld een moord door een jongere waar journalisten meteen op inspringen. Het ligt veel meer aan de informatie die men krijgt en de bronnen die voorhanden zijn op welke manier het nieuws geframed wordt. uit de cases komt een aantal observaties naar voren:

Nieuwe informatie kan leiden tot nieuwe frames

Het verloop van een nieuwsitem of zaak zorgt voor frametransities. Wanneer er weinig informatie voorhanden is bij een incident, gaan journalisten zelf op zoek naar duiding die mogelijk later weer naar de achtergrond verdwijnt zodra er nieuwe informatie beschikbaar is. Zo schetsen buurtbewoners bijvoorbeeld in de Akpinar-case een heel ander beeld dan hoe de daders uiteindelijk worden geportretteerd.

Bronnen hebben een grote invloed op framegebruik

Welke frames voor de hand liggen is sterk afhankelijk van de frames waar de bronnen mee komen. Nabestaanden krijgen veel ruimte om te framen. In het geval van de Facebookmoord-case was de vader van het slachtoffer sterk in beeld. Zijn frame werd in het begin van de zaak sterk overgenomen. In het geval van de Akpinar-case is de rol van de nabestaanden kleiner omdat zij liever niet in de media wilden. In het geval van de top-600-case is het verhaal van burgemeester Van der Laan leidend in de meeste berichten.

Experts (zoals hoogleraren) worden opgedragen om breder te duiden waarom een bepaalde trend opkomt of waarom iemand een criminele daad pleegde. In de meeste gevallen gebruikt zo'n expert daar het kansloos-frame voor.

Populaire kranten kiezen vaker hard, kwaliteitskranten zacht

De signatuur van een krant is in de keuze voor de frames vaak zichtbaar. De populaire kranten kiezen vaker voor een hardere voorstelling (zoals disrespect-frame) terwijl de kwaliteitskranten vaker voor een zachtere voorstelling (zoals kansloos-frame) kiezen.

Er is een grote neiging tot episodische aanleidingen

De opbouw van krantenartikelen is in de meeste gevallen hetzelfde: eerst een incident (episodisch verteld) en vervolgens wordt het breder getrokken (thematisch). Bij de populaire kranten komt het vaker voor dat er geen context wordt geschetst en dat het bericht zich puur richt op de ontwikkelingen bij een concreet incident. Thematische berichten zonder episodische elementen zijn schaars. Dit is ook logisch, want episodische verhalen zijn voorstelbaarder en daarmee aantrekkelijker voor de lezer. Het heeft als effect dat het bericht ook indringender wordt en meer emotie oproept bij de lezer. In het geval van de Akpınar-case is dit het meest zichtbaar. Er wordt nauwelijks uitgezoomd. Bij de Facebook-moord werd er voor aanvang van de rechtszaak meer thematisch geframed, omdat het geframed werd als een nieuw fenomeen.

Bijlage 3: Codeerinstructie

Het codeboek voor deze analyse is in samenspraak met de begeleidingscommissie vastgesteld op basis van de onderzoeksvragen, de literatuur, en de uitkomsten van de kwalitatieve analyse. Na een eerste ronde van (proef)coderen is het codeboek aangepast en aangevuld.

Codeerinstructie voor de handmatige inhoudsanalyse

In deze codeerinstructie bespreken we de elementen die we mee gaan nemen in de handmatige inhoudsanalyse. Deze analyse is erop gericht om de automatische inhoudsanalyse van extra diepgang te voorzien. Zie onderzoeksoptzet hierboven. Per onderdeel bespreken we wat de te meten variabele inhoudt, de manier waarop we het gaan meten. In het geval dat we verschillende categorieën hebben waaruit de codeur kan kiezen, vermelden we deze ook.

Soort artikel: Om dit te meten doen we het nu anders. We coderen met Ja/Nee of het artikel gaat over **incident**, **statistiek** en **beleid**. Deze kunnen aangevinkt als zij voorkomen. Het kan voorkomen dat er geen wordt genoemd, maar ook kunnen ze alle drie worden aangevinkt in een artikel. Vervolgens gaan we in op specificaties van de statistiek, het beleid en het incident.

Specificatie statistiek/trend/patroon: het gaat er hierbij om dat wordt vastgesteld of het gaat om specifieke omschrijving van een delict of een dadergroep of dat er wordt bericht op het niveau van de criminaliteit in zijn algemeenheid. *Wat betreft de periode waarover wordt gesproken in het artikel geldt dat er overlap moet zijn tussen de besproken trend en de te analyseren periode. Het artikel moet directe relatie hebben met de actualiteit van dat moment. Historische trends nemen we niet mee.*

- minder van delict
- minder bij dadergroep
- meer van delict
- meer bij dadergroep
- gelijkblijvende criminaliteit
- afname criminaliteit
- toename criminaliteit

Specificatie beleid: Hier gaat het om het onderscheid tussen centrale en lokale overheid en het plannen van beleid of de daadwerkelijke uitvoering ervan. Deze variabele is extra meegenomen omdat het voorkomt in de artikelen en als een aspect van de jeugdcriminaliteit kan worden beschouwd. We stellen wel voor om dat heel algemeen te houden.

- voorstel beleid
- vastgesteld beleid
- lopend beleid
- Lokaal voorstel beleid
- Lokaal vastgesteld beleid
- Lokaal lopend beleid

Soort criminaliteit: Over welke soort criminaliteit gaat het in het artikel? We vullen maximaal 3 soorten criminaliteit in. Dit doen we op volgorde dat ze in het artikel genoemd worden.

Als er expliciet staat dat het gaat om een “poging tot” maken we gebruik van een aanvink vakje.

De categorieën misdrijven zijn ingedeeld zoals ook in de C&R 2012 is opgenomen:

- Vermogensmisdrijven

- Vernielingen en misdrijven tegen openbare orde en gezag
- gewelds- en seksuele misdrijven
- Verkeersmisdrijven
- Drugsmisdrijven
- Vuurwapenmisdrijven
- Misdrijven overige wetten

We coderen hierbij in principe zoals het in de tekst staat. Bv een term als straatroof is ook opgenomen onder de categorie vermogensmisdrijven, specifiek onder diefstal met geweld, omdat dit een term is die veelvuldig wordt gebruikt in de media. Als het een enkele term is die wel te scharen is onder een term, dan scharen we het onder de term. Dit om te voorkomen dat er een veelheid aan omschrijvingen van misdrijven ontstaat die slechts een enkele keer worden waargenomen.

Positie strafproces: dit gaat over het proces waarin men verkeert volgens de berichtgeving. We coderen de laatste fase van het proces zoals genoemd in het artikel (oftewel, ook wanneer het artikel zes zinnen besteedt aan het delict en één aan de arrestatie, coderen we arrestatie).

Opgelegd of geëiste straf: Hierbij gaat het om de daadwerkelijk genoemd strafmaat in de tekst. Danwel geëist, danwel uitgesproken door de rechter. Hier een aantal die tot nu toe zijn voorgekomen. Ook hier geldt dat we het uitbreiden als we nieuwe vormen tegenkomen.

- Jeugdetentie en TBS
- Geldboete
- Werkstraf
- Voorwaardelijke gevangenisstraf
- Vrijlating
- TBS jeugd
- Gevangenisstraf

Directe aanleiding van het delict: Hierbij gaat het om de directe aanleiding die wordt gegeven waarom een delict is gepleegd. Bv. Onder invloed van drank of drugs. Het gaat hier niet om de dieper liggende oorzaken, die komen later aan bod. Juist het onderscheid tussen de directe aanleiding en de dieper liggende oorzaken en delict is interessant vanuit criminologisch oogpunt. De onderliggende vraag hierbij is: waarom plegen mensen een delict? De hieronder genoemde triggers komen ook voort uit eerder onderzoek op dit gebied:

1. Zelfverdediging
2. Emotionele omstandigheden (boosheid, frustratie etc)
3. Onder invloed van drank/drugs
4. Communicatie issues
5. Groepsdruk/gedwongen

Verdachten

Dit doen we op twee niveaus. Als het een groep is, hebben we drie categorieën: jongens, meisjes en gemengd. Als er groepen leeftijd worden genoemd maar niet specifiek, dan geven we alleen weer dat er minderjarigen aanwezig waren.

Als de berichtgeving specifiek ingaat op de minderjarige daders dan coderen we ze specifiek in het detailniveauscherm en coderen we er net zoveel als er worden genoemd, inclusief de specificaties Herkomst, Leeftijd en Geslacht.

Herkomst: Bij herkomst maken we gebruik van een dropdown menu waar je zelf iets in mag vullen als de optie er niet in staat. We coderen hier alleen allochtoon als dat letterlijk in de tekst staat. We doen dit specifiek per dader als die apart worden genoemd.

We coderen hierbij maximaal 3 verschillende herkomsten bij groepen (op basis van proefcoderingen zien we dat er nauwelijks artikelen zijn waarin meerdere herkomsten worden gegeven).

Oorzaken & gevolgen

We coderen hier *alle* genoemde oorzaken, gevolgen en aanpak die wordt genoemd. Er is ook steeds een invulveld om de mening/richting aan te geven per oorzaak, gevolg of aanpak.

Oorzaken: Hier coderen we wat volgens het artikel de onderliggende oorzaak van jeugdcriminaliteit of het delict is. Niet de trigger, maar de onderliggende vraag: hoe worden mensen dader? Dit zijn de frame elementen waar we naar op zoek zijn in de discussie. Op basis van de kwalitatieve analyse en de literatuur vanuit de criminologie zijn we hierbij gekomen tot de volgende indeling. Wanneer we tijdens het coderen op nieuwe oorzaken stuiten zullen we deze alsnog toevoegen.

- media
- samenleving
- radicaliseren
- voorbestemd
- slecht opgevoed
- kansloos
- allochtoon
- verveling en disrespect

Gevolgen: Welke gevolg van jeugdcriminaliteit/het delict wordt in het artikel genoemd? We maken onderscheid tussen:

- veiligheidsgevoel / maatschappelijke schade
- dader schade
- slachtofferschade
- economische schade

Aanpak: Om welke aanpak van jeugdcriminaliteit gaat het in het artikel? Het gaat hierbij niet om de straf voor een misdrijf, maar op een hoger niveau, de aanpak die nodig is om jeugdcriminaliteit terug te dringen. Hier vullen we wederom alle vormen van aanpak in die worden genoemd. We hebben op basis van de kwalitatieve inhoudsanalyse en een eerste codeerronde de volgende vormen van aanpak onderscheiden (in de analyse kunnen we hier uiteraard ook indeling preventief/repressief etc van maken):

- Overheid – overheid moet meer doen, meer onderzoek, meer ingrijpen etc
- Samenleving – we moeten het zelf oplossen
  - Dialoog / non-discriminatie allochtonen- dialoog aangaan
- Helpen daders – dit is de softe aanpak zeg maar
  - Jeugdinstanties
  - Scholing, investering in toekomst, kansen creëren, vaardigheden aanleren
  - Heropvoeding / rehabilitatie/ resocialisatie
  - Integratie allochtonen
- Straffen daders

- sneller straffen
- harder/strenger straffen
- Openbare veiligheid / algemene preventie
  - Jeugdinstellingen/jeugdgevangenis
  - Straatcoaches / burgerwacht
  - Politie
    - Preventie door politie
    - Aanpak door politie
- Familie van daders
  - Straffen ouders van daders
  - Ouders moeten kinderen opvoeden

Evaluatie Actoren: hier coderen we de mening van de journalist/bron als die expliciet gegeven wordt. Op het specifieke niveau waardoor er meerdere mogelijkheden zijn. De categorieën kunnen ook hier worden toegevoegd indien we ze tegenkomen. Tot nu zijn het de volgende:

- jeugdgevangenis
- media
- instellingen jeugdzorg
- politie
- samenleving
- rechtssysteem
- omgeving dader
- ouders dader
- dader
- overheid
  - lagere overheid

Bijlage 4: Zoektermen stereotypering

Herkomst. Hierbij volgen we de indeling van C&R 2012, waarbij we ons beperken tot Marrokanen, Turken, Antillianen, Surinamers.

In deze analyse wordt noodzakelijkerwijs geen verschil gemaakt tussen de herkomst van dader en herkomst van slachtoffer of derde personen.

De termen die we hiervoor gebruiken zijn de volgende:

Marokkanen: Marok*

Turken: Turk*

Antillianen: Antill*

Surinamers: Surina*

Om het Terreurframe te meten worden de volgende termen gebruikt:

Terreurframe#terr* NOT (terrein OR terras*) OR tuig OR straattuig OR straatte*.

Bijlage 5: Interviews

Hieronder volgt een overzicht van de vragen die leidend zijn geweest voor de gehouden interviews. Daarna volgt een lijst met een beschrijving van de rollen en functies van de geïnterviewde journalisten en betrokkenen bij de persvoorlichting van het ministerie van Veiligheid en Justitie:

Interviewvragen

Centraal in het onderzoek staat de vraag wanneer is jeugdcriminaliteit interessant? Welke aspecten zijn wel/niet interessant? (vooral ook mbt de cijfers rondom jeugdcriminaliteit). Welke bronnen zijn interessant?

1. Algemene vragen:

- a. Wat is je functie bij het medium? Speciaal voor (jeugd)criminaliteit of niet?
- b. Wat is je achtergrond, juridisch of niet, andere media etc?
- c. Hoe lang schrijf je al over (jeugd)criminaliteit?
- d. Is jeugdcriminaliteit een belangrijk onderwerp de laatste jaren? Waarom (niet) en hoe komt dat?
- e. Hier nog iets over verschil jeugdcriminaliteit en straatterrorisme. Wanneer spreek je van het een, wanneer van het ander?

2. Nieuwsselectie:

Dit is een belangrijk onderwerp omdat we uit de analyse van de berichtgeving hebben gezien dat het nieuws eerder incident gedreven is, dat er niet in lijn met de cijfers wordt bericht over jeugdcriminaliteit en dat er een bias is in de soorten strafrechtelijke incidenten in de berichtgeving. Vragen/punten die hierbij aan de orde kunnen komen:

- a. Hoe kom je te weten dat een strafrechtelijk incident heeft plaatsgevonden of dat er nieuwe ontwikkelingen bekend zijn geworden over jeugdcriminaliteit? Hoe bereikt die informatie jou? Hoe (pro)-actief ben je hierin?
- b. Wat zijn de criteria om over jeugdcriminaliteit te berichten?
- c. Wanneer is een incident nieuws en wanneer niet? Waarvan of van wie hangt dat af? (in hoeverre bepaal je dat zelf of in hoeverre speelt de redactie hierin een rol? En welke andere (f)actoren kunnen een rol spelen?)
- d. wat speelt nog meer een rol in de keuze iets over jeugdcriminaliteit te publiceren?
Bv: wanneer bepaal je of je van een strafrechtelijk incident/gebeurtenis een vervolgverhaal gaat schrijven?

3. Bronvermelding

Om te achterhalen wat de rol van de overheid is en om te kunnen vaststellen of het mogelijk is als overheid om invloed uit te oefenen op het werk van de journalist is het belangrijk inzicht te krijgen in de bronvermeldingen van de journalist. Ook hier geldt dat de gegevens uit de inhoudsanalyse als leidraad kunnen worden gebruikt. Echter ook hier geldt dat we in een open gesprek een aantal punten ter sprake willen brengen. Deze staan hieronder weergegeven:

- a. Hoeveel bronnen gebruik je gemiddeld bij het schrijven over jeugdcriminaliteit?
Bronnen kunnen hier zijn rapporten, instanties, publicaties, maar ook fysieke bronnen, betrokkenen, experts etc.
- b. Hoe kies je je bronnen, je insteek en je selectie?
  - i. Op welke bronnen baseer je je het sterkst?
  - ii. Komen bronnen naar je toe of niet? Zo ja, welke bronnen

- iii. Hoe onderhoud je je netwerk? Heb je vaste rij bronnen?
- iv. Wanneer wordt het politiek interessant? Komen politici zelf bij je met hun reactie op een gebeurtenis?
- c. Hoe vaak onderbouw je je bevindingen met cijfers uit rapporten en studies?
- d. Wanneer ga je zelf naar de rechtszaak?

4. Framing van het nieuws

Om de journalist te beïnvloeden in het werk is het niet alleen belangrijk te weten hoe zij aan hun bronnen komen, ook is het van belang te weten welke aspecten van een gebeurtenis zij belangrijk vinden om te benadrukken. Deze kennis kan inzicht geven in de manier waarop de overheid invloed kan uitoefenen op de insteek of het frame van het verhaal.

- a. Wanneer vinden jullie het relevant om de herkomst van dader/slachtoffer te noemen?
- b. Wanneer vind je het relevant om saillante details te vermelden in je verhaal en hoe ver ga je daarin?
- c. Wanneer besluit je om context te geven bij het verhaal?
- d. Wanneer is een positieve ontwikkeling interessant om over te berichten?
- e. Wanneer gebruik je bepaalde woorden (kinderen/ jonge veelplegers/ straattuig)
- f. Hoe vaak maak je gebruik van persberichten/persconferenties van betrokkenen (OM, lokaal bestuur etc) en citeer je daar ook uit?
- g. Wanneer is het volgens jou relevant/interessant een bron te citeren?
- h. Hoe ga je om met incomplete of elkaar tegensprekende verhalen van bronnen?
- i. Heb je wel eens je eigen oordeel laten doorschemeren in een verhaal en zo ja wanneer en met welk doel?

5. Effect van het nieuws

De informatie rondom dit onderwerp is van minder belang waar het gaat om de beïnvloeding van de journalist door de overheid. Echter de mate waarin de journalist zelf een doel nastreeft met de berichtgeving die hij/zij publiceert kan inzicht geven in de manier waarop het nieuws wordt geselecteerd danwel wordt gepresenteerd. Deze informatie kan de overheid van nut zijn bij de communicatiestrategie om de berichtgeving over jeugdcriminaliteit in lijn te laten zijn met de feitelijke situatie.

- a. Wat is het beeld van de jeugdcriminaliteit onder de bevolking naar jouw idee, als je uitgaat van de berichtgeving?
- b. Wat is jouw doel met je berichtgeving? Denk je dat dat ook lukt?

De geïnterviewden

De geïnterviewde journalisten worden hieronder beschreven. We geven aan voor welk medium de journalist werkt of heeft gewerkt en wat zijn of haar specialiteit is geweest.

Journalist 1: Haagse verslaggever NRC Handelsblad, BZK en Justitie

Journalist 2: Verslaggever van de Volkskrant, achterstandswijken, immigratie

Journalist 3: Oud journalist van het Algemeen Dagblad, Nieuwsredactie

Journalist 4: Verslaggever Trouw, justitie, achterstandswijken

Journalist 5: Free-lance journalist, onder andere werkzaam voor ANP en De Telegraaf

Journalist 6: Free-lance journalist, onder andere werkzaam voor NRC Handelsblad en NRC Next

Journalist 7: Verslaggever voor Metro & Spits, binnenland en specifiek Amsterdam

Journalist 8: Redactiechef Metro & Spits, voorheen misdaadverslaggever De Telegraaf

Journalist 9: Verslaggever de Volkskrant, Justitie

Journalist 10: Verslaggever Trouw, Justitie

Journalist 11: Verslaggever De Telegraaf, Algemeen verslaggever en Justitie

Journalist 12: Algemeen verslaggever NRC Next

Oud-medewerker persvoorlichting ministerie van Veiligheid & Justitie

Medewerker persvoorlichting ministerie van Veiligheid & Justitie